

**NAISTEN KOKEMUKSIA MIESTEN SEURAJALKAPALLON
KANNATTAMISESTA**

Tapaustutkimus Seinäjoen Jalkapallokerhon kannattajaryhmä Klopeista

Susanna Liljander

Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma
Liikuntatieteellinen tiedekunta
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2022

TIIVISTELMÄ

Liljander, S. (2022). Naisten kokemuksia miesten seurajalkapallon kannattamisesta. Tapaustutkimus Seinäjoen Jalkapallokerhon kannattajaryhmä Klopeista. Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto, liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma, 115 s., 4 liitettä.

Tämän tutkimuksen tehtävänä on selvittää, millaisia kokemuksia veikkausliigajoukkue Seinäjoen Jalkapallokerhon (SJK) kannattajaryhmä Klopeihin kuuluvilla naisilla on jalkapallokannattamisesta. Suomalaisten naisten kokemuksia jalkapallokannattamisesta ei ole ennen tutkittu, joten tutkimuksella on huomattava uutuusarvo.

Tutkimukseni perustui fenomenologis-hermeneuttisen tapaustutkimuksen metodiin ja sen ontologis-epistemologisena katsantokantana oli feministinen sosiaalinen konstruktionismi. Tutkimusaineisto koostuu seitsemästä teemahaastattelusta ja kahdesta havainnointikerrasta, joista toinen edusti osallistuvaa havainnointia. Aineisto analysoitiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin käyttämällä taustateorioina Giulianottin katsojaidentiteettityypittelyä ja aikaisempia kansainvälisiä tutkimustuloksia. Tutkimustulokset muodostettiin vertaamalla haastatteluaineiston analyysin tuloksia havainnointikertojen informaatioon.

Kannattajilla oli myönteisiä kokemuksia SJK:n kannattamisesta Klopeissa. Ensinnäkin naiset olivat sosiaalistuneet Klopeihin joko sosiaalistumisagenttien kautta kannattajapäättyyn ajautuen tai päättyen tai oman aloitteellisuuden myötä hakeutuen. Toiseksi he identifioituivat joko Klopeiksi tai kannattajiksi ilman nais-etuliitettä. Lisäksi osa kannattajista halusi erottautua naisista koostuvasta SJK:n katsojaryhmästä. Kolmanneksi kannattajakäyttäytyminen oli Klopeissa yhdenvertaista, hyväkäytöksistä ja äänekästä. Sitä ohjasivat kirjoittamattomat säännöt, joita valvottiin itsesääntelyllä. Kaikkien tutkimukseen osallistuneiden mukaan naisten ja miesten chänttääminen ja taputtaminen oli samanlaista. Kuitenkin joidenkin mukaan chänttien ulkopuoliset yksittäiset huudot ja ylilyönnit olivat miehillä yleisempiä. Toinen havainnointikerta tuki tätä näkemystä. Neljänneksi osa kannattajista oli kohdannut lähinnä Kloppien ulkopuolella kannattamiseen liittyviä sukupuolistuneita tai seksistisiä oletuksia, joiden mukaan naisten kannattaminen nähtiin ei-itseisarvoisena pseudokannattajuutena.

Tutkimustuloksista voi päätellä, että naiset olivat autenttisia kannattajia ja halusivat tulla nähdyiksi sellaisina. Yhdenvertainen kannattamisen toimintaympäristö näyttää merkittävältä myönteisten kokemusten rakentumisessa. Voi olla, että kannattajaryhmä parhaillaan suojelee jäseniään seksismien ja häirinnän kokemuksilta. Suomalaisen jalkapallokannattamisen ymmärtämiseksi tarvitaan tutkimusta maajoukkuejalkapallon ja naisten jalkapallon kannattamisesta. Lisäksi jalkapallon kannattajatutkimuksessa tulee huomioida seksuaalivähemmistöt ja muunsukupuolisuus.

Asiasanat: jalkapallo, kannattajat, naiset, kokemukset

ABSTRACT

Liljander, S. (2022). Women's experiences on supporting men's club football. A case study on Seinäjoen Jalkapallokerho's supporter group Klopit. Faculty of Sport and Health Sciences, University of Jyväskylä, Master's thesis on Social Sciences of Sport, 115 pp., 4 appendices.

The purpose of this study was to examine what kind of experiences do the women in supporter group Klopit of Veikkausliiga team Seinäjoen Jalkapallokerho (SJK) have on supporting football. The experiences of Finnish women on supporting football has not been researched before, hence the study has a significant novelty value.

My study was based on the phenomenological-hermeneutical case study approach and its ontological-epistemological view was feminist social constructivism. The research data consisted of seven theme interviews and two observations of which one represented participant observation. The data was analysed with theory-guided content analysis using the background theories of Giulianotti's taxonomy of spectator identities in football and previous results of international studies. The results were formed by comparing the results of the interview data with the information from the observations.

The supporters had positive experiences on supporting SJK in Klopit. Firstly, the women had socialized into Klopit either through socialization agents by drifting into or ending up in the supporter end or via their own initiative by seeking into the supporter end. Secondly, they identified as Klopit or as supporters without the prefix of female. In addition, some of the supporters wanted to differentiate from SJK's spectator group comprised of women. Thirdly, the supporter behavior was equal, well-mannered, and loud in Klopit. The supporter behavior was guided by unwritten rules which were monitored by self-regulation. According to all of the participants of the study, chanting and clapping were identical in women and men. However, some of them saw that separate yells outside of chanting and overreactions were more common in men. The second observation supported this view. Fourthly, a part of the supporters had encountered supporting-related gendered or sexist assumptions, according to which the supporting of women was seen to not have intrinsic value but as pseudo supportership instead.

The results of the study suggest that women were authentic supporters and wanted to be seen as such. Equal operational environment of supporting seems to be prominent when it comes to the construction of positive experiences. It could be that at its best the supporter group protects its members from the experiences of sexism and harassment. In order to understand Finnish football supporting, studies on supporting national team football and women's football is needed. Studies on football supporting also need to take into account sexual minorities and non-binary identities.

Key words: football, supporters, women, experiences

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO.....	1
2 NAISET MIESTEN SEURAJALKAPALLON KANNATTAJINA KANNATTAJARYHMISSÄ.....	5
2.1 Giulianottin katsojaidentiteettityypittely ja jalkapallon katsojia kuvaavat käsitteet6	
2.2 Sukupuolistunut kannattajatutkimus.....	13
2.3 Kannattaminen kannattajaryhmässä	16
2.3.1 Kannattajaryhmään sosiaalistuminen	18
2.3.2 Sukupuolijärjestys: naisten asema, autenttisuus ja seksismi	20
2.3.3 Naisten sukupuolistrategiat.....	30
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	34
3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	34
3.2 Tieteenfilosofinen paikantuminen	37
3.2.1 Feministinen tieteenfilosofia	38
3.2.2 Feministinen sosiaalinen konstruktionismi	41
3.2.3 Laadullinen tutkimus, ihmiskäsitys ja sukupuolikäsitys	43
3.2.4 Fenomenologis-hermeneuttinen tapaustutkimus	45
3.3 Tutkimusaineisto	50
3.3.1 Tutkimuksen kohde ja tutkimukseen osallistujat.....	50
3.3.2 Haastatteluaineisto.....	55
3.3.3 Havainnointiaineisto.....	59
3.4 Teoriaohjaava sisällönanalyysi ja havainnointiaineiston analyysi	61

3.5	Tutkimusetiikka	66
4	NAISTEN KOKEMUKSET SEINÄJOEN JALKAPALLOKERHON KANNATTAMISESTA KANNATTAJARYHMÄ KLOPEISSA.....	68
4.1	Kloppeihin sosiaalistuminen: ajautuen ja päätyen tai hakeutuen	68
4.1.1	Sosialisaatioagentit	68
4.1.2	Oma aloitteellisuus	70
4.2	Katsojaidentiteetit: kannattajia ja Kloppeja.....	71
4.2.1	Naiskannattaja-käsitteen ongelmallisuus.....	74
4.2.2	Eronteko SJK:n muihin katsojaryhmiin	79
4.3	Kannattajakäyttäytyminen: yhdenvertaisesti, hyväkäyttösisesti ja äänekkäästi...80	
4.3.1	Toimintaympäristönä avoin ja yhdenvertainen yhteisö.....	81
4.3.2	Päädystä kannattamisen kiehtovuus.....	83
4.3.3	Kannattajakäyttäytymisen kirjoittamattomat säännöt	85
4.3.4	Kannattajakäyttäytymisen sukupuolierot	89
4.4	Kannattamiseen liittyvät sukupuolistuneet oletukset: kannattaminen ei-itseisarvoisena toimintana	91
5	YHTEENVETO, JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	96
5.1	Naisten sosiaalistuminen Kloppeihin	97
5.2	Naisten katsojaidentiteetit	97
5.3	Naisten kannattajakäyttäytyminen.....	99
5.4	Naisten kohtaamat sukupuolistuneet ja seksistiset oletukset.....	100
5.5	Luotettavuus ja kriittinen arviointi	101
5.6	Jatkotutkimusehdotukset	104
	LÄHTEET	107

LIITTEET

Liite 1: Tiedote tutkimuksesta.

Liite 2: Tietosuojailmoitus.

Liite 3: Suostumus osallistua tieteelliseen tutkimukseen.

Liite 4: Haastattelulomake.

1 JOHDANTO

Jalkapallokannattamista on tutkittu 1960-luvulta lähtien historiallisista, taloudellisista, sosiologisista, psykologisista ja kulttuurisista lähtökohdista (Radmann & Hedenborg 2018, 241). Kannattajatutkimuksen kehyksenä olevaa liikuntatieteellistä tutkimusta on pitkään leimannut ukonvirtainen lähestymistapa, joka on yhdistänyt esimerkiksi urheilun katsomisen ilmiön lähinnä miehiin. Tämä on näkynyt naisten kannattamiskokemusten tutkimuksen puuttumisena. (Scraton & Flintoff 2002, 30.) Kannattajatutkimuksessa ukonvirtaisuus on näkynyt erityisesti tutkimusaiheissa niin, että kannattaja-sana on perinteisesti yhdistetty miehiin, minkä johdosta jalkapallon kannattajatutkimus on keskittynyt lähinnä miehiin tai sukupuolinäkökulma on jätetty kokonaan huomioimatta (Jones 2008, 517; Pope 2010, 471; Pfister ym. 2013; Lenneis & Pfister 2015, 157; Pfister ym. 2018; Radmann & Hedenborg 2018, 241). Jalkapallokannattamista on pidetty luonnollisesti ja itsestäänselvästi miehisenä kenttänä, ja asiaa ei ole juurikaan kyseenalaistettu akateemisessa maailmassa tai julkisessa keskustelussa (Lenneis & Pfister 2015, 157–158). Sukupuolinäkökulman huomioimiseen on herätty vasta myöhään 2000-luvulla.

Tutkimus miesten jalkapalloa kannattavista naisista liikuntatieteellisessä ja sosiologisessa tutkimuskirjallisuudessa on kasvava, mutta edelleen suhteellisen vähän tutkittu osa-alue. Aihetta on tutkittu kansainvälisessä tutkimuksessa esimerkiksi seksismien (Jones 2008; Toffoletti 2017), identiteetin ja joukkueeseen samaistumisen (Jones 2008; Pope 2013; Parry, Jones & Wann 2014) sekä sosialisoinnin (Parry, Jones & Wann 2014; Koch & Wann 2016) ja kuluttamisen (Pope 2011; Toffoletti 2017) näkökulmista. Tutkimus on keskittynyt miesten seurajalkapallon kannattajiin, jotka ovat yleensä jonkin paikallisen kannattajaryhmän jäseniä. Nämä tutkimukset ovat osoittaneet, että jalkapallokannattaminen on sukupuolistunut eli eri sukupuolille erilaisena ilmenevä sosiaalisen toiminnan muoto. Sukupuolistuneisuus ilmenee muun muassa naisten kokemuksina seksismistä, ennakko-oletuksista ja ulossulkemisista.

Suomalaista jalkapallokannattamista käsittelevissä tutkimuksissa sen sijaan on toistaiseksi tutkittu vain miehiä tai miesten ja naisten tulokset on yhdistetty keskenään, ja sukupuolinäkökulmaa ei ole huomioitu muutoin kuin toteamalla jalkapallokannattamisen olevan yleensä miehinen ilmiö. Naiset ovat pitkään olleet marginaalinen ryhmä

kannattajayhteisöjen ja kannattajatutkimuksen kohteena (Lenneis & Pfister 2015, 157), mutta toisaalta marginaalisuus ei ole kestävä perustelu sille, miksi naisten kokemukset pitäisi sivuuttaa. Toisaalta oletusta ilmiön marginaalisuudesta on syytä kyseenalaistaa, sillä naisten määrä esimerkiksi eurooppalaisten jalkapallosarjojen katsomoissa näyttää olevan kasvussa (Ben-Porat 2009; Pfister ym. 2013, 864; Radmann & Hegenborg 2018, 246). 2010-luvun alussa tehtyjen tutkimusten mukaan naisia on eri keski- ja pohjoiseurooppalaisten maiden jalkapallokatsomoissa 10–30 prosenttia (Radmann & Hegenborg 2018, 242). Suomalaiset miesten jalkapalloa kannattavat naiset ovat toistaiseksi jääneet tutkimuksen valossa ja mediassa näkymättömiksi.

Tämä pro gradu -tutkielma täyttää kyseistä suomalaisen kannattajatutkimuksen aukkoa, jossa naisten rooli jalkapallokannattajina on jäänyt huomioimatta. Tutkimukseni tehtävänä on selvittää, millaisia kokemuksia Seinäjoen Jalkapalloksehon kannattajaryhmä Kloppeihin kuuluvilla naisilla on jalkapallokannattamisesta. Aiheena naisten kokemukset miesten seurajalkapallon kannattamisesta on tärkeä ainakin kolmesta eri näkökulmasta: Euroopan Jalkapalloliitto UEFA:n strategisiin prioriteetteihin sekä Suomen Palloliiton suomalaisen jalkapallon ja futsalin tuoreimpaan strategiaan nähden, liikunnan yhteiskuntatieteiden tutkimuspainotusten kannalta ja liikunnan yhteiskuntatieteellisen asiantuntijuuden rakentumisen osalta. Kaikkiin tarpeellisuuden ja tärkeyden näkökulmiin liittyy se, että aihetta ei ole tutkittu aikaisemmin. Kyseessä on alkuvihellys suomalaisten miesten seurajalkapalloa kannattavien naisten kokemusten tutkimiseen.

Ensimmäiseksi tutkimusaiheen tähdellisyys näkyy UEFA:n tämänhetkissä strategisissa prioriteeteissa (UEFA 2019) ja Suomen Palloliiton *Jalkapallo naisten ja tyttöjen lajina* -strategiatyön yhteenvedossa, joka sisältyy Palloliiton suomalaisen jalkapallon ja futsalin strategiaan vuosille 2020–2024 (ks. Suomen Palloliitto 2020). Fanipohja on yksi vuosia 2019–2024 koskevasta neljästä UEFA:n strategisesta prioriteeteista, ja UEFA tavoittelee muun muassa fanisiteiden vahvistamista ja fanipohjan laajentamista (UEFA 2019). *Jalkapallo naisten ja tyttöjen lajina* -strategiatyön yhteenvedon visiona puolestaan on jalkapallo suosituimpana suomalaisten naisten ja tyttöjen harrastuksena vuoteen 2027 mennessä. Yksi vision toteutumisen pääteemoista on kasvattaa naisten osuutta jalkapalloperheen eri rooleissa. (Suomen Palloliitto 2020). UEFA:n ja Palloliiton tavoitteiden voi nähdä koskevan naisten määrän kasvattamista myös jalkapallokatsomoissa. Naiset ovat merkittävä kohderyhmä niin

miesten kuin naisten jalkapallon katsojapohjan laajentamisessa, ja naisten osuuden lisääminen jalkapalloperheen eri rooleissa koskee samalla naisten osuutta kannattajista. Katsojia ja kannattajia tutkimalla voidaan saada katsojamäärien kasvattamista ja sen myötä lajin kehitystä palvelevaa tietoa. Intohimoisesti joukkuettaan kannattavat ihmiset luovat katsomoon tunnelmaa, joka voi lisätä ottelutapahtuman kiinnostavuutta muiden katsojien ja toisaalta yhteistyökumppanien ja sponsorien näkökulmasta.

Toiseksi aiheen tärkeyttä voi peilata liikuntakulttuurin tasa-arvoon, joka on yksi liikunnan yhteiskuntatieteiden tutkimuksen ja opetuksen painoaloista, ja se sisältää muun muassa sukupuolten tasa-arvon (Simula 2006). Miehiseksi mielletyssä jalkapallokannattamisessa naisten kokemusten tutkiminen vastaa liikuntakulttuurin sukupuolten tasa-arvon tutkimustarpeeseen. Lisäksi sukupuolten tasa-arvo on ollut viime vuosina yksi liikunnan ja urheilun yhteiskunnallisen keskustelun keskeisiä aiheita, mistä kaivataan jatkuvasti lisää tutkimusta. Kolmanneksi aihe on tarpeellinen liikunnan yhteiskuntatieteellisen asiantuntijuuden rakentumisen kannalta. Liikuntasosiologinen ymmärrys on tärkeä osa liikunnan yhteiskuntatieteellistä asiantuntijuutta, ja sukupuoli on erottamaton osa liikuntaa, urheilua ja niihin liittyviä ilmiöitä. Liikunnan yhteiskuntatieteiden asiantuntijoiden on tunnistettava ja ymmärrettävä sukupuolen merkitys erilaisissa liikuntakulttuurisissa ilmiöissä. Poikkitieteellisen liikuntasosiologiaa, yhteiskuntatieteitä, sukupuolentutkimusta ja kielitieteitä yhdistelevän tutkimuksen tekeminen rakentaa liikunnan yhteiskuntatieteellistä asiantuntijuutta, sillä se opettaa ymmärtämään sukupuolen merkitystä jalkapallokannattamisen kokemuksissa.

Johdannon jälkeen tutkimukseni toisessa luvussa muodostan tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen kuvaamalla Giulianottin (2002) nelijakoista katsojaidentiteettityypittelyä ja muita jalkapallon katsojiin viittaavia käsitteitä, sukupuolistunutta kannattajatutkimusta ja kannattajaryhmässä kannattamiseen liittyviä ilmiöitä. Näitä ovat ryhmään sosiaalistuminen ja ryhmien sukupuolijärjestys, joka vaikuttaa naisten asemaan ryhmässä, käsitykseen autenttisesta kannattajasta ja kannattamisen yhteydessä koettuun seksisiin. Kolmannessa luvussa esittelen tutkimustehtävän ja -kysymykset ja paikannan tutkimukseni tieteenfilosofiseen kenttään, josta etenen kuvaamaan tutkimukseni metodologisen viitekehyksen. Lisäksi esittelen aineistoni ja sen analyysitavat ja luvun lopuksi puntaroin tutkimukseni eettisyyttä. Neljäs luku on tutkimukseni tulosluku, jossa esittelen muodostamani neljä päätulosta eli yläteemaa, joista kolmella on tarkentavia alateemoja. Viidennessä luvussa tiivistän tutkimustulokseni ja esittelen

kriittisesti niiden perusteella tekemäni päätelmät, arvioin tutkimukseni luotettavuutta ja kehityskohteita sekä lopuksi muotoilen jatkotutkimusehdotuksia tutkimuksesta oppimani perusteella.

2 NAISET MIESTEN SEURAJALKAPALLON KANNATTAJINA KANNATTAJARYHMISSÄ

Jalkapallo on maailman suosituin urheilulaji pelaaja- ja seuraajamäärissä mitattuna miesten ja naisten keskuudessa (Nielsen Sports 2018, 5–6). Eurooppalaisen jalkapallon paikan päällä seuratuin sarja kaudella 2018–2019 oli Saksan Bundesliiga 42 700 katsojalla ottelua kohden Englannin Valioliigan jäädessä toiseksi 38 000 katsojan keskiarvolla (Samsø 2019). Valioliiga on kuitenkin kaikki katsojamäärät huomioitaessa maailman seuratuin jalkapallosarja noin 12 miljoonan katsojan keskiarvolla ottelua kohden (Curley & Roeder 2016). Naisten määrä etenkin Euroopan suurten jalkapallosarjojen katsomoissa näyttää olevan kasvussa (Ben-Porat 2009; Pfister ym. 2013, 864). 2010-luvun alussa tehtyjen tutkimusten mukaan naisia on jalkapallokatsomoissa Tanskassa 10–12 prosenttia, Ruotsissa 10–15 prosenttia, Isossa-Britanniassa 15–19 prosenttia, Saksassa 27 prosenttia ja Norjassa jopa 24–30 prosenttia (Radmann & Hegenborg 2018, 242). Ruotsalaistutkimukseen osallistuneiden naisten mukaan naisten osuus kannattajista on kasvanut ajan mittaan (Radmann & Hedenborg 2018, 246).

Suomessakin jalkapallon katsominen on hyvin suosittua. Paikan päällä ja mediavälitteisesti lajia seurasi vuonna 2018 yhteensä 1,57 miljoonaa suomalaista. Median välityksellä seuraaminen käsitti Mäkisen ja kumppanien (2018) tutkimuksessa jalkapallon katsomisen televisiosta, tietokoneelta tai mobiililaitteelta. Median välityksellä jalkapalloa seuraavista ihmisistä 31,3 prosenttia oli naisia ja 31 prosenttia paikan päällä jalkapalloa seuraavista 15–74-vuotiaista oli naisia (Mäkinen ym 2018, 16; 13; 33). Suomen korkeimman miesten sarjatason Veikkausliigan katsojaluvut ovat tosin laskeneet kauden 2019 keskiarvosta kauteen 2021 verrattuna ylemmässä loppusarjassa noin 60 prosentilla ja alemmassa loppusarjassa noin 63 prosentilla koronaviruspandemian vaikutuksesta (Vainikka & Arkko 2021). Veikkausliigan katsojalukumääriä ei liene tilastoitu sukupuolittain.

Tässä tutkielmassa keskityn miesten seurajalkapallon naispuolisiin katsojiin. Miesten seurajalkapallosta puhuessani tarkoitan lajin kansallisten sarjojen korkeimpia tasoja ja kansainvälisiä seurajoukkuekilpailuja. Miesten seurajalkapallon katsojista tehdyn tutkimuksen esittelyssä keskityn pääosin eurooppalaisiin tutkimuksiin. Eurosentrisessä näkökulmassa on ongelmansa, sillä muilla maantieteellisillä alueilla tehdyn tutkimuksen sisällyttäminen voisi

elävöittää aihepiirin tarkastelua huomattavasti. Toisaalta on muistettava, että mitä enemmän kulttuuripiirejä tarkasteluun luetaan, sitä enemmän vaadittaisiin kulttuuristen erityispiirteiden huomioimista suhteessa tutkimustuloksiin. Euroopan maita ei tietenkään voida samaistaa kulttuuriltaan toisiinsa, sillä Eurooppa on monikulttuurinen alue, ja siten myös sen maiden jalkapallokulttuurit eroavat toisistaan. Kuitenkin kulttuureja yhdistävää on, että eurooppalaisilla naisilla on pääsääntöisesti mahdollisuus päästä katsomaan jalkapalloa tai urheilua paikan päällä, mikä ei ole maailmanlaajuisesti itsestäänselvää. Esimerkiksi Qatarissa jalkapallo on ainut ammattilaistasolla pelatuista lajeista, jota naiset pääsevät todistamaan paikan päällä (Theodorakis, Wann & Al-Emadi 2017), ja Iranissa naiset pääsivät ensimmäistä kertaa vuosikymmeniin jalkapallokatsomoon vasta lokakuussa 2019 (Panja 2019).

Toistaiseksi suurin osa jalkapalloa kannattavista naisista katsoo miesten jalkapalloa naisten jalkapallon sijaan (Pfister ym. 2013, 851), vaikkakin Euroopassa erityisesti Isossa-Britanniassa, Saksassa ja Espanjassa naisten jalkapallo on suosittua. Esimerkiksi Leslie-Walker ja Mulvenna (2022) ovat tutkineet Naisten Superliigan joukkueita kannattavia naisia. En tarkastele tässä tutkimuksessa naisten jalkapallon kannattajia, vaikka se onkin tärkeä tutkimusaihe. Olen tehnyt rajauksen miesten jalkapallon katsomiseen ja kannattamiseen pitkälti siksi, että tämä tutkielma on jatkoa kandidaatintutkielmalle, jossa selvitin eurooppalaisten miesten seurajalkapalloa kannattavien naisten sukupuolistrategioita jalkapallomaskuliiniseen kannattajatoimintaan mukautumisessa. Tässä tutkielmassa miesten seurajalkapalloa kannattavien naisten toimintaympäristönä ovat kannattajaryhmät, eli selvitän naisten kokemuksia perinteisesti miehiseltä toiminnan alueelta. Naisten jalkapallon kannattaminen saattaa erota miesten jalkapallon kannattamisesta eri tavoin, ja siksi aiheesta tulisikin tehdä täysin oma tutkimuksensa.

Katsojalukumäärien tarkastelussa on huomioitava, että jalkapalloa voi katsoa eri tyyleillä ja intresseillä: esimerkiksi kaikki kannattajat ovat katsojia, mutta kaikki katsojat eivät ole kannattajia. Seuraavaksi tarkastelen jalkapallon katsojia kuvaavia käsitteitä ja niiden eroja.

2.1 Giulianottin katsojaidentiteettityypittely ja jalkapallon katsojia kuvaavat käsitteet

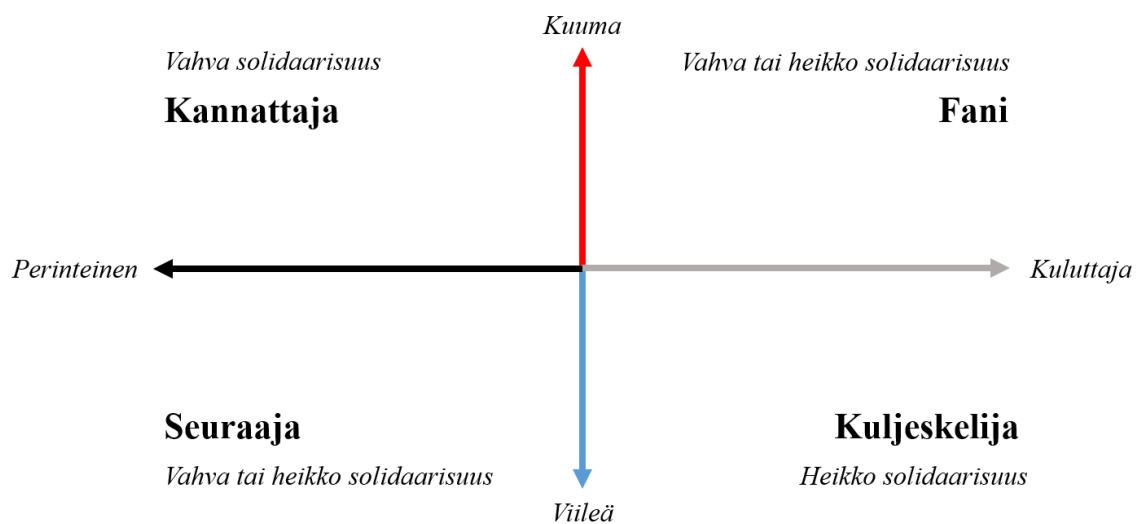
Liikuntasosiologisessa tutkimuksessa intohimoisia jalkapallon katsojia on käsitteellistetty eri tavoin. Yksi käytetyimmistä ja sovelletuimmista käsitteellistämismalleista on Loughborough'n

yliopiston sosiologian professori Richard Giulianotti laatima liikuntasosiologinen tyypittely jalkapallon katsojaidentiteeteistä. Luokittelussa katsoja on yläkäsite kaikille neljälle katsojaidentiteetin ideaalityypille. Giulianotti tyypittelee jalkapallon katsojaidentiteetit kannattajiin (*supporters*), seuraajiin (*followers*), faneihin (*fans*) ja flanööreihin (*flâneurs*) eli kuljeskelijoihin. Taksonomian lähtökohtana on jalkapallon kaupallistuminen ja suurseurat, ja siten se soveltuu parhaiten ammattilaisjalkapallon katsojien luokitteluun. (Giulianotti 2002.) Giulianotti ei kuitenkaan käsittele tyypittelyssään identiteetin käsitettä, joten avaan sitä ennen tyypittelyn tarkempaa tarkastelua.

Identiteetti-käsitteen isänä on pidetty saksalaissyntyistä Erik H. Eriksonia (1902–1994), joka kuvasi identiteetin kehittymisen teorian vuonna 1950 ilmestyneessä *Childhood and Society* -teoksessaan. Identiteetti muovautuu prosessimaisesti läpi ihmisen elämän (Ruopasa 2016, 35–36). Se voi olla yksilön itsensä tai muiden määrittely siitä, kuka hän on (Saastamoinen 2006, 170). Koska määrittely tapahtuu kielen avulla, identiteetti voidaan nähdä kielellisenä konstruktiona, johon vaikuttaa sosiaaliset suhteet, vuorovaikutus ja erilaiset tilanteet ja asiayhteydet (ks. Erikson & Huttunen 1982; Ruopasa 2016, 36). Identiteettiä on usein pohdittava tietoisesti ja sitä on tuotettava identiteettityöllä. Käsite voidaan jakaa esimerkiksi sosiologi Erving Goffmanin esittämän jaon mukaisesti persoonalliseen ja sosiaaliseen identiteettiin. Ensiksi mainittu kuvaa jatkuvuutta ja johdonmukaisuutta yksilön kokemuksessa itsestään – se on jotakin pysyvää. Sosiaalinen identiteetti puolestaan tarkoittaa ryhmiin tai yhteisöihin samastumista ja tiettyä tapaa toimia erilaisissa rooleissa eri ryhmissä. (Saastamoinen 2006, 170; 172.) Molempiin Goffmanin käsitteisiin liittyy olennaisesti identifioituminen, joka tarkoittaa jonkin yksilöön nähden samanlaisen perustan tai jaettujen ominaisuuksien tunnistamista esimerkiksi toisessa yksilössä, ryhmässä tai ajatuksessa ja tämän perusteella syntynyttä solidaarisuutta ja uskollisuutta (Hall 2000, 6).

Giulianotti taksonomiassa katsojaidentiteetit määritellään ulkopuolelta henkilön ominaisuuksien perusteella. Tyypittelyssä voi nähdä yhdistyvän persoonallisen ja sosiaalisen identiteetin puolet, sillä Giulianotti näkee tietyt katsojaidentiteetit melko pysyvinä ja toisaalta ne määrittyvät osittain joukkueeseen samastumisen perusteella. Giulianotti (2002) mukailevassa kuvassa 1 vaaka-akseli perinteinen–kuluttaja viittaa katsojan panostukseen seuraa kohtaan. Perinteisten katsojien seuraidentifikaatio on paikallista ja pitkäaikaista, kun taas kuluttajakatsojien seurasuhdetta määrittää seuratuotteiden kulutus ja siten kaupallisuus.

Kuuma–viileä-akseli heijastaa seuran roolia yksilön minuuden rakentumisessa (self-formation) ja lojaalisuutta. Kuumat lojaalisuuden muodot kuvaavat voimakasta identifioitumista seuraa kohtaan, mikä on päinvastaista kylmissä muodoissa. Lisäksi katsomisen kuumuus tai viileys viittaavat katsomiseen tapaan niin, että kuumat katsojat ovat useimmiten paikan päällä, kun taas viileät katsomisen muodot ovat yleensä teknologiavälitteisiä. Ylä- ja alakulmiin merkitty solidaarisuus puolestaan kuvaa seuran ja katsojan välistä yhteyttä. Heikko solidaarisuus merkitsee yhteyden tuntemista tutun pelaajan tai valmentajan perusteella, ja vahva solidaarisuus puolestaan viittaa yhteyden rakentumiseen aatteelliselle pohjalle. (Giulianotti 2002, 7.)

KUVA 1. Jalkapallon katsojaidentiteetit Giulianottia (2002) mukailleen.

Ensimmäinen katsojaidentiteettityyppi on perinteisen kategorian kuuma katsoja eli kannattaja, joka tukee yhtä, yleensä kotikaupunkinsa, seuraa uskollisesti paikan päällä stadionilla. Kannattaja identifioituu kannattamaansa joukkueeseen ja seuraan voimakkaasti ja hän on pitkäaikaisesti ja emotionaalisesti sitoutunut siihen. Kannatettavan joukkueen vaihtaminen esimerkiksi huonon menestyksen vuoksi on tämän ideaalityypin edustajalle mahdotonta. Heikosti menestyvän seuran sinnikäs kannattaminen nähdään alakulttuurisen pääoman kartuttamisena, sillä uskollisuudella ja lojaaliudella todistetaan kannattajuuden lujuttua. Seuran tukeminen voi olla rahallista, esimerkiksi seuratuotteiden ostamisen tai seuran osakkeiden ostamista. Pelipäivät ovat kannattajille juhlallisia erilaisine pelipäivän rituaaliseen ja chäntteineen eli kannatuslauluineen. Fyysiset lajiympäristöt, kuten kotistadion, ovat kannattajien seura- ja joukkueidentifikaation pyhättöjä. (Giulianotti 2002, 9.)

Toisena identiteettinä Giulianottin (2002, 10–11) mukaan on seuraaja, perinteisen kategorian viileä katsoja, joka seuraa eri seuroja, pelaajia, valmentajia ja muita jalkapallosta kiinnostuneita ihmisiä. Hän tuntee eri seurojen historiaa ja seuraa kiinnostuksen kohteitaan viileän etäisesti sähköisen median avulla. Seuraajalla saattaa olla sisäkkäisiä identiteettejä jalkapallon seuraamisen sisällä, eli hän voi tuntea seuraidentifikaatiota useampaa kuin yhtä seuraa kohtaan. Sisäkkäiset identiteetit voivat muodostua niin, että pelaaja siirtyy seuratusta joukkueesta toiseen seuraan, jolloin seuraaja alkaa katsella pelaajan otteita uudessa seurassa ja kiinnostuu samalla pelaajan uudesta seurasta. Seuraajan solidaarisuus jalkapalloseuraa kohtaan voi olla ohutta tai vahvaa. Giulianottin mukaan seuraaja voi haluta erottautua kuluttajakatsojista korostamalla, että ei seuraa joukkuetta tai seuraa menestyksen tai trendikkyuden vuoksi. Seuraaja katsoo jalkapalloa usein viileän teknologiavälitteisesti ja hänelle fyysisillä lajiympäristöillä, kuten jalkapallostadioneilla, ei välttämättä ole yhtä symbolista merkitystä kuin esimerkiksi kannattajalle. (Giulianotti 2002, 11–12).

Tyypittelyn kolmantena katsojaidentiteettinä on kuluttajakatsojiin kuuluva kuuma fani, joka on kiintynyt seuraan tai tiettyihin pelaajiin ja jonka seuraidentifikaatio on voimakasta ja tärkeä osa yksilön minuutta. Suhde fanituskohteeseen on kuitenkin etäisempi kuin esimerkiksi kannattajalla seuraan. Kiintymystä nimittäin määrittää kaupallisuus ja fanituksen kohteeseen liittyvien oheistuotteiden kuluttaminen. Näitä tuotteita voivat olla fanituotteiden tai osakkeiden ostaminen ja television kanavapakettien tai suoratoistopalveluiden hankkiminen. Giulianotti yhdistää fanit menestyneihin seuroihin, sillä faneille tärkeää on jalkapallotuotteen laatu. (Giulianotti 2002, 13–14.) On esimerkiksi todennäköisempää, että suomalainen jalkapallokatsoja fanittaa vaikkapa Valioliigassa pelaavaa, viime vuosina menestynyttä Manchester Citya kuin toiseksi korkeimmalla englantilaisella sarjatasolla Championshipissa pelaavaa Preston North Endiä. Giulianottin (2002, 13–14) mukaan fanin solidaarisuus seuraa kohtaan voi olla seuraajan tapaan ohutta tai vahvaa. Ohuempaa solidaarisuutta edustaa etäältä fanittaminen, mutta vahvat muodot lähestyvät kannattajan identiteettiä, jos fanin kulutustottumukset kallistuvat rituaalisuuteen. Tavallisimmin fanit eivät ota poliittista kantaa ja asuvat fanitettavaan seuraan nähden eri paikkakunnalla tai eri maassa. (Giulianotti 2002, 13–14.)

Tyypittelyn neljättä katsojaidentiteettiä edustaa kuluttajakategorian viileä flanööri (flâneur) tai kuljeskelija, jonka katsojaidentiteetti muodostuu mitä suurimmassa määrin

teknologiavälitteisesti. Usein keskiluokkainen kuljeskelija omaa riittävästi kulttuurista, taloudellista ja koulutuksellista pääomaa kehittääkseen mielenkiinnon jalkapalloon. Kuljeskelijan katsojaidentiteetti rakentuu pitkälti teknologiavälitteisesti, ja hänen suhteensa seuraan on etäinen sekä kuluttamiseen ja elämyshakuisuuteen keskittynyt. Tyypittelyssä kuljeskelija liitetään läheisesti keskiluokkaiseen sivistyneisyyteen ja vaurauteen. (Giulianotti 2002, 14–15).

Giulianottin taksonomiaa voidaan haastaa ainakin sukupuolen huomioimisen, päällekkäisten identiteettien, käsitteiden ymmärtämistapojen ja taksonomian ulkopuolelle jäävien muiden identiteettien näkökulmista. Ensinnäkin kriittinen miestutkimus, sukupuolentutkimuksen osa-alue, on kritisoinut Giulianottin kannattajatutkimusta sukupuolitarkastelun ohittamisesta (Free & Hughson 2013). Giulianottin tyypittelyn tehtävänä on ollut osoittaa jalkapallon ja ylipäätään urheilun katsojien moninaisuutta, ja sukupuolinäkökulman huomioimatta jättäminen on ongelmallista tämän kannalta. Toisaalta yhdyn Freen ja Hughsonin (2013) kritiikkiin, mutta toisaalta huomautan, että Giulianotti liittää identiteettejä nais- ja miessukupuoliin, mutta tekee tämän melko pinnallisella tasolla. Esimerkiksi kannattajaidentiteetin edustajien sukupuolesta Giulianotti puhuu vain viitatessaan eteläamerikkalaiseen tapaan puhua seurasta äitinä, jonka poikia kannattajat ovat (Giulianotti 2002, 9). Lisäksi hänen mukaansa kuljeskelijan identiteettiä voi edustaa yhtä hyvin mies tai nainen (Giulianotti 2002, 15). Lopulta voi pohtia, onko nykyään katsojaidentiteettien yleistykseen tähtäävä liittäminen tiettyihin sukupuoliin välttämättä tarpeellista, kun esimerkiksi nainen voi olla yhtä lailla kannattaja kuin mies voi olla fani.

Toiseksi tyypittelyä voidaan kritisoida päällekkäisten identiteettien näkökulmasta. Giulianottin mukaan on mahdollista, että kannattajasta voisi jossain kohtaa tulla kuljeskelija, ja toisaalta hän tunnistaa paradoksaalisuuden toisensa kumoavilta tuntuvien kuluttajan/kuuman ja perinteisen/viileän katsojan luonnehdinnoissa (Giulianotti 2002, 17–18). Ei ole mahdotonta, että esimerkiksi suomalaisella jalkapallon ystävällä on päällekkäisiä katsojaidentiteettejä, jos hän kannattaa paikallista veikkausliigajoukkuetta ja on samalla Englannin valioliigajoukkueen tai Saksan bundesliigajoukkueen fani tai kannattaja. Mielenkiintoinen tilanne syntyisi, jos kotimainen joukkueet kohtaisivat jossakin eurooppalaisessa seurajoukkuekilpailuissa, ja henkilö joutuisi puntaroimaan, kumman toivoo mieluummin menestyvän.

Kolmantena Giulianottin tyypittelyn haasteena on, että katsojaidentiteettikäsitteet voidaan ymmärtää hyvin eri tavoin. Esimerkiksi Heinonen (2005, 30) käsittää kannattajan (supporter) fania (fanatic) miedompana sanana, sillä hänen mukaansa suomen kielessä kannattaja voi viitata kiinnostukseen ja pitämiseen, minkä vuoksi hän käyttää fani-sanaa kuvaamaan suomalaisia intohimoisia liverpoolilaisen Everton-seuran suomalaisyhdistyksen jäseniä. Toisaalta Heinosen mukaan kannattajista puhumalla voidaan kiertää fani-sanaan toisinaan liitetyt kielteiset miellelyhtymät, joissa fanit on rinnastettu väkivaltaisiin jalkapallohuligaaneihin. (Heinonen 2005, 29–30.) Lisäksi Popen (2011, 8) tutkimuksessa Leicester City FC:n kannattajista naiset yhdistivät kannattaja-käsitteen kunnian ja menestyksen metsästämiseen, joita he vertasivat autenttisempina pitämiinsä faneihin. Tämä tulos osoittaa, että tutkijat omaavat eri näkemyksiä näistä käsitteistä, ja toisaalta tutkimuksen kohdejoukkona olevat jalkapallon katsojat käsitteellistävät elämismaailmaansa eri tavoin. Akateemiset käsitteenmäärittelyt eivät aina vastaa kaikkien ihmisten käsitteille arjessaan antamia merkityksiä.

Neljänneksi tyypittelyä voidaan haastaa muiden katsojaidentiteettien olemassaolon näkökulmasta. Giulianotti (2002, 11) mainitsee seuraajakatsojan kohdalla ultrat ja huligaanit, mutta ei kuitenkaan huomioi niitä omina katsojaidentiteetteinään. Hän toteaa, että esimerkiksi genoalaisen Sampdorian kannattajat voivat olla Parman seuraajia monimutkaisten alakulttuuristen ystävyysuhteiden vuoksi (Giulianotti 2002, 11). Ultrat ovat yksiä intensiivisimpiä lajin katsojia ja heitä on tarkasteltu muussa jalkapallon kannattajatutkimuksessa. Ultra-sana on peräisin italian kielen sanoista *ultras* tai *ultra*, jotka viittaavat ammattimaiseen, omistautuneeseen urheilun seuraajaan, joka kannattamisen lisäksi rikastuttaa pelitapahtumaa (Cere 2002) erityisesti osallistumalla koreografioihin, jotka koostuvat kannustamisesta ja stadionin elostuttamisesta savupommeilla, sähköisillä, lipuilla ja banderolleilla (Pitti 2019). Ultrailmiö on levinnyt melko laajalti Eurooppaan (Cere 2002), ja se on siten tärkeä tunnistaa jalkapallon katsomisen tyyppinä.

Organisoitunut ultrailmiö on lähtöisin 1960-1970-luvuilta, jolloin Italiassa koettiin työväen ja opiskelijoiden laajamittaista poliittista organisoitumista, liikehdintää ja protesteja (Cere 2002). Poliittinen ilmapiiri näkyi myös jalkapallostadioneilla, joissa kannattajat järjestäytyivät ultraryhmiksi pitkälti poliittisen suuntautumisen perusteella. Etenkin poliittiseen vasemmistoon kytköksissä olevat ultrat hyväksyivät naisia jäsenikseen, mikä oli useissa muissa Euroopan

maissa ennenkuulumatonta. (Cere 2002.) Kuitenkin ultraryhmät ovat pääosin miesjäsenistä koostuvia, mitä havainnollistaa esimerkiksi milanolaisen Interin ultraryhmän nimi Boys San, joka viittaa Interin kotistadioni Stadio Giuseppe Meazzan tai San Siron poikiin. Stadioneilla ultrien tiloja ovat *curvat* eli kaarteet (Cere 2002; Pitti 2019). Erityinen ultrakannattajatyypin piirre on ryhmien välinen *gemellagio* eli yhdistyminen, jossa eri joukkueita kannattavat ryhmät esimerkiksi valjastavat kannatusvoimansa toista joukkuetta vastaan tai menevät curvaan yhdessä (Cere 2002). Ystävyysuhde voi määrittänyt urheiluhistorian tai ultraryhmien jakamien yhteisten poliittisten arvojen myötä (CalcioEngland 2019). Esimerkiksi Napolin ja genoalaisen Genoan ultrien välillä vallitsi ystävyysuhde jopa 40 vuoden ajan, kunnes etenkin torinolaista Juventusta vastaan voimansa yhdistäneiden kahden seuran kannattajien välille leimahti välikko vuonna 2019 (Raucci 2019).

Ultrat haluavat erottautua toisista italialaisista “virallisiksi” (*officials*) kutsutuista kannattajista, jotka eivät ultrien mukaan käytä yhtä paljon aikaa otteluun valmistautumiseen tai ole yhtä omistautuneita kannattamiselle kuin ultrat. Ultrat eroavat jalkapallohuligaaneista pitkälti organisoitumisen asteen osalta. Ensinnäkin ultrien kannattaminen on huomattavasti organisoidumpaa huligaaneihin verrattuna. Toiseksi huligaaniryhmillä on johtaja, mutta ne eivät ole sisäisesti yhtä tiukkaan arvojärjestykseen järjestäytyneitä kuin ultrat, joilla on myös organisoiva komitea, *direttivo*. (Cere 2002.) Italiassa ultria ja huligaaneja yhdistää väkivaltaisuus. Näiden ryhmien tappelukulttuuri on yhteneväistä siltä osin, että vastapuolina ovat muut kannattajaryhmät, poliisi ja jalkapalloviranomaiset. (Marchi 2014, Pittin 2019 mukaan.) Ultrien harjoittama fyysinen väkivalta on kuitenkin säänneltyä: todellisten ultrien ei tulisi koskaan käyttää puukkoja, ja tappeluita ei saisi käydä muita kuin ultraryhmiä vastaan (Roversi 1994, Pittin 2019 mukaan). Toiminnan hierarkkisyyden, omistautuneisuuden ja intensiivisyyden vuoksi ultrat voisi laskea Giulianottin kannattajaidentiteettiin sisältyväksi alatyyppiksi.

Giulianottin tyyppittelyn haasteet liittyvät suurilta osin siihen, että tyyppittely on jo 20 vuotta vanha, mutta se tarjoaa silti mielenkiintoisen lähtökohdan katsojaidentiteettien tarkasteluun ja toisaalta hyvän pohjan käsitteiden jalostamiseen. Käsitän Giulianottin tapaan katsojan muiden identiteettien yläkäsitteeksi niin, että jalkapallon kannattajat ovat aina katsojia, mutta kaikki katsojat eivät ole kannattajia. Aiheesta tehdyn tutkimuksen esittelemisessä keskityn kannattajasanaa käyttäviin tutkimuksiin, sillä olen kiinnostunut erityisesti joukkueelleen omistautuneista,

intohimoisista ja sitoutuneista kannattajista. Toisaalta usein kannattaja ja fani -sanoja on käytetty saman artikkelin tai tutkimusraportin sisällä toisiinsa rinnasteisina. Poikkeuksellisesti ultria käsitellessäni puhun nimenomaan ultrista, koska käsitän heidät omaksi alatyypikseen, ja lisäksi ultrayhteisöjen organisoitumisen ja hierarkkisuu den korkealla asteella on vaikutuksensa naisten rooleihin ja mahdollisuuksiin yhteisössä.

2.2 Sukupuolistunut kannattajatutkimus

Jalkapallon kannattajatutkimus on keskittynyt lähinnä miehiin tai sukupuolinäkökulma on jätetty kokonaan huomioimatta. Kannattaja-sanakin on yhdistetty lähinnä miehiin. (Jones 2008, 517; Pope 2010; Pfister ym. 2013; Lenneis & Pfister 2015, 157; Pfister ym. 2018; Radmann & Hedenborg 2018, 241). Selitys tälle voi löytyä, kun tarkastellaan tutkimusta määrittäviä tieteen ja tiedeyhteisön konventioita ja rakennetta. O'Brienin (1981, Hearnin 2015 mukaan) käsite *malestream* eli ukonvirta on tieteen ja tiedon valtavirtaa yhteiskunnassa, jota miehet hallitsevat ja jossa he ovat etuoikeutettuja. Malestream-käsitteen suomennos ukonvirraksi esiintyy Ville Laakson ja Liisa Husun suomentamassa Jeff Hearnin (2015) artikkelissa *Miesten ja maskuliinisuuksien sukupuolistuminen tieteessä, tiedeyhteisössä ja tutkimuksessa*. Ukonvirtaisen tieteen konteksti, materiaali, tutkimusaineisto ja normit ovat miesten kontrolloimia, ja tämä on nähtävissä eri tiedeyhteisöissä (O'Brien 1981, Hearnin 2015, 170 mukaan).

Ukonvirtaisuus läpäisee liikuntatieteellisenkin tutkimuksen, sillä urheilun katsominen on nähty tutkimuksissa miesten toimintana (Scraton & Flintoff 2002, 30). Lähestymistapa on näkynyt naisten kannattamiskokemusten sivuuttamisena ja esitieteellisyytenä eli sukupuolen ohittavana tarkasteluna, jossa miehet on esitetty sukupuolettomina (ks. Hearn 2015, 170–171). Miesten sukupuolettomuudella tarkoitetaan sitä, että toisinaan miehiä tutkittaessa sukupuolen tarkastelu ohitetaan, kun taas naisia tutkittaessa sukupuoli nostetaan tarjottimelle (Hearn 2015, 171). Esimerkiksi Autio (2018, 6) toteaa, että stereotyyppisesti urheilun seuraaminen on erityisen miehinen elämänalue, mutta hän ei haasta tätä käsitystä tutkielmassaan, jossa hän tutkii pelkästään miesjäsenistä koostuvan Vaasan Palloseuran kannattajaryhmä Geezers Hietalahden jäseniä. Toisaalta tämänkin tutkimuksen voisi kuvitella sortuvan esitieteellisyyteen, jos sillä viitattaisiin miessukupuolen ohittamiseen, koska tutkin vain naisia. On kuitenkin eri asia nostaa sukupuolinäkökulma esiin ja samalla tunnistaa siitä mahdollisesti seuraavat haasteet, kuin

tarkastella pelkästään yhtä sukupuolta ja jättää kriittinen tarkastelu tekemättä. Jos tutkisin miehiä kannattajina, tarkastelisin sukupuolta yhtä lailla kriittisesti kuin tässäkin tutkimuksessa.

Ukonvirtaisuus kuvaa lisäksi tiedeyhteisön sukupuolistumista niin, että naisia on sitä vähemmän, mitä korkeammalle tiedeyhteisön hierarkiassa liikutaan, eli naisia on vähemmän tieteen päätösvaltaisissa asemissa (Hearn 2015, 186–188). Miesvaltaisessa tiedeyhteisössä naiset voivat olla suhteessa miehiin näkymättömiä, mikä voi ilmetä naisten sivuuttamisena tieteellisessä vuorovaikutuksessa ja naisten tieteellisen työn arvottamisessa alemmaksi suhteessa miesten työhön. (Stolte-Heiskanen ym. 1991, Husun 2015, 12 mukaan.) On mahdollista, että myös nämä seikat ovat vaikuttaneet aiheen tutkimisen vähyyteen. Ehkä esimerkiksi tutkimusrahoituksista päätettäessä tiedeyhteisön sukupuolistuminen on näkynyt siinä, että naisten roolia kannattajakulttuurissa ei ole nähty tarpeellisena tutkia.

Naisten kokemuksia miesten jalkapallon kannattamisesta on tutkittu kansainvälisesti vähän miesten kokemuksiin verrattuna, mutta aihetta on tarkasteltu melko kirjavin lähestymistavoin. Naisten kokemuksia on tutkittu esimerkiksi kannattamisen merkityksen (Jones 2008; Pope 2011; Ruuskanen 2011; Lenneis & Pfister 2015; Sveinson & Hoerber 2015), seksismin (Jones 2008; Lenneis & Pfister 2015; Toffoletti 2017; Pitti 2019) ja sosialisointin (Parry, Jones & Wann 2014; Koch & Wann 2016) näkökulmista niin, että usein yksi tutkimusartikkeli käsittelee useampaa toisiinsa liittyvää osa-aluetta. Aiheesta on julkaistu tutkimusta enenevästi noin 2010-luvulta alkaen. Kahtena viime vuosikymmenenä hiljalleen lisääntynyt tutkimus kertonee ainakin kannattajakulttuurin heterogeenisyyden tunnistamisesta eli siitä, että jalkapallon katsojia ei enää niputeta samalla tavalla yhtenäiseksi massaksi kuin ennen.

Suomessa jalkapallokannattamista tai lajin katsomista on tutkittu opinnäytetöiden tasolla. Kotimaisen kannattajatutkimuksen lippulaiva, Heinosen (2005) suomalaisten Everton-fanien kokemuksiin porautuva *Jalkapallon lumo* käsittelee ainoastaan Everton Club Supporters of Finlandin miesjäseniä ainoan naisjäsenen kieltäytyttyä tutkimukseen osallistumisesta. Väitöstutkimus antaa jalkapallokannattamisesta läpeensä miehisen kuvan. Heinonen (2005, 55–56) tosin mainitsee *Laura Burtonin tapaus* -alaotsikon alla Evertonin paitaan puetun vauvan nimeltä Laura Burton ja englantilaisessa asiayhteydessä isän ohella äidit jalkapallokannattamiseen sosiaalistajina. Naisten rooli kannattajina kuitenkin ohitetaan, sillä aiheesta ei puhuta lainkaan. Lisäksi lajin seuraamisesta puhutaan ”kulttuurissamme

hyväksyttynä miehisenä tapana viettää vapaa-aikaa” (Heinonen 2005, 52) sekä ”miesten rakkautena” (Brimson 1998, 57, Heinosen 2005, 52 mukaan).

Jansson ja Rosendahl (2016) ovat tutkineet restonomikoulutuksen opinnäytetyössään Veikkausliigan naispuolisten katsojien motiiveja käydä otteluissa ja heidän kokemuksiaan Veikkausliigan ottelutapahtumista. Työ ei kuitenkaan kuvaa intensiivistä kannattamisen ilmiötä, vaan keskittyy pikemminkin jalkapallon katsomiseen etäisempänä kuluttamisen muotona. Lisäksi Salminen (2014) on tarkastellut liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielmassa Suomen maajoukkueen kannattajien kokemuksia yhteisöllisyydestä, ja tutkimukseen osallistui yksi nainen. Tutkielmassa ei kuitenkaan kiinnitetä huomiota kyseisen osallistujan sukupuoleen, ja voitaneen todeta, että myös tässä työssä sukupuoli ja sen tarkastelu ohitetaan. Ukonvirrassa vastavirtaan uimisesta esimerkki on Ruuskasen (2011) liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma, jossa hän tutki ecuadorilaisnaisten suhdetta jalkapalloon pelaamisen ja otteluiden katsomisen osalta. Tutkimuksessa todettiin, että vaikka ecuadorilaiskatsomoissa on joitakin naispuolisia katsojia, muun muassa väkivallan uhka ja yleinen turvattomuus ovat syitä olla menemättä otteluihin (Ruuskanen 2011, 53). Ruuskasen tutkimus on tärkeä suomalainen päänavaus aiheen tutkimiseen, mutta suomalaisten naisten jalkapallokannattamiseen keskittyvä tutkimus on odottanut tekijäänsä.

Kansainvälisessä ja suomalaisessa tutkimuksessa kiinnostavaa on, että omistautuneista naispuolisista kannattajista tehty tutkimus on pitkälti naisten kirjoittamaa (mm. Jones 2008; Pope 2010; Ruuskanen 2011; Lenneis & Pfister 2015; Pfister ym. 2018; Pitti 2019), kun taas miesten tekemä, ainoastaan naisiin keskittyvä tutkimus näyttäisi olevan hyvin vähäistä yksittäisiä poikkeuksia (mm. Ben-Porat 2009) lukuun ottamatta. Lähinnä miehet ovat tutkineet miehiä kannattajina (mm. Heinonen 2005; Salminen 2014; Autio 2018). Ilmiötä voi selittää ainakin osittain se, että naisen voi olla helpompi avautua esimerkiksi katsomossa koetusta seksismistä toiselle naiselle kuin miehelle (Pitti 2019; 320–321). Italialaisia ultrakannattajia tutkinut Pitti (2019, 320–321) on todennut tutkimuksen tekemiseen liittyneen hankaluuksia, sillä etenkin miehet suhtautuivat häneen aluksi epäluuloisesti ammatillisen roolin takia ja toisaalta kiinnostuneina sukupuolen vuoksi, eli hän joutui perustelemaan tutkimusaihettaan sukupuolensa takia. Näyttää siltä, että jalkapallokannattamisesta tehdyssä tutkimuksessa tutkijan sukupuoli on vaikuttanut tutkimusaiheen valintaan siten, että naiset tutkivat naisia ja miehet miehiä.

Jalkapallokannattajista tehty tutkimus on sukupuolistunut ukonvirtaisen tieteen tutkittavien ilmiöiden ja tutkimuksen tekijöiden näkökulmista. Naisten kokemuksia on tutkittu etenkin eurooppalaisessa kehyksessä yhä enemmän, mutta suomalainen tiedeyhteisö on aiheen tutkimisessa vielä huomattavasti jäljessä kansainvälisesti vertailtuna. Sukupuolinäkökulman ohella tutkimuksessa olisi tärkeää huomioida myös muita henkilön jalkapallokannattamiskokemuksiin mahdollisesti vaikuttavia tekijöitä, kuten esimerkiksi seksuaalisuus.

2.3 Kannattaminen kannattajaryhmässä

Kannattajat ovat usein erilaisten jalkapallon kannattajaryhmien tai -yhteisöjen jäseniä, ja usein liikuntasosiologisesti suuntautuneet tutkijat ovat olleet kiinnostuneita juuri tällaisten kannattajien tutkimisesta (ks. Erhart 2011; Lenneis & Pfister 2018; Pitti 2019). Kannattajatutkimuksessa puhutaan melko synonyymisesti kannattajayhteisöistä ja -ryhmistä, ja tutkimuksissa käsitellään usein ryhmien yhteisöllisyyttä. Yhteisön käsitteen määrittely auttaa ymmärtämään, millaisia toiminnan ja kokemusten kehyksiä jalkapallon kannattajaryhmät ja -yhteisöt ovat. Yhteisöt ovat ryhmiä, joissa jäseniä yhdistävät tekijät ovat niin vahvoja, etteivät ne hajoa jäsenien eroavaisuuksien vuoksi (Baumann 1997, 92). Yhteisöllisyys kumpuaa yhteisön jäsenten yhdessä toimimisesta. Yhteisöllinen yhteenkuuluvuus muodostuu vaivattomasti – yhteenkuuluvuuden tunne onkin voimakkainta, kun ihminen ei ajattele valinneensa yhteisöä tietoisesti. Yhteisön rituaalit ja kokemukset tuottavat erottelua ”meihin” ja ”heihin” tai ”muihin”, jolloin sen ulkopuolisiin saattaa liittyä epäluulon, torjunnan tai vihan tunteita, kun taas yhteisön jäsenet tunnetaan usein turvallisina ja luotettavina. (Baumann 1997, 92.)

Klassinen sosiologia määrittelee yhteisön järjestelmäksi, joka säätelee jäseniensä keskinäistä toimintaa (Aro & Jokivuori 2014, 83). Sosiologisten yhteiskuntateorioiden mukaan yhteisöelämä vähintään ohjaa ja jopa pakottaa yksilöt toimimaan yleisen säännönmukaisuuden tapaan (Aro & Jokivuori 2014, 25–27). Näissä teorioissa ajatellaan, että yksilöiden ajattelu ja toiminta on aina riippuvaista ympäröivästä yhteiskunnasta tai yhteisöstä. Sosiaaliset normit syntyvät alueellisesti rajatuissa yhteisöissä, joilla on kyky homogenisoida eli yhdenmukaistaa jäsentensä toimintaa. Modernisaation ja yksilöllistymiskehityksen myötä yhteisöllisyys on monin paikoin ja monilta osin muuttanut muotoaan välttämättömistä ja pakottavista yhteisöistä

post-traditionaaliseksi yhteisöiksi. Post-traditionaalisten yhteisöjen jäsenyys perustuu vapaaehtoisuuteen ja jäseniä kytkee toisiinsa usein vain jaettu mielenkiinnon kohde, kuten harrastus. (Aro & Jokivuori 2014, 104.)

Jalkapallokannattajat muodostavat erilaisia paikallisia, kansallisia ja kansainvälisiä tai globaaleja kannattajayhteisöjä. Paikallisia kannattajayhteisöjä ovat esimerkiksi Veikkausliigan kannattajayhdistykset tai rekisteröimättömät ryhmät. Suomen Maajoukkueen Kannattajat ry on kansallinen kannattajayhteisö, ja sellaisiksi voitaneen laskea myös Suomessa toimivat ulkomaisten jalkapalloseurojen kannattajayhdistykset. Näistä esimerkkinä on lontoolaisen Arsenal FC:n suomalaiskannattajien yhdistys Arsenal Finland ry, jolla on mielenkiintoinen kansainvälinen ulottuvuus, koska Arsenal FC on hyväksynyt Arsenal Finlandin viralliseksi kannattajakerhokseen vuonna 2004 (Arsenal Finland 2022). Kansainvälisenä tai globaalina kannattajayhteisönä voi pitää Arsenalin maailmanlaajuista kannattajayhteisöä, jonka kohtaamispaikkana ovat sosiaalisen median alustat, kuten Twitter ja Instagram.

Heinonen (2005, 246–249) näkee jalkapallofaniuden yhteisöllisyydessä post-traditionaalisia piirteitä, kuten vapaaehtoisuuden ja sen, että digitalisaation myötä yhteisöllisyys ei välttämättä ole yhtä alueellisesti rajautunutta kuin ennen. Tästä esimerkkinä ovat kansainväliset kannattajayhteisöt. Heinonen (2005, 248) ei kuitenkaan halua palauttaa yhteisöllisyyttä arkipäiväiseksi, vaan hän näkee esimerkiksi Everton-faniuden voimakkaana suhteena ja yhteisöt ihmisten intohimojen kohtaamisten tiloina. Erilaisia kannattajayhteisöjä koossa pitävänä kittinä voidaan pitää yhteistä intohimon kohdetta eli kannatettavaa seuraa ja joukkuetta.

Paikallisen seuran kannattamisessa näyttää olevan tärkeää kannattajayhteisön jäsenyys, koska sen on nähty osoittavan lojaalisuutta joukkuetta kohtaan (Pfister ym. 2018, 230; Radmann & Hegenborg 2018, 246). Paikallisia seuroja kannattavat yhteisöt ja ryhmät ovat usein hierarkkisesti järjestäytyneitä, eli tietyt jäsenet ovat arvostetumpia ja omaavat enemmän valtaa kuin toiset jäsenet (Pitti 2019, 319). Erityisesti paikallisilla kannattajaryhmillä on traditionaalisen yhteisön voima yhdenmukaistaa ja ohjata jäsentensä käyttäytymistä yhteisön sisäisen arvo- ja normikoodiston mukaisesti. Jäsenyys on post-traditionaalisesti vapaaehtoista, mutta yksilöiden on silti mukauduttava yhteisössä vallitsevaan normistoon tullakseen tunnustetuiksi ja hyväksytyiksi yhteisön jäseninä.

Seuraavaksi käsittelen kannattajaryhmässä jalkapalloa kannattavien naisten kokemuksista tehdyn tutkimuksen keskeisiä teemoja. Näitä ovat kannattajaksi sosiaalistuminen ja kannattajaryhmien sukupuolijärjestys, johon olen sisällyttänyt kannattajakäyttäytymisen, naisten aseman, autenttisuuden ja seksismin alateemat, koska sukupuolijärjestys vaikuttaa kaikkiin alateemoihin. Mainittakoon, että erityisesti sosiaalistumista on käsitelty usein samassa tutkimuksessa naisten ja miesten näkökulmista. Mahdollisia tarkasteltavia teemoja olisi huomattavasti enemmänkin, mutta tutkimusekonomisesti on järkevää perehtyä syvällisemmin vain muutama teemaan. Lisäksi rajausta selittää se, että olen laatinut seuraavat alaluvun alaluvut vasta kirjoitettuani tutkimukseni tulokset eli luvun 4. Näin olen voinut rajata käsiteltävät aiheet tutkimustulosten kannalta aiheellisiin teemoihin.

2.3.1 Kannattajaryhmään sosiaalistuminen

Jalkapallokannattajaksi sosiaalistutaan. Sosiaalisatio on läpi elämän kestävä prosessi, jossa yksilö tulee yhteiskunnan ja yhteisön jäseneksi omaksumalla käytäntöjä, kuten yleisesti hyväksytyjä käyttäytymistapoja (Berger ym. 1994, 148). Sosiaalisaation voi käsittää kaksisuuntaisena ja prosessimaisena ilmiönä, jossa yksilö voi sosiaalistumisensa aikana vaikuttaa yhteisöön ja yhteiskuntaan (Pirskanen 2006, 93–94). Kannattajaksi sosiaalistuminen tarkoittaa esimerkiksi kannattajaryhmän normiston sisäistämistä (Giulianotti 2002) ja toisaalta samalla kannattajaryhmän muuttumista uuden jäsenen vaikutuksesta. Jalkapallokannattajaksi sosiaalistuminen on usein lopullista, eli kun kannattajaryhmän jäseneksi tulee, sellaisena myös pysyy (Pfister ym. 2018, 229).

Fenomenologisesti suuntautuneen tiedonsosiologian klassikkona tunnetun Bergerin ja Luckmannin teoretisoinnin mukaan sosiaalisatio jakautuu primaari- ja sekundaarisosiaalisaatioon. Lapsuusaikana yksilö primaarisosiaalistuu perusmaailmaan ilman, että hänellä on juurikaan mahdollisuuksia valita merkityksellisiä ilmiöitä tai tapahtumia. Tällöin lapsi samaistuu ympärillään oleviin läheisiinsä, niin sanottuihin merkityksellisiin toisiin (significant others) jotka sosiaalistavat häntä perusmaailmaan. Sekundaarisosiaalisaation voi katsoa alkavan, kun yksilö on jo sisäistänyt perusmaailman ja minuutensa, ja sosiaalistuu perusmaailman osamaailmoihin ja niissä tarvittaviin erilaisiin rooleihin. (Berger ym. 1994, 147–163.)

Molemmissa sosialisoin vaiheissa on usein läsnä sosialisoinoagentteja. Perhe, ystävät ja tuttavat ovat yleisiä jalkapallokannattamisen sosialisoinoagentteja (Parry ym. 2014, 253; Pfister ym. 2013, 861; Pfister ym. 2018, 222). Lisäksi paikallisyhteisöjen on huomattu sosiaalistavan ihmisiä kannattamisen pariin esimerkiksi Norjassa (Parry ym. 2014, 253). Pfisterin ja kumppaneiden (2018, 222) tutkimuksessa 21:stä naispuolisesta tanskalaiskannattajasta seitsemästä oli tullut kannattaja 2–12-vuotiaana vanhempien ja muiden perheenjäsenten sosiaalistamana. Heinosen (2005, 56) mukaan isän rooli sosialisoinoissa on merkittävä, koska kannatettava joukkue ja kannattamiseen liittyvät perinteet peritään yleensä isiltä ja isoisiltä. 2000-luvun alussa Kreikassa ja Australiassa tehdyissä tutkimuksissa 45 prosenttia vastaajista ilmoitti kannattajaksi sosiaalistumisessa tärkeimmäksi isänsä, ja vastaava luku oli norjalaistutkimuksessa 30 prosenttia (Parry ym. 2014, 253). Äidit ja naispuoliset perheenjäsenet ovat myös mahdollisia sosialisoinoagentteja isien ja muiden miespuolisten perheenjäsenten ohella. Useilla kannattajilla ystävien rooli jalkapallokiinnostuksen syttymisessä on tärkeä – ystävien mukana mennään peleihin, ja paikan päällä ystävyksistä muodostuvat kannattajaryhmät voivat olla tärkeitä sosiaalisia houkuttimia stadionilla kannattamisen suhteen. Lisäksi media, erityisesti televisio, on tärkeä tekijä sosialisoinoprosessissa, sillä perheen tai ystävysten on helppo kerääntyä television äärelle katsomaan lähetystä ottelusta. (Pfister ym. 2018, 223; 225; 227). Median myönteiset representaatiot kannattamisesta voivat kasvattaa kiinnostusta kannattajatoimintaan.

Kannattajaksi sosiaalistumisessa voi olla kyse molemmista sosiaalistumisen vaiheista. Lapsi voi primaarisosiaalistua kannattamiseen tai ainakin jalkapallokatsomossa olemiseen esimerkiksi vanhemman kautta. Tällöin jalkapallokatsomossa olemisesta voi tulla osa lapsen perusmaailmaa. Jalkapallon katsomiseen tai kannattamiseen primaarisosiaalistuneen lapsen sekundaarisosialisoino voisi nähdä alkavan, kun hänen kiinnostuksensa jalkapalloon syventyy tai jos hänen kannattamisen kohteensa vaihtuu. Yhtä lailla mahdollista on, että jalkapallokannattaminen ei ole lapsena ollut osa yksilön perusmaailmaa, vaan kannattamiseen on sekundaarisosiaalistuttu vasta myöhemmällä iällä.

Toisinaan naiset voivat olla perheensä ainoita jalkapallokannattajia. Lenneisin ja Pfisterin (2018, 224) haastattelemat Herdis ja Klara olisivat lapsina halunneet mennä katsomaan jalkapalloa, mutta kukaan ei vienyt heitä stadionille. Vuosia myöhemmin Herdisin nuorempi veli kiinnostui jalkapallosta ja vei hänet katsomoon. Klara sen sijaan meni katsomaan pelejä

naispuolisen ystävänsä kanssa ja myöhemmin sosiaalisti isänsä ja siskonsa kannattajiksi. Onkin tärkeää noteerata naisten rooli jalkapalloon sosiaalistajina. Klaran lisäksi useat muut tanskalaisseuroja kannattavat naiset olivat tartuttaneet jalkapallockuumeen perheenjäseniinsä ja sosiaalistaneet heidät kannattamiseen. (Lenneis & Pfister 2018, 224; 198.) Tanskalaiskannattajien tapauksessa huomionarvoista on, että tytöt tai naiset eivät menneet yksin stadionille, vaan he kaipasivat mukaansa toisen ihmisen. Tämä voi johtua siitä, että tyttöjen vanhemmat eivät ole antaneet heidän mennä stadionille yksin, ja naisten tapauksessa on mahdollista, että he ovat kokeneet toisen seurassa katsomoon menemisen turvallisempaan tai muuten vain miellyttävämpään.

Usein paikallisen seuran kannattajaksi sosiaalistumisen avaintapahtuma on ottelun katsominen paikan päällä. Tällöin yksilö voi muuttua kiinnostuneesta tarkkailijasta tai seuraajasta fanaattisen yleisön osaksi, kun paikan päällä koetut tunteet vahvistavat kannattajan suhdetta seuraan. Joskus jopa pelkästään katsomoon meneminen voi sosiaalistaa yksilön tietyn seuran kannattajaksi. Esimerkiksi eräs FC Kööpenhaminaa kannattava tanskalaisnainen totesi, että jos hänet olisi raahattu ensin toisen kööpenhaminalaisseuran Brøndby IF:n otteluun, olisi hänestä todennäköisesti tullut Brøndbyn kannattaja. (Pfister ym. 2018, 227; 229).

Lisäksi sosialisointiprosessissa huomionarvoista on, että jalkapallokannattaminen on usein yhteydessä jalkapallon pelaamiseen. Entisillä tai nykyisillä pelaajilla on lajiasiantuntemusta, joka voi vaikuttaa katsomiskokemukseen, kun teknisiä suorituksia ja taktisia asioita osaa arvostaa ja ymmärtää jo entuudestaan. (Pfister ym. 2018, 226.) Toisaalta myös muiden lajien harrastaminen voi olla yhteydessä jalkapallokannattamiseen sosiaalistumiseen.

2.3.2 Sukupuolijärjestys: naisten asema, autenttisuus ja seksismi

Kannattajaryhmässä kannattamista ohjaa usein jonkinlainen jäsenten välinen hierarkia, joka voi pohjautua jäsenyysajan pituuteen mutta myös ryhmän sisäiseen sukupuolijärjestykseen (mm. Pitti 2019). Tutkimuksissa on käytetty sukupuolijärjestelmän tai sukupuolijärjestyksen käsitteitä. Muun muassa kulttuurintutkimuksessa puhutaan nykyään mieluummin järjestyksestä kuin järjestelmästä, sillä sanana järjestelmää pidetään merkitysoyillisesti enemmän staattista tilannetta kuvaavana kuin järjestystä (Julkunen 2010, 19). Australialaissosiologi Raewyn Connell (1987; 1995; 2002) kuvaa sukupuolijärjestyksen käsitteellä sosiaalisesti ja

historiallisesti rakentuneita eri sukupuolten välisiä ja sisäisiä valtasuhteita. Erilaisia sukupuolijärjestyksiä yhdistää se, että ne sisältävät erilaisia maskuliinisuuksia ja feminiinisyyksiä eli mies- ja naissukupuoleen liitettyjä ominaisuuksia, rooleja ja käyttäytymistapoja, jotka ovat hierarkkisissa suhteissa toisiinsa nähden. Eri sukupuolten väliset valtasuhteet kuvaavat sukupuolijärjestyksen teoriassa mieheyden ja naiseuden ideoiden suhdetta toisiinsa. Sukupuolten sisäisellä hierarkialla puolestaan tarkoitetaan, että joitakin maskuliinisuuksia tai feminiinisyyksiä arvostetaan enemmän kuin toisia. (Connell 1995.)

Tärkeä käsite sukupuolijärjestyksen teorian sisällä on hegemoninen maskuliinisuus, joka kuvaa arvostetuinta ja hallitsevinta maskuliinisuuden muotoa, jossa tietyt miehet ovat ylempiarvoisessa asemassa kuin naiset ja toiset miehet. Mukaileva maskuliinisuus puolestaan pyrkii eräänlaisiin kompromisseihin naisten kanssa sen sijaan, että naisia hallittaisiin raatiasti. (Connell 2005, 79, Jonesin 2008, 518 mukaan.). Connellin (1987, 187) mukaan feminiinisyydet jakautuvat miehistä valtaa mukaileviin (*compliant*) tai vastustaviin (*resistant*) muotoihin. Mukailevat tai korostetut (*emphasized*) feminiinisyydet ovat hoivaavia, seksualisoituja ja alistuvia (Connell 1987). Sukupuolijärjestys rakentuu jatkuvasti toiminnan myötä erilaisilla sosiaalisen toiminnan alueilla (Connell 2009, Ashboltin, O'Flynnin ja Wrightin 2018 mukaan). Tähän ajatukseen liittyy feminiinisyyksien ja maskuliinisuuksien esittäminen, mikä viittaa Judith Butlerin (1990) sukupuolen performatiivisuuden käsitteeseen, joka kuvaa sukupuolen rakentumista toisteisina tekoina. Sukupuolen performointi tarkoittaa erilaisia sosiaalisia käytäntöjä, jotka vallitsevassa sukupuolijärjestyksessä yhdistetään joko naisiin tai miehiin (Butler 1990).

Henkilö voi esittää erilaisia maskuliinisuuksia tai feminiinisyyksiä sen sijaan, että hän olisi kiinteästi sitoutunut tietynlaiseen naisena tai miehenä olemisen tapaan. Maskuliinisuudet ja feminiinisyydet asettuvat samalle asteikolle, jossa hegemoninen maskuliinisuus on korkeimmalla ja kaikkiin miehisyyteen tai naiseuteen liitettyihin ominaisuuksiin nähden ylivaltainen. Erilaisille feminiinisyyksille ei ole nähty olevan hegemonista muotoa. (Connell 2005, 79, Jonesin 2008, 518–519 mukaan). Hegemoninen feminiinisyys saattaa olla ristiriitainen käsite, mutta tietynlainen feminiinisyys voi silti olla tietyn yhteisön sukupuolijärjestyksessä arvostetuinta ja hallitsevinta verrattuna muihin feminiinisyyksiin. Lisäksi voidaan pohtia, voiko tietynlainen feminiinisyys olla arvostetumpaa kuin tietynlainen vähemmän arvostettu maskuliinisuus.

Kriittinen miestutkimus, yksi sukupuolentutkimuksen tutkimussuunnista, on kritisoinut Connellin hegemonisen maskuliinisuuden käsitettä. Toisin kuin miestutkimus, kriittinen miestutkimus tarkastelee sukupuolia ja miehisyyttä tunnistuen sukupuolten väliset valtasuhteet (Hearn 2004). Esimerkiksi Hearn (2004) on kritisoinut käsitettä epäselvyydestä. Ensinnäkään ei ole aivan selvää, tarkoitetaanko käsitteellä kulttuurisia miehisyyden representaatiota tai maskuliinisuuden tyyppiä, jokapäiväisiä käytäntöjä vai institutionaalisia rakenteita. Käsitteen erilaisista soveltamistavoista seurannut monimerkityksisyys ja semanttinen epäitsenäisyys voidaan nähdä heikkoutena. Toiseksi on epäselvää, miten miehiin liitetyt hallinnan tavat, kuten esimerkiksi aggressiivisuus, kovuus, kunnioitettavuus ja järjestäytyneisyys liittyvät toisiinsa. Kolmanneksi Hearn kysyy, miksi on tarpeellista pitäytyä maskuliinisuuden käsitteen käytössä sen sijaan, että puhuttaisiin esimerkiksi miesten käytännöistä, kun hegemonisen maskuliinisuuden käsite on kohdannut runsaasti kritiikkiä. Hänen mukaansa tulisi pikemminkin puhua miesten hegemoniasta (*hegemony of men*) kuin hegemonisesta maskuliinisuudesta, koska vaikka hegemonian käsite on hyödyllinen miesten analysoinnissa, maskuliinisuuden käsite rajaa tarkastelua liikaa. Näin tavoitettaisiin paremmin se, että miehet ovat sekä sosiaalisen rakenteen eli sukupuolijärjestyksen tuottama kategoria että kollektiivisia ja yksilöllisiä toimijoita, jotka toiminnallaan uusintavat tai vastustavat sosiaalisia käytäntöjä sukupuolijärjestyksen sisällä. Miesten hegemonian käsite tarkastelisi niitä itsestään selvinä pidettyjä asioita, jotka liittyvät miehisen hallinnan rakenteisiin. (Hearn 2004.)

Hearnin kritiikin huomiointi liittyy siihen, millä käsitteellä sukupuolijärjestykseen viitataan. Sukupuolijärjestys ohjaa osaltaan kannattajaryhmän toimintaa, joten sen tarkastelu auttaa ymmärtämään erilaisia ryhmän käytäntöjä ja käyttäytymistä. Sukupuolinäkökulman syvälinen huomiointi auttaa rakentamaan sosiologisista ilmiöistä eheän kokonaiskuvan (Lempiäinen 2015). Sukupuolijärjestys selittää ainakin osittain naisten asemaa kannattajaryhmässä, kannattajakäyttäytymistä, stereotyyppistä käsitystä autenttisesta kannattajasta ja ryhmissä toisinaan ilmenevää seksismiä. Jalkapallon kannattajatutkimuksessa kannattajayhteisöissä vallitsevasta sukupuolijärjestyksestä on puhuttu miehisen maailman (*male preserve*) (Pitti 2019) ja etenkin hegemonisen maskuliinisuuden (Jones 2008; Erhart 2011; Pope 2011), mutta myös jalkapallomaskuliinisuuden (Pfister ym. 2013) käsitteillä. Miesten hegemonian käsitettä ei liene käytetty.

Jalkapallon kannattajaryhmien sukupuolijärjestyksiin on perehdytty useissa tutkimuksissa (ks. Jones 2008; Pope 2010; Pfister ym. 2013; Lenneis & Pfister 2015). Nämä ryhmät ja yhteisöt on nähty miehisinä maailmoina eli sosiaalisina alueina, joiden dynamiikka ja rakenne perustuu sukupuoliroolijakoon ja jäykkään erotteluun miesten ja naisten mahdollisuuksista ryhmän sisällä (Pitti 2019). Miehisen maailman käsite kuvaa kannattajayhteisöjen sosiaalisen rakenteen yleistä sukupuolistuneisuutta ottamatta kantaa esimerkiksi siihen, miten erilaisia maskuliinisuuksia ja feminiinisyyksiä arvostetaan suhteessa toisiinsa. Tätä vastoin hegemonisen maskuliinisuuden käsitteen käyttö asettaa kyseisiä ominaisuuksia tai olemisen tapoja arvojärjestykseen. Hegemoninen maskuliinisuus pitää sisällään kannattajayhteisöissä arvostettuja ominaisuuksia, joita ovat voima ja heteroseksuaalisuus (Pilcher 1999, 12, Popen 2011 mukaan) sekä aggressiivisuus, kilpailullisuus, kontrollointi ja jopa fyysinen tai verbaalinen väkivalta (Erhart 2011).

Esimerkiksi turkkilaisen jalkapallon asiayhteydessä hegemoninen maskuliinisuus on ilmeistä, ja se voidaan akuutisti havaita stadioneilla, jotka ovat maskuliinisia ja heteronormatiivisia alueita (Erhart 2011). Heteronormatiivisuus tarkoittaa oletusta kahdesta vastakkaisesta sukupuolesta, jotka vetoavat toisiinsa ja sitä, että heteroseksuaalisuus on kaikista seksuaalisuuksista luonnollisin ja hyväksytyin (THL 2020). Turkkilaisilla stadioneilla hegemoninen maskuliinisuus on yhdistetty muun muassa ohikulkijoiden terrorisointiin, penkkien repimiseen ja vessojen peilien rikkomiseen. Lisäksi naisia ja feminiinisyyttä aliarvostetaan ja halvennetaan, joten jalkapallostadionit voivat olla pelottavia paikkoja naisille. (Erhart 2011.)

Pfister ja kumppanit (2013) puolestaan ovat nimittäneet hegemonista maskuliinisuutta jalkapallon kontekstissa jalkapallomaskuliinisuudeksi. Jalkapallomaskuliinisuus merkitsee kärjistetyimmässä muodossaan käyttäytymisen ja olemisen tapaa, jossa korostetaan miehisyyttä, urheutta ja heteroseksuaalisuutta samalla, kun naiset alennetaan seksuaalisiksi objekteiksi esimerkiksi erilaisissa kannatuslauluissa. Käsite viittaa myös tunteiden purkautumiseen vastustajalle tai sen kannattajille uhoamisena tai kiroiluna. Jalkapallomaskuliinisuus näkyy kannattamistoiminnassa selkeimmin kannattajakäyttäytymisessä, jolla tarkoitan tässä tutkimuksessa oman joukkueen tukemista ja kannustamista kannattajaryhmässä. Katsomossa kannattajakäyttäytyminen käsittää lähinnä taputtamisen, chäntteihin eli kannatuslauluihin osallistumisen ja esimerkiksi hyppimisen.

Naisten kannattajakäyttäytymistä on tutkittu melko vähän, mutta joidenkin eurooppalaisten tutkimusten mukaan naisten kannattajakäyttäytyminen katsomoissa on hyvin samanlaista kuin miesten. Esimerkiksi Tanskassa yhtä lailla naiset ja miehet huutavat, kiroilevat, kannustavat, osallistuvat chäntteihin ja herjaavat tuomaria. (Pfister ym. 2013, 858–859). Naiset osallistuvat siis ainakin joihinkin jalkapallomaskuliinisiin käytäntöihin.

Jalkapallomaskuliinisessa kannattajakäyttäytymisessä omille ja vastustajan kannattajille halutaan viestiä, että miehet ovat ”oikeita miehiä”. Esimerkiksi Tanskan korkeimmalla sarjatasolla pelaavan Brøndby IF:n kannattajien laulu kuuluu: ”*meidän on mentävä ja näytettävä, että olemme miehiä. Puolustakaamme kunniamme jälleen*”. (Pfister ym. 2013, 858.) On kuitenkin muistettava, että jalkapallomaskuliinisuus on vain yksi monista erilaisista jalkapallokannattamiseen liittyvistä maskuliinisuuden esittämisen tavoista. Esimerkiksi Jones (2008, 518) tähdentää, että yleisimmät miespuolisten kannattajien esittämät maskuliinisuudet ovat hegemoniseen maskuliinisuuteen nähden mukailevia. Useat miehet eivät siis välttämättä osallistu esimerkiksi homoseksuaaleja tai naisia väheksyviin kannatuslauluihin tai -huutoihin tai muuhun alistavaan toimintaan, mutta he eivät myöskään välttämättä aktiivisesti kyseenalaista tällaista hegemonista maskuliinisuutta uusintavaa toimintaa (Jones 2008, 518). Olisikin kyseenalaista kategorisoida kaikki jalkapalloa kannattavat miehet naisia tai naispuolisia kannattajia väheksyviksi. Jalkapallokannattamiseen liittyviä maskuliinisuuksia on useita, mikä on yksi jalkapallomaskuliinisuuden käsitteen heikkouksista.

Hegemonisesta maskuliinisuudesta johdettu jalkapallomaskuliinisuus luonnehtii osuvimmin sitä sukupuolista olemista ja tekemistä, joka on jalkapallon kannattajayhteisöjen sukupuolijärjestyksen huipulla. Vaikka jalkapallomaskuliinisuuden käsite ei ole aukoton, se eristää käsiteltävän ilmiön tarkemmin kuin miehisen maailman tai miesten hegemonian käsitteet. Kannattajayhteisöt ovat miehisiä maailmoja, mutta pelkkä miehisen maailman käsite ei riitä kuvaamaan sitä, kuinka juuri tietynlainen miehiin ominaisuuksiin liitetty käyttäytyminen on arvostettua jalkapallon kannattajayhteisöissä. Hearnin (2004) ehdottaman miesten hegemonian käsitteen käyttö puolestaan voisi tulkita jalkapallokannattamisen kontekstiin sovellettuna viittaavan siihen, että miessukupuolesta seuraisi annettuna parempi asema kannattajayhteisössä. Näin ei kuitenkaan välttämättä ole, sillä oikeanlaisena eli autenttisenä pidettyä jalkapallokannattamista määrittävät useat eri tekijät.

Autenttisuuden käsite kuvaa tietyssä sosiaalisessa kontekstissa arvostettuja yksilön piirteitä. Autenttisuus on pikemminkin sosiaalinen ominaisuus kuin yksilöllinen piirre, eli yksilön autenttisuus määrittyy yhteisön lähtökohdista. (Guignon 2004, Davisin 2015 mukaan.) Autenttisuuden käsitettä on käytetty paljon jalkapallon kannattajatutkimuksessa (mm. Jones 2008; Lenneis & Pfister 2015; Davis 2015). Eurooppalaisessa kehyksessä autenttisen jalkapallokannattajan ominaisuuksina on pidetty valkoihoisuutta, työväenluokkaisuutta ja toisaalta laajaa jalkapallotietämystä (Giulianotti 2002; Jones 2008) sekä seurauskollisuutta eli sitä, että kannattamisen kohteena oleva seura ei vaihdu (Giulianotti 2002).

Olellaisena autenttisen kannattajan ominaisuutena on ollut miessukupuoli ja oikeanlaisen maskuliinisuuden esittäminen (Giulianotti 2002; Heinonen 2005; Jones 2008; Pfister, Lenneis & Mintert 2013; Lenneis & Pfister 2015, 160; Pitti 2019, 326). Feminiinisuuden sen sijaan ei ole katsottu sopivan autenttiselle kannattajalle (Jones 2008; Erhart 2011; Pfister ym. 2013; Lenneis & Mintert 2015; Pitti 2019, 326), ja naissukupuoli saattaa jopa olla esteenä autenttisuudelle (Lenneis & Mintert 2015). Feminiinisuudella on viitattu jalkapallokannattamisen asiayhteydessä tunteiden ilmaisuun, toisista huolehtimiseen ja esimerkiksi meikkaamiseen (Lenneis & Mintert 2013). Myöskään feminiinisen pukeutumisen ei ole katsottu sopivan autenttiselle kannattajalle (mm. Radmann & Hegenborg 2018, 255–256). Toisaalta Heinonen (2005, 52) esittää, että jalkapallokatsomossa miehet voivat ilmaista tunteitaan feminiinisesti vuodattamalla kyyneleitä menettämättä miehisyyttään. Katsomo voi olla tila hegemonisen maskuliinisuuden rikkomiselle joiltakin osin, mutta kuitenkin monissa kannatuskatsomoissa kukoistaa aiemmin mainittu jalkapallomaskuliinisuus ja odotukset hegemoniseen maskuliinisuuteen perustuvasta käytöksestä.

Sukupuolinäkökulman ohella muutkin ominaisuudet vaikuttavat autenttisuuteen intersektionaalisesti, eli esimerkiksi seksuaalisuus ja yhteiskuntaluokka voivat yhdessä sukupuolen kanssa vaikuttaa siihen, miten autenttisena kannattajaa pidetään. Esimerkiksi homoseksuaalisuus ja yläluokkaisuus saattavat olla ominaisuuksia, joiden perusteella henkilöä väheksytään (Free & Hughson 2003; Jones 2008), ja näin ollen pelkkä miessukupuoli ei takaa kannattajan autenttisuutta. Silti näyttää siltä, että naisten on vaikeampi tulla tunnustetuiksi autenttisina jalkapallokannattajina kuin useimpien miesten (Jones 2008; Lenneis & Mintert 2015, Pitti 2019, 326).

Edellä kuvatun perusteella voidaan todeta, että jalkapallokannattamisen yhteydessä autenttisuus on sukupuolistunutta. Kannattajayhteisöt ovat hierarkkisia sosiaalisia rakenteita, joissa henkilön asemaan ja arvostukseen vaikuttavia tekijöitä ovat ainakin sukupuolijärjestys ja autenttisuuskäsitys. Jalkapallon kannattajayhteisöjen sukupuolijärjestys ja autenttisuuskäsitys luovat otolliset olot erilaiselle epätasa-arvoistavalle toiminnalle, josta seksismi lienee näkyvin esimerkki. Seksismi on henkilön väheksymistä, syrjimistä tai alistamista sukupuolen perusteella (THL 2020) ja usein erottamaton osa jalkapallon kannattajayhteisöjen sukupuolijärjestystä (Jones 2008; Lenneis & Pfister 2015, 157). Jalkapallokannattamisen yhteydessä seksismiä ilmenee monissa eri muodoissa, ja se voi kohdistua eri sukupuoliin ja eri toimijoihin, eli esimerkiksi pelaajiin, muihin pelitapahtumaan osallistuviin henkilöihin tai toisiin kannattajiin (Jones 2008; Lenneis & Pfister 2015, 160–161; Pitti 2019, 319). Seuraavaksi kuvailen kannattajayhteisöissä naisiin kohdistuvaa seksismiä, joka ilmenee ainakin kolmella eri tavalla – ennakkoluuloina, kielenkäytössä ja naisille epäsopiviksi tai sopiviksi nähtyinä kannattamisen tapoina.

Jalkapallokannattamisen yhteydessä naisiin voi kohdistua ainakin kahdenlaisia sukupuolistuneita ja seksistisiä ennakkoluuloja (Lenneis & Pfister 2015, 168–169). Ensimmäinen naisiin voidaan suhtautua pseudokannattajina, koska heidän ei nähdä katsovan peliä rakkaudesta lajiin, vaan naisten pelin katsomisen motiivina pidetään usein seurustelukumppanin löytämistä tai pelaajien kauniiden kehojen ihailua eli heteroseksuaalista halua. Toisen ennakkoluulon mukaan naiset eivät kykenisi ymmärtämään sääntöjä ja taktiikkaa. Kaikilta tanskalaistutkimukseen osallistuneilta naisilta oli joskus kysytty, mitä paitsio tarkoittaa, ja miehet olivat olleet yllättyneitä naisen osatessa selittää säännön. (Lenneis & Pfister 2015, 168–169.) Saman havaitsi Jones (2008), jonka tutkimuksessa jotkut miehet halusivat naisten olevan katsomossa hiljaa siksi, että heidän mukaansa naiset eivät ymmärtäneet peliä.

Jones (2008) on osoittanut kolme jalkapallokannattamiseen liittyvää seksismin muotoa, jotka näkyivät englantilaisten kannattajien kielenkäytössä pelitapahtumissa. Ensimmäiseksi pelaajia kohtaan osoitettiin seksistisiä kommentteja ja huutoja, joilla implikoitiin pelaajien olevan vähäisempiä miehiä, koska he muistuttivat naisia tai tyttöjä. “He pelaavat kuin tytöt” oli esimerkki huudoista, joissa naiseus yhdistettiin heikkouteen, taidottomuuteen, kykenemättömyyteen ja pelkuruuteen. Lisäksi homofobisissa huudoissa homous rinnastettiin feminiinisyyteen. Toiseksi pelaajat liitettiin kannattajien huudoissa seksistisillä tavoilla muihin

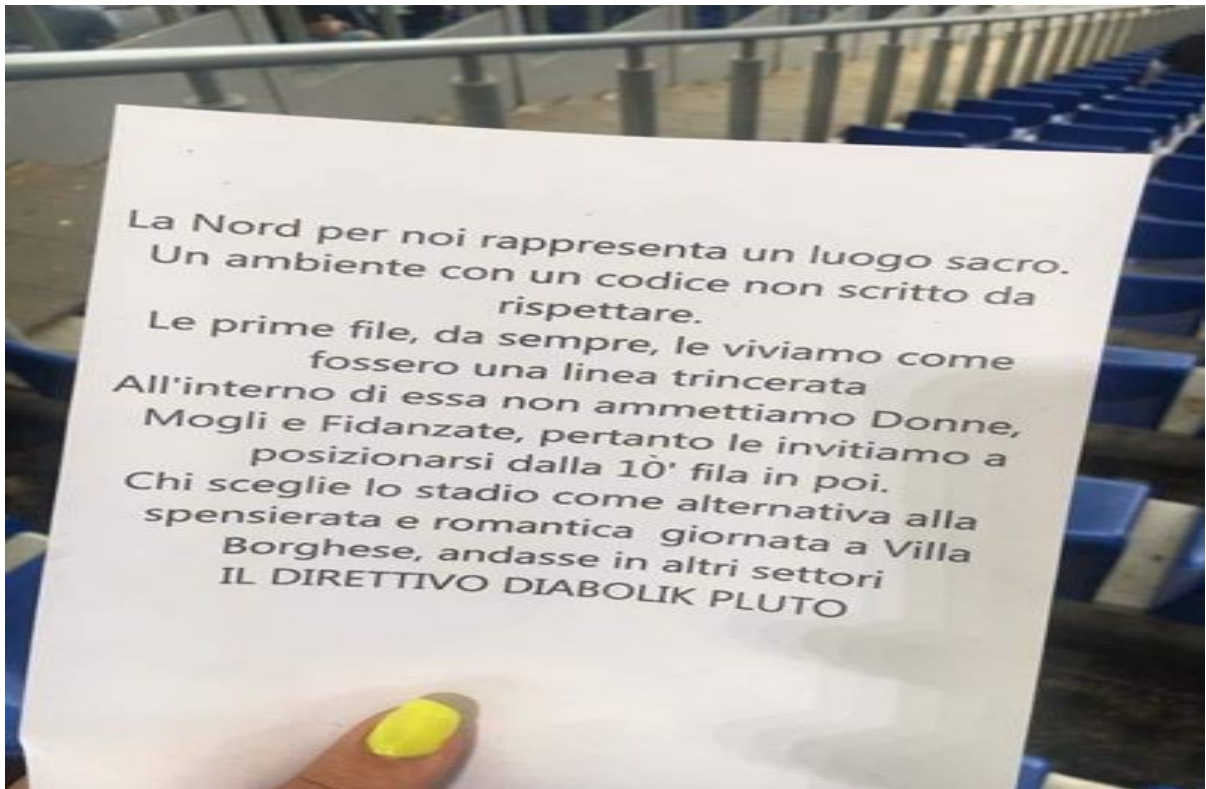
naisiin, kuten vaimoihin, tyttöystäviin tai seuralaisiin. Kolmanneksi seksismi ilmeni toiminnassa, joka kohdistettiin osana peliä oleviin naisiin, kuten tuomareihin, pallotyttöihin, naispuolisiin turvallisuushenkilöihin tai kannattajiin. Englantilaisia naisia kehoitettiin lopettamaan pelin kommentointi, heitä häirittiin sanallisesti tai fyysisesti ja olipa jonkun mielestä ottelulippu mennyt hukkaan, kun se oli annettu naiselle. (Jones 2008.)

Kielenkäytön lisäksi seksismi näkyy esimerkiksi henkilön ulossulkemisena intensiivisimmistä kannattajaryhmistä tai siten, että tietyt kannattamisen tavat tai roolit yhteisössä nähdään naisille paremmin soveltuvina kuin toiset. Tällaisesta on tehty huomioita Ruotsissa, Tanskassa ja Italiassa. Radmannin ja Hegenborgin (2018, 246) mukaan joihinkin ruotsalaisiin kannattajaryhmiin ei ole hyväksytty naisia tai naisjäseniä ei ole toivotettu tervetulleiksi samalla tavalla kuin miehiä. Esimerkiksi vieraspelimatkoilla etenkin ultraryhmissä naisten pääsy busseihin on usein kielletty. Naisten on pitänyt osoittaa autenttisuuttaan ja rakkauttaan jalkapalloa kohtaan tullakseen edes jotenkin hyväksytyiksi ryhmän jäseniksi. Lisäksi naisten on täytynyt osoittaa miehiä enemmän jalkapalloasiantuntemusta tullakseen otetuiksi vakavasti. (Radmann & Hegenborg 2018, 246–249).

Tanskan merkittävimpiin ultraryhmiin, FC Kööpenhaminan Urban Crew'hun ja Brøndbyn Alphaan, ei hyväksytä naisia (Pfister ym. 2013, 857). Tanskassa naisia ei myöskään juurikaan hyväksytä osaksi huligaaniryhmittymiä. Maan jalkapallohuligaanirekisterin mukaan 502 mahdollisesta häiriökäyttäytyjästä vain kolme on naisia ja kaikki 66 stadioneille pääsykiellon saanutta ovat miehiä. (Pfister ym. 2013, 857.) Naiset kuitenkin otetaan avosylin vastaan roligaaniliikkeessä (Pfister ym. 2013, 857), jossa heitä on arvioitu olevan 20 prosenttia (Pfister, Lenneis & Mintert 2013). Roligaanin käsite on johdettu tanskan kielen sanasta ”rolig”, joka tarkoittaa rauhallista. Roligaanit tukevat erityisesti Tanskan jalkapallomaajoukkuetta ilman väkivaltaa. Naisten ulossulkeminen kaikkein aggressiivisempien faniryhmien ulkopuolelle voidaan nähdä olevan miehisen hallinnan ja jalkapallomaskuliinisuuden korostamisen looginen seuraus. (Pfister ym. 2013, 857–858.) Se, että esimerkiksi roligaanius nähdään naisille sopivana jalkapallon kannattamisen tai katsomisen muotona mutta intensiivistä ultrakannattamista tai jopa huliganismia ei, voidaan tulkita seksismiksi. Taustalla lienevät stereotyyppiset ja seksistiset käsitykset naisille sopivaksi katsotusta hillitystä ja rauhallisesta käyttäytymisestä.

Tanskalaisesta esimerkistä poiketen Italiassa naisilla on rooli ultrien joukossa. Kuitenkin Pittin (2019, 321–323) mukaan italialaisnaisten roolit ultrayhteisössä ovat pitkälti ennalta määrättyjä. Italiassa otteluvalmisteluissa naisten roolina on tuoda stadionille esimerkiksi t-paitoja ja tarroja ja myydä niitä. Myynnillä rahoitetaan seuraavan ottelun koreografiaa. Miehet sen sijaan tuovat stadionille koreografiassa tarvittavia materiaaleja ja valmistelevat esitystä. Pelin aikana naiset ovat vain marginaalinen osa koreografiaa. Yksikään heistä ei aloita laulua, soita rumpuja tai heiluta lippua, sillä nämä tehtävät ovat miesten vastuulla. Naisille annetaan myynnin ja itse tuotetun fanzine-lehden jakamisen kaltaisia hallinnollisia tehtäviä, jotka ovat tehtävinä vähemmän arvovaltaisia ja takaavat vähemmän näkyvyyttä. (Pitti 2019, 321–323.) Sukupuolen perusteella jaetut tehtävät ja roolit ottelutapahtumien yhteydessä ovat esimerkki siitä, miten seksismi näkyy naisten ulossulkemisena kannattajayhteisöjen sisällä.

Kaikki italialaiset ultramiehet eivät kuitenkaan hyväksy naisten läsnäoloa tietyissä stadionin osissa. BBC:n (2018) mukaan kuvan 2 mukaisesti osa roomalaisseura Lazio ultramiehistä oli halunnut kieltää naisilta pääsyn Rooman Olympiastadionin Curva Nordin eli pohjoiskaarten ensimmäiseen kymmeneen riviin. Miehet esittivät, että heidän, jotka valitsevat stadionin vaihtoehtona huolettomalle ja romanttiselle päivälle puistoalue Villa Borghesessa, pitäisi mennä pyhän pohjoiskaarten sijaan muihin katsomonosiin. Milanolaisseura AC Milanin naisten joukkueen päävalmentaja Carolina Morace tuomitsi ultramiesten ulostulon seksistiseksi. Hänen mukaansa kiellon kannalla oleville pitäisi antaa porttikielto stadionille, sillä seksismi on väkivaltaa. (BBC 2018.) Lazio ultrien esimerkki kuvaa seksististä ja sukupuolittunutta tapaa hahmottaa jalkapallokannattamiseen liittyviä tiloja. Roomalaisultrien esitys kytkeytyy edellä kuvaamaani pseudokannattajuuden ennakkoluuloon, sillä siinä näkyy oletus siitä, että naiset tulevat katsomaan pelejä vain miesten kanssa.

KUVA 2. Roomalaisseura Lazio:n ultriien jakama lentolehtinen, jossa kehotetaan naisia, tyttöystäviä ja vaimoja välttämään Rooman Olympiastadionin Curva Nordin eli pohjoispuolen kaarteeseen kymmentä ensimmäistä riviä (BBC 2018).

Kannattajaryhmien sukupuolijärjestyksen määrittämisen kannattajakäyttäytymisen, autenttisuuskäsityksen ja seksismin ilmenemismuotojen tarkastelun perusteella voidaan todeta, että kannattajan sukupuolella on merkitystä jalkapallokannattamiskokemuksiin. Kannattajiin kohdistuvan seksismin eri ilmenemismuodoille yhteistä näyttäisi olevan naisten käsittäminen sukupuolen perusteella epäautenttisiksi. Englannissa naisia ei pidetty pätevinä kommentoimaan peliä ja tanskalaisnaisia ei ole hyväksytty ultraryhmien jäseniksi. Italiassa naiset voivat olla ultrayhteisöjen jäseniä, mutta ulossulkemista tapahtuu myös yhteisöjen sisäisissä käytännöissä. Usein naiset joutuvatkin ponnistelemaan miehiä kovemmin tullakseen tunnustetuiksi autenttisina ja oikeina kannattajina tai yhteisön jäseninä (Lenneis & Pfister 2015; Pitti 2019, 324–325).

2.3.3 Naisten sukupuolistrategiat

Jalkapalloa kannattavat naiset ovat reagoineet eri tavoin kohtaamaansa seksismiin. Näitä reaktioita voidaan nimittää sukupuolistrategioiksi, jotka kuvaavat sukupuolen sopeuttamista tai suhteuttamista sukupuolistuneen sosiaalisen toiminnan alueella (Jones 2008, 516). Sukupuolistrategioita voidaan siis käyttää oman toiminnan tai ajattelun säätelemiseen niin, että ne sopivat paremmin esimerkiksi jalkapallomaskuliiniseen kannattamisen toimintaympäristöön. Jalkapallon kannattajaryhmissä naiset käyttävät sukupuolistrategioita vastatakseen kohtaamaansa seksismiin ja toisaalta tullakseen tunnustetuiksi mahdollisimman autenttisina kannattajina. Kannattajaryhmien sisällä esiintyvä sukupuolistrategia on seksismin trivialisointi eli sen arkipäiväistäminen tai luonnollistaminen (Jones 2008; Lenneis & Pfister 2015; Pitti 2019) ja toisaalta jalkapallomaskuliinisten kannattajaryhmien ulkopuolelle sijoittuva vastarinta, joka on ilmennyt vain naisille tarkoitettujen kannattajaryhmien perustamisena. Olen eritellyt trivialisoinnin ja vastarinnan sukupuolistrategiat liikunnan yhteiskuntatieteiden kandidaatintutkielmassani (Liljander 2020).

Seksismin trivialisoinnista esimerkkejä on Katharine W. Jonesin (2008), Verena Lenneisin ja Gertrud Pfisterin (2018) sekä Ilaria Pittin (2019) tutkimuksissa. Jonesin tutkimuksessa englantilaisnaiset olivat vastanneet kannattamiseen liittyvään epätasa-arvoiseen kohteluun tai seksismiin kolmella eri tavalla: osoittamalla vastenmielisyyttä seksismiä kohtaan, vähättelemällä kokemaansa seksismiä ja väittämällä, että feminiinisyys ei sovi yhteen autenttisen kannattamisen kanssa ja että sukupuolten epätasa-arvo ja seksismi ovat perustavanlaatuisia jalkapalloa (Jones 2008, 516). Lenneis ja Pfister (2015) puolestaan selvittivät tanskalaisten jalkapallon kannattajien kokemuksia naisten mukautumisesta jalkapallokannattamisen miehiseen maailmaan. Tutkimus osoitti, että perinteiset sukupuolinormit, ennakkoluulot ja seksismi ovat osa kannattamista kannattajaryhmissä, ja usein naiset hyväksyivät ja trivialisivat nämä ongelmat. Naisten oli käytäydyttävä jalkapallokannattamisen yhteydessä ideaalisena pidettävän maskuliinisen käytöskoodiston mukaisesti. (Lenneis & Pfister 2015, 157.) Lisäksi Pitti tutki erään Italian pääsarja Serie A:ta pelaavan joukkueen ultria. Ultraryhmissä roolit ja asemat olivat jakautuneet miesten ja naisten välillä sukupuolistuneesti niin, että molemmat sukupuolet olettivat miesten olevan luonnollisesti sopivampia ultriksi. Naiset myötävaikuttivat eri tavoin oman alisteisen asemansa jatkumiseen, seksistisen käytöksen jatkumiseen ja miesten valta-aseman säilymiseen

osallistumalla erilaisiin seksistisiin käytäntöihin, kuten seksistisiin kannatuslauluihin ja huutoihin. (Pitti 2019, 326.)

Naiset ovat perustaneet vain naisille tarkoitettuja kannattajaryhmiä vastareaktiona ryhmille, joissa naisia ei pidetä autenttisina kannattajina ja joissa he ovat kokeneet seksismiä. Vain naisille tarkoitettuja kannattajaryhmiä on tutkittu ainakin Tanskassa, Turkissa ja Italiassa. Tanskassa FC Kööpenhaminan naispuoliset kannattajat ovat järjestäytyneet Pink Lions -kannattajaryhmäksi (Lenneis & Pfister 2015), Turkissa maan miesten pääsarjaa pelaavaa Beşiktaşia kannattavat naiset kantavat nimeä Ladies of Beşiktaş (Erhart 2011), ja Italiassa milanolaisseura AC Milania kannattavat naiset ovat perustaneet Milan Club Femminile Stella Saronnon (A.N.F.I.S.S.C.).

Vuonna 2012 perustetulla Pink Lionsilla oli tutkimusajankohtana 14 jäsentä, ja vain FC Kööpenhaminan virallisen kannattajakerhon jäsenet voivat hakea jäsenyyttä (Lenneis & Pfister 2015, 172). Pink Lions kokoontuu yhteen ennen kotipeliä, mutta hajaantuu eri ryhmiin pelin ajaksi. Ryhmän jäsenet viettävät aikaa yhdessä ja käyvät vieraspeleissä. Pink Lionsin jäsenet korostavat naisten oikeutta katsoa jalkapalloa: yhdistyksen logoon on valittu pinkki väri kiinnittämään huomiota ja viestimään, että on mahdollista olla samalla nainen ja jalkapallosta riippuvainen intohimoinen kannattaja. Ryhmän perustaminen onkin ollut protesti stadionilla koetulle seksismille ja sovinismille. Pink Lionsin jäseniä yhdistää naisten jakama intohimo jalkapalloa kohtaan ja toisaalta jaettu käsitys miehisestä kannattajakulttuurista. Toisaalta kaikki naiset eivät hyväksy vain naisille tarkoitettuja kannattajaryhmiä, koska se voi edesauttaa miesten ja naisten kahtiajakoa. Jotkut seksismiä trivialisivat tanskalaisnaiset pitivät Pink Lions -nimeä liian feminiinisenä, ja heidän mukaansa liika feminiinisyys estää jalkapallon katsomisen. Seksismiä trivialisovien ja seksismiä vastustavien kannattajien välillä ei siis Pink Lionsin tapauksessa vallitse solidaarisuutta, vaan eri ryhmät kilpailevat statuksesta ja tunnustuksesta kannattajina. (Lenneis & Pfister 2015, 172–179.)

Turkissa Ladies of Beşiktaş (LoB) on yrittänyt purkaa naisten ja miesten kahtiajakoa ja haastanut stereotypisoituja sukupuolirooleja ja -oletuksia (Erhart 2011). Vuonna 2006 perustetulla istanbulilaista Beşiktaşia kannattavalla ryhmällä on 700 jäsentä, joista yli 100 kannattaa Besiktasia Inonu Stadionilla kaikissa peleissä. Sillä on jäseniä lähes kaikista turkkilaisista kaupungeista sekä Saksasta ja Japanista. LoB käy taistelua stadionilla ilmenevää

sukupuolten epätasa-arvoa ja väkivaltaa vastaan. Yhdistys on inspiroinut kahden muun turkkilaisen naisten kannattajaryhmän, GFB Angels of Fenerbaçhen ja Female Fans of Trabzonsporin, perustamista. LoB:n tavoitteena on muuttaa jalkapallon maskuliinista maailmaa ja stadionia luopumatta feminiinisyydestä. Naiset yhdistävät jalkapallon rooleihinsa äiteinä, tyttöystävinä ja vaimoina ja näkevät roolit yhteismitallisina. Ryhmän jäsenet kuvaavat tarkoitukseensa edistää turvallisempaa stadionia, jossa sekä naiset että miehet voivat kannattaa joukkuettaan ilman fyysistä ja sanallista häirintää. Osa turkkilaisista urheilujournalisteista on tukenut naisten ponnistelua, mutta esimerkiksi internetin keskustelufoorumeilla on sanottu jalkapallokannattamiseen liittyen, että naisten ei tulisi sotkeutua miesten työhön ”leipäaikinaa käsissään”. Kyseessä on seksistinen turkkilainen sanonta, jota käytetään, kun naiset poistuvat kotoa ja toimivat perinteisesti miehisiällä alueilla. (Erhart 2011, 83–94.) Turkkilaisen perinteisen hegemonista maskuliinisuutta korostavan kulttuurin kehyksessä taistelu epätasa-arvoisuutta ja seksismiä vastaan on vielä pitkä. Turkin hallinnon aikeet erota kotiväkivaltaa torjuvasta Istanbulin sopimuksesta ja maan epävakaa yhteiskunnallis-poliittinen tilanne eivät ainakaan helpota naisten aseman edistämistä (Albayrak 2020).

Kolmas esimerkki vastarinnan sukupuolistrategiasta paikantuu Italiaan, jossa toimii jalkapalloa kannattavien naisten oma kansallinen liitto A.N.F.I.S.S.C. eli Associazione Nazionale Femminile Italiana Sostenitrici Squadre Calcio, jolla on sen virallisten verkkosivujen mukaan 27 jäsenryhmää. Yksi liittoon kuuluvista yhdistyksistä on milanolaista AC Milania kannattava Milan Club Femminile Stella Saronno. (A.N.F.I.S.S.C.) Stella Saronno on Italian ensimmäinen naisten kannattajayhdistys ja se perustettiin 5. helmikuuta 1971 (Milan Club Femminile Stella Saronno). Ensimmäinen järjestäytynyt ultraryhmä, AC Milania kannattanut Fossa dei Leoni, perustettiin vuonna 1968 (Ultras-Tifo 2010), mikä havainnollistaa Stella Saronnon pitkäikäisyyttä. Stella Saronno kuuluu myös italialaisten Milan-kannattajayhdistysten liittoon. Verkkosivuillaan ryhmä kertoo taistelevansa erilaisia sosiaalisia epäkohtia vastaan (Milan Club Femminile Stella Saronno), ja esimerkkinä tästä on milanolaisryhmän protesti saudiarabialaisnaisten oikeuksien puolesta. Vuonna 2019 AC Milan kohtasi torinolaisen Juventuksen Italian Supercupin finaalissa Saudi-Arabian Jeddahissa. Supercupin finaalissa kohtaavat Italian pääsarjan mestari ja Italian cupin voittaja. Finaalin järjestäminen Saudi-Arabiassa herätti vastustusta maan kyseenalaisen sukupuolten tasa-arvon takia – saudinaiset saivat ensimmäistä kertaa osallistua otteluun katsojina, mutta vain miesten seurassa ja tietyissä katsomonosissa.

(Burnton 2019.) Stella Saronno protestoi naisten oikeuksien puolesta jättäytymällä ensimmäistä kertaa koskaan pois ottelusta (Prima Milano Ovest 2019).

KUVA 3. Italialaisen AC Milanin kannattajaryhmä Milan Club Femminile Stella Saronnon jäseniä (Prima Milano Ovest 2019).

Naisten sukupuolistrategioista vähättely ja trivialisointi tai luonnollistaminen viittaavat seksismien hyväksymiseen osana kannattamista ja siihen mukautumiseen. Vastarinnan sukupuolistrategiassa naiset tarttuvat toimeen kokiessaan, että olemassa olevien kannattajaryhmien sukupuolten epätasa-arvoisuuden edessä voi vain perustaa naisten oman kannattajaryhmän. Tanskalainen Pink Lions, turkkilainen Ladies of Beşiktaş ja italialainen Stella Saronno ovat rakentaneet oman tilansa jalkapallokannattamisen sisälle – omasta kannattajaryhmästä käsin naisilla on mahdollisuus määrittää autenttisuutta omista lähtökohdistaan. On kuitenkin hieman kyseenalaista, miten kannattajatoiminnassa ilmeneviin epäkohtiin voidaan vaikuttaa toimenpiteillä, jotka tapahtuvat pahimpien seksismipesäkkeiden ulkopuolella.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä pääluvussa käsittelen tutkimuksen toteuttamista viidessä alaluvussa, joissa kuvaan ja perustelen tutkimusprosessin aikana tekemiäni valintoja. Ensimmäisessä alaluvussa kerron kiinnostuksestani tutkimusaihetta kohtaan ja esittelen tutkimustehtävän sekä tutkimuskysymykset. Toisessa alaluvussa paikannan tutkimuksen tieteenfilosofiseen kenttään esittelemällä feminististä tieteenfilosofiaa, rakentamalla tutkimukselleni feministisen sosiaalisen konstruktionismin kehyksen, kuvaamalla laadullisen tutkimuksen tunnuspiirteet ja luvun lopuksi kertomalla fenomenologis-hermeneuttisesta tapaustutkimuksesta tämän tutkimuksen metodologisena viitekehyksenä. Kuvaan tutkimusaineistoa ja sen hankintaa kolmannessa alaluvussa, minkä jälkeen neljännessä alaluvussa kerron aineiston analyysistä. Viidennessä alaluvussa käsittelen tutkimusetiikkaa.

3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymysten muotoileminen on aina sidoksissa aiheesta aiemmin tiedettyyn ja tutkijan taustaan. Etenkin ihmistä koskevassa tutkimuksessa tutkijan tausta ja uskomukset liittyvät jo tutkimuskohteen valitsemiseen, tutkimustehtävän ja -kysymysten muodostamiseen, mutta myös tutkimustulosten hahmottamiseen. (Varto 1992, 16; Tuomi & Sarajärvi 2018, 56.) Kiinnostukseni miesten jalkapalloa kannattavien naisten kokemuksista on kytköksissä omaan taustaan jalkapallon parissa toimimisessa. Olen harrastanut jalkapalloa juniori-ikäisenä ja pian harrastuksen lopettamisen jälkeen kokeillut erotuomarointia. Tätä nykyä toimin mikkeliiläisen naisten ja tyttöjen jalkapalloon profiloituneen jalkapalloseuran ainoana työntekijänä ja luottamustehtävässä seuran hallituksen sihteerinä. Jalkapallon katsomisesta kiinnostuin enemmän vasta lopetettuani harrastamisen, ja olen seurannut lajia tiiviisti kymmenen vuoden ajan. Giulianottin (2002) katsojaidentiteettityypittelyyn viitaten voisin sanoa minulla olevan sisäkkäisiä identiteettejä, sillä olen ensisijaisesti seurajalkapallossa lontoolaisen valioliigaseura Arsenalin kannattaja ja suomalaisen jalkapallon (Veikkausliiga, Ykkönen, Subway Kansallinen Liiga) seuraaja.

Olen kiinnostunut pelin taktisista asioiden ohella lajia koskevista yhteiskunnallisista asioista. Yliopisto-opintoni ovat opettaneet ymmärtämään lajin ilmiötä liikunnan yhteiskuntatieteellisen

filterin läpi, ja toisaalta sukupuolentutkimuksen valinnaisten opintojen avulla olen oppinut huomioimaan sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulman syvällisemmin erilaisissa yhteyksissä. Tutkimusaiheena miesten jalkapalloa kannattavien naisten kokemukset oli minulle tuttu jo ennen pro gradu -tutkielman suunnittelua, sillä olin tehnyt aiheesta liikunnan yhteiskuntatieteiden kandidaatintutkielman vuonna 2020. Kandidaatintutkielmassani selvitin naisten kokemuksia jalkapallon kannattajayhteisöjen jalkapallomaskuliinisesta maailmasta ja siihen mukautumista kuvaavia sukupuolistrategioita, ja tämän kirjallisuuskatsauksen perustana oli eurooppalainen sukupuolentutkimuksellisesti virittynyt kannattajatutkimus. Jo kandidaatintutkielmaa työstäessä päätin, että haluaisin tehdä pro gradu -tutkielman suomalaisten naisten kokemuksista miesten jalkapallon kannattamisesta, sillä suomalaisessa tutkimuksessa aihetta ei ole vielä raapaistukaan.

Päätin rajata aiheen suomalaisen seurajalkapallon kannattajiin esimerkiksi maajoukkueen kannattajien sijaan, sillä kandidaatintutkielmanikin käsitteli seurajalkapallon kannattajia, ja näin ollen minulla oli aiheesta kohtalaisesti tietoa jo entuudestaan. Aikaisempi aiheesta tehty tutkimuskirjallisuus mahdollistaisi suomalaisten kannattajien kokemusten vertailun esimerkiksi tanskalaisten, englantilaisten ja turkkilaisten kannattajien kokemuksiin. Kansallisessa kehyksessä Veikkausliigan kannattajien tutkiminen tuntui järkevältä, sillä korkeimman kansallisen sarjataso kannattajaryhmissä on todennäköisesti eniten jäseniä ja siten mahdollisesti määrällisesti eniten naisia alempiin sarjatasoihin verrattuna. Minulla ei kuitenkaan ollut kokemusta Veikkausliigan pelien katsomisesta paikan päällä, eli en ollut nähnyt suomalaisten kannattajaryhmien kannatusta stadionilla. Sen sijaan olen vuonna 2018 ollut firenzelaisten Fiorentinan Serie A -kotiottelussa keskellä rumpuja ja kiivasta kannatusta.

Aihetta edelleen rajatakseni kysyin helmikuussa 2021 sähköpostitse usealta Veikkausliigan kannattajaryhmältä arvioita ryhmien sukupuolijakaumista. Vastauksia kerätessäni pohdin, kannattaisiko minun keskittyä vain yhden kannattajaryhmän tutkimiseen, vai tavoittelisinko tutkimukseen osallistujia useista eri kannattajaryhmistä. Eri kannattajaryhmien tutkiminen olisi saattanut tuottaa kokemusten puolesta värikkäämmän aineiston, josta olisi ehkä voinut tulkita eroja kannattajaryhmien välillä. Päädyin kuitenkin tutkimaan vain yhden ryhmän jäseniä siksi, että halusin myös saada riittävästi tietoa kokemusten viitekehyksenä olevasta kannattajaryhmästä. Jos tutkimukseen osallistujat olisivat olleet eri kannattajaryhmistä, olisi aineiston analysointi voinut olla melko hankalaa siinä mielessä, että en olisi välttämättä yhtä

hyvin pystynyt ymmärtämään kutakin eri ryhmää toimintaympäristönä. Yksilön kokemuksia voi olla helpompi ymmärtää, jos ymmärtää kokemusten kontekstina olevaa yhteisöä, tässä tapauksessa kannattajaryhmää.

Veikkausliigajoukkueiden kannattajaryhmiltä saamieni vastausten perusteella päätin tutkia Seinäjoen kannattajaryhmä Kloppeja. Klopeissa on noin 200 aktiivista jäsentä, joista noin 40 tai mahdollisesti enemmänkin on naisia. Naisten suuri määrä tarjosi mahdollisuuden riittävän suuren aineiston hankkimiseen pro gradu -tutkielman tarpeisiin. Käsittelen aineistoa tarkemmin luvussa 3.3.

Tämän tutkimuksen tehtävänä on selvittää, millaisia kokemuksia Seinäjoen Jalkapallokerhon kannattajaryhmä Kloppeihin kuuluvilla naisilla on jalkapallokannattamisesta. Kokemus-sana kattaa valtavasti eri asioita, joten tutkimustehtävää oli järkevä rajata koskemaan tietynlaisia kokemuksia. Siksi tutkimustehtävään vastaamisessa avustavat neljä tutkimuskysymystä.

Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Miten naiset ovat sosiaalistuneet Kloppeihin?
- 2) Millaisena naiset käsittävät jalkapallon katsojaidentiteettinsä?
- 3) Millaista naisten kannattajakäyttäytyminen on Klopeissa?
- 4) Millaisia sukupuolistuneita oletuksia naiset ovat kohdanneet jalkapallokannattamisen yhteydessä?

Tutkimuskysymyksistä ensimmäinen on kiinnostunut siitä, miten tutkimukseen osallistujista on tullut Kloppeja. Toinen tutkimuskysymys selvittää, millä jalkapallon katsomiseen viittaavalla sanalla naiset kutsuisivat itseään ja miksi. Kolmanneksi tutkimus kysyy, millaista naisten kannattajakäyttäytyminen on Klopeissa. Neljäs tutkimuskysymys selvittää, ovatko tutkimukseen osallistajat kohdanneet (nais-)sukupuoleen liittyviä oletuksia jalkapallokannattamisen yhteydessä ja jos ovat, niin millaisia. Tutkimuskysymysten perusajatus juontuu aikaisemmasta tutkimuskirjallisuudesta, jossa kandidaatintutkielmani perusteella toistuvat sosiaalistumisen, katsojaidentiteetin, kannattajakäyttäytymisen ja

sukupuolistuneiden oletusten tai seksismin teemat. Kysymykset ovat saaneet lopullisen muotonsa vasta aineiston analysoinnin ja tulososion kirjoittamisen seurauksena.

3.2 Tieteenfilosofinen paikantuminen

Tässä luvussa paikannan tutkimukseni tieteenfilosofiseen kenttään. Tieteen voidaan nähdä tarkoittavan tutkimustuloksia ja tutkimusprosessia. Sille ominaista on suhteellisen korkea autonomisuuden taso, itseään korjaavuus ja erityisesti itsekriittisyys, ja sen odotetaan tuottavan uutta ja luotettavaa tietoa järjestelmällisesti. Kaikki tieteenalat ovat lähtöisin filosofiasta (Aaltola 2018, 11.) Länsimaisen filosofian alkulähteet ovat argumentaation, väittelyn ja retoriikan pohtimisessa antiikin Kreikassa (Kakkuri-Knuutila & Heinlahti 2006, 7). Nykyään filosofia näkyy tieteen tekemisessä selvästi esimerkiksi tutkimusraporttien tieteenfilosofisten lähtökohtien erittelyissä. Tieteenfilosofia on kiinnostunut muun muassa tiedon ja todellisuuden luonteesta ja näiden suhteesta. Tieteenfilosofia on toisaalta tunnistettavissa kaikkialta tutkimusraportista tutkijan käymänä väittelynä. Koko tutkimusraportti nimittäin perustuu siihen, että tutkija esittää perusteluja omien ja muiden tutkijoiden väitteiden puolesta sekä niitä vastaan. (Kakkuri-Knuutila & Heinlahti 2006, 11–13.)

Metodologia on tärkeä osa tieteenfilosofiaa (Kakkuri-Knuutila & Heinlahti 2006, 11–13). Se voi viitata tutkimuskäytäntöjen normittamiseen, mutta myös tutkimuksen tietoiseen tekemiseen, valintojen uskottavaan perusteluun ja kykyyn muuttaa valintoja (Tuomi & Sarajärvi 2018, 14). Metodologialla tarkoitetaan myös tapoja tuottaa pätevää ja vaikutusvaltaista tietoa, ja toisaalta se voi olla teoreettinen kenttä tutkimuksen toteuttamisesta keskustelemiselle (Varto 1992, 119; Liljeström 2021, 3–4). Metodi eroaa metodologiasta siten, että metodi on perustelu tutkimuksessa syntyneelle tiedolle, kun taas metodologia tarkastelee käytetyn menetelmän järkevyyttä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 12).

Seuraavaksi tarkennan tieteenfilosofista tarkastelua kuvaamalla tietoon ja todellisuuteen suhtautumisen tapani sekä lopuksi esittelemällä tutkimustavan tai -metodologian ja tutkimusmetodin. Nämä kaikki muodostavat tieteenfilosofisen viitekehyksen miesten seurajalkapalloa kannattavien suomalaisnaisten kokemusten tutkimiselle.

3.2.1 Feministinen tieteenfilosofia

Feministinen tieteenfilosofia ottaa kantaa tieteenfilosofisiin kysymyksiin tutkimalla sukupuolen, tiedon ja vallan kytköksiä. Se voi esimerkiksi pohtia, mikä merkitys sukupuolella voi olla tiedon tuottamisessa ja miten tieto on sukupuolistunut. (Liljeström 2021.) Feminismi on käsitteellistetty eri aikoina eri tavoin, sillä se saa muotonsa yhteiskunnallisen ja tieteellisen asiayhteyden mukaan (Julkunen 2010, 25). Esimerkiksi Julkunen (2010, 25) mukaan feminismi on vähintään parisataa vuotta vanha teoria, joka pohtii naiseutta ja naisen alistamisen syitä sekä liike, joka tavoittelee naisten alistamisen loppua. Nykyään se tavoittelee kaikkien sukupuolten ja seksuaalisuuksien tasa-arvoa kiinnittämällä huomion sukupuolittuneisiin valtasuhteisiin ja epätasa-arvoisiin yhteiskunnallisiin rakenteisiin (ks. THL 2022). Painopisteen voi nähdä siirtyneen pelkästään naisten aseman parantamisesta holistiseen epäoikeudenmukaisuuksien ja epätasa-arvoisuuksien tunnistamiseen ja niiden korjaamiseen.

Feministinen tutkimus on pohjimmiltaan tieteidenvälistä ja tieteenalarajoja rikkovaa, sillä se tuo näkyviin tiedon ja vallan yhteyksiä ja merkityksiä. Feministinen tutkimus alleviivaa paradokseja ja ristiriitoja ja tunnistaa niitä myös feminismien sisällä. (Liljeström 2021, 7.) Feministisen metodologian erityisyys näkyy tavassa, jolla se tuottaa tietoa huomioiden sukupuolen, seksuaalisuuden, iän, rodun ja erilaiset sosiodemografiset tekijät. Lisäksi se kyseenalaistaa vastakohtapareja, luonnollistettuja totuuksia ja tieteen tekemisen tapoja (Julkunen 2010, 25; Juvonen ym. 2012, 11; Liljeström 2021, 12). Feministinen tutkimus ei väitä olevansa poliittisesti sitoutumatonta tai riippumatonta, vaan päinvastoin tutkimus sisältää lähes aina poliittisen tavoitteen epäoikeudenmukaiseksi koetun asiantilan muuttamiseen. Tutkimuksella ja sen tuottamalla tiedolla on emansipatorinen tiedonintressi, eli se tähtää ulospääsyyn vallitsevasta epätasa-arvoisesta tai epäoikeudenmukaisesta tiedon ja vallan järjestelmästä. (Juvonen ym. 2012, 11; Liljeström 2021, 7.) Tutkimuksellani on selkeä feministinen ja emansipatorinen tiedonintressi. Tässä tutkimuksessa keskityn suomalaisten naisten kokemuksiin jalkapallokannattamisesta, mitä ei aikaisemmin ole tehty. Sukupuolinäkökulma on joko jätetty kokonaan huomioimatta, tai kannattajat on nähty itsestäänselvästi vain miehinä, vaikka naiset voivat olla yhtä autenttisia kannattajia kuin miehet.

Feminististä tutkimusta ja metodologiaa yhdistää tiedon luonteen, sen tuottamisen ja tietäjän paikantuneisuus, eli lähtökohtana on tiedon ja tietämisen erottamattomuus ajasta, paikasta ja

henkilöstä sekä tutkijan tietoteoreettisesta näkökulmasta. Tutkija on paikantunut tiettyyn tieteenalaa ja sen tapoihin tehdä tutkimusta. (Liljeström 2021, 4; 7.) Tutkijat voidaan paikantaa esimerkiksi teoreettisiin perinteisiin ja tietoteoreettisesti käsitteisiin ja esiyttämyksiin. Paikantuneisuus ei kuitenkaan poissulje toimijuutta, eli tutkijan on mahdollista valita, kuinka hän suhtautuu tieteessä hallitseviin lähestymistapoihin. (Liljeström 2021, 7.) Tutkimukseni on paikantunut tiettyihin käsitteisiin ja teorioihin jalkapallon kannattajatutkimuksen sisällä teorialuvussa 2. Paikantuneisuuteni kuvaaminen näkyy selvästi myös tutkimuskysymysten yhteydessä luvussa 3.1 ja käsillä olevassa luvussa paikannan tutkimukseni tieteenfilosofian sisällä.

Feministiseen tieteenfilosofiaan, kuten tieteenfilosofiaan yleensäkin, kuuluu olemisen tavan ja todellisuuden pohdinta. Tutkijan on hyvä kirjoittaa auki käsityksensä olemisen tavasta ja todellisuudesta, sillä se on aistihavaintojen tulkitsemisen ja siten koko tutkimuksen tekemisen perusta. Lisäksi tutkimuksen luotettavuutta pohdittaessa on otettava kantaa esimerkiksi tulosten objektiivisuuteen, joka pohjautuu viime kädessä tutkijan käsitykseen tiedosta ja totuudesta. Tietoon ja totuuteen suhtautumisen kuvaaminen voi lisätä tutkimuksen luotettavuutta, sillä se auttaa lukijaa ymmärtämään, mistä lähtökohdista tutkimusta tehdään.

Tieteenfilosofiassa todellisuuden, tiedon ja totuuden käsityksissä vastinpareina esitetään usein realismi ja relativismi. Tieteenfilosofinen realismi näkee, että tutkimuskohteena on aina ennalta määrätty todellisuus, ja periaatteessa tutkijat voivat saavuttaa todellisuudesta totuudenmukaisen näkemyksen. Tieteenfilosofinen relativismi puolestaan tähdentää tutkijoiden eri näkökulmien ja instituutioiden vaikutusta todellisuuden rakenteeseen ja tietoon, eli todellisuus ja tieto voivat muovautua eri tutkijoilla ja eri tutkimusyhteisöissä erilaisiksi (Kakkuri-Knuutila & Heinlahti 2006, 104–105). Tieteenfilosofiassa realismista ja relativismista keskustellaan ontologiassa ja epistemologiassa, joista ensimmäinen pohtii olemisen tapaa ja todellisuuden luonnetta ja jälkimmäinen tietämisen mahdollisuutta ja tiedon luonnetta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 12). Ontologinen realismi näkee, että todellisuus ei riipu ihmismielestä, kun taas ontologisen relativismin mukaan todellisuus on aina sidoksissa ihmismieleen. Esimerkkinä voidaan tarkastella tieteellistä käsitteenmuodostusta. Ontologisessa realismissa todellisuus on jäsentynyt luonnollisiin luokkiin, ja tutkijan on kuvattava luokkien rajat oikein. Ontologisessa relativismissa sen sijaan todellisuudelle ei ole valmiita luokkia, vaan luokat voidaan muotoilla tilannekohtaisesti. (Kakkuri-Knuutila & Heinlahti 2006, 106.) Epistemologisen realismin

mukaisesti todellisuudesta voidaan saavuttaa totuudenmukaista tietoa, ja sitä vastoin epistemologisen relativismin mukaan tieto on kytköksissä ihmisen oletuksiin. (Kakkuri-Knuuttila & Heinlahti 2006, 104.) Epistemologiassa kahden ääripään ero näyttäisi olevan siinä, missä määrin nähdään, että tutkijan arvot, tausta ja ennako-oletukset vaikuttavat tutkimustuloksiin.

Feministinen tieteenfilosofia on pyrkinyt löytämään ratkaisun relativismin ja realismin kysymykseen. Yhdysvaltalaisen emeritusprofessori ja feministi Lynn Hankinson Nelsonin ratkaisu tähän kysymykseen koskee erityisesti epistemologiaa. Nelson (1993, 121–124) esittää, että tieto on aina ensisijaisesti yhteisöllistä, ja tiedon agentteja eli tuottajia ovat epistemologiset yhteisöt. Yksilöllä voi olla tietoa, mutta se on yhteisöön nähden sekundaarista ollessaan yhteisön tietovarannosta johdettua. Tiedon yhteisöllisyydessä olennaista on tiedon rakentuminen kollektiivisesti tieteenalojen välisen yhteistyön ja poikkitieteellisyyden avulla. (Nelson 1993, 121–124.) Tämän ajatuksen voi nähdä sijoittuvan tiedon konsensusteoriaan, jossa tieto nähdään ihmisyyhteisön tuottamana ja legitimoimana tai validoimana (ks. Tuomi & Sarajärvi 2018, 118).

Nelson (1993, 123) esittää kolme argumenttia yhteisöllisen tietokäsityksen puolesta. Ensinnäkin kognitiivisten kykyjen kehittymiselle on välttämätöntä, että yksilö on sosiolingvistisen yhteisön jäsen. Sosiolingvististä yhteisöä yhdistää yhteinen kieli, ja toisaalta kieltä ei voi olla ilman yhteisöä. Toiseksi Nelson uskoo, että yhteiset käsitteelliset skeemat mahdollistavat ja rakentavat yhteisöllistä tietoa. Skeemat tarkoittavat tässä tapauksessa sitä, että todellisuudesta on oltava olemassa edes jonkinlainen malli, jotta sitä voidaan ymmärtää. Tieto rakentuu siis kumuloituvasti aiempaan tietoon ja käsitteellisiin malleihin nähden. (Nelson 1993, 123.) Tässä argumentissa vaikuttaa olevan aineksia tiedon koherenssiteoriasta, jonka mukaan tieto liittyy aina johonkin konventioon, eli uutta tietoa ei voida tuottaa ilman aikaisempaa tietoa edes jostakin aiheeseen liittyvästä (ks. Tuomi & Sarajärvi 2018, 118). Kolmanneksi Nelsonin mukaan tiedon oletukset, teoriat ja standardit ovat sosiaalisesti ja historiallisesti muuttuvia. (Nelson 1993, 123).

Nojaan tässä tutkielmassa Nelsonin tieto- ja totuuskäsitykseen, eli uskon tiedon olevan ensisijaisesti yhteisöllistä ja kumuloituvaa. Esimerkiksi kannattajatutkimuksessa saavutetun tiedon voi nähdä eräänlaisen liikuntasosiologisen epistemologisen yhteisön tuottamana.

Aikaisempi tieto aiheesta on välttämätöntä tämänkin pro gradu -tutkielman työstämisessä, koska tutkimukseni tulokset rakentuvat suhteessa siihen. Mielenkiintoinen kysymys onkin se, miten tämän tutkimuksen validiteetti tai tiedon legitiimiys määritellään. Pohdin tätä myöhemmin luvussa 5.2. Pidän tiedon yhteisöllisessä rakentumisessa tärkeänä poikkitieteellisyyttä, ja yhdistän liikuntasosiologiaan muun muassa sukupuolentutkimusta.

Nelsonin perusteluista tiedon yhteisöllisyydestä puolesta on luettavissa tieteenfilosofisesti realistinen näkemys, jonka mukaan todellisuudesta voidaan saada totuudenmukaista tietoa, mutta toisaalta tieto ja totuus ovat aina tieteenfilosofisesti relativistisesti sidoksissa aikaan, paikkaan ja tiedeyhteisöön. Näen mielekkäänä ammentaa Nelsonin tapaan tämän tutkimuksen totuus- ja todellisuuskäsitystä sekä realismista että relativismista. Epistemologisen ja ontologisen realismin mukaisesti uskon, että järkevät todellisuuden luokittelut tai käsitteet eivät voi olla mielivaltaisia, eli niiden on vastattava todellisuutta. Näen kuitenkin relativistisesti, että käsitteet ja tieto voidaan muodostaa eri tavoin, sillä kulttuuriset kontekstit käsitteenmuodostukselle ovat erilaisia. Haluan kuitenkin täydentää tätä Nelsonin ajatteluun pohjautuvaa tieto- ja todellisuuskäsitystä tuomalla mukaan sosiaalisen konstruktionismin näkökulman.

3.2.2 Feministinen sosiaalinen konstruktionismi

Sosiaalinen konstruktionismi syntyi 1960- ja 1970-lukujen aikana, jolloin tieteen tekemisen käytäntöjen kritisoinnin seurauksena tutkimuksellinen painopiste siirtyi kielen tutkimiseen (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka 2012, 45–46). Sosiaalinen konstruktionismi on tietoon, todellisuuteen ja totuuteen suhtautumisen tapa, jonka mukaan ihmisten sosiaalisissa tilanteissa käyttämä kieli tuottaa sosiaalista todellisuutta (Kakkuri-Knuuttila & Heinlahti 2006, 108; Saarinen-Kauppinen & Puusniekka 2012, 45–46). Teorian suuntauksista osa on tieteenfilosofisesti realistisia, osa relativistisia. Suuntauksia kuitenkin yhdistää ajatus, jonka mukaan tutkimuksessa muodostetut käsitteet voivat tarjota uusia tapoja jäsentää todellisuutta. Sosiaalisessa konstruktionismissa ei tavoitella yhtä totuutta, ja usein todellisuutta kyseenalaistetaan (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka 2012, 25). Todellisuuden osat eivät siis näyttäyty ehdottomina totuuksina, vaan erilaisina selitystapoina. Katsantokantaan sisältyy kuitenkin ongelmansa. Esimerkiksi äärimmäinen sosiaalinen konstruktionismi tarkoittaisi sitä,

että ilman kieltä mitään ei olisi olemassa tai että kielen ulkopuolista todellisuutta ei ole olemassa, mitä on vaikea hyväksyä.

Sosiaalista konstruktionismia voidaan soveltaa tutkimuksessa eri tavoin, mutta Burr (2003, 5) on eritellyt sosiaalista konstruktionismia edustaville tutkimuksille neljä yhteistä lähtökohtaa, joita ovat: itsestäänselvyksien kyseenalaistaminen; käsitysten historiallis-kulttuurinen suhteellisuus; sosiaaliset prosessit tiedon synnyttäjinä; tiedon ja sosiaalisen toiminnan yhteenkuuluvuus. Edellä kuvaamani Nelsonin ajattelu vaikuttaisi olevan pääpiirteiltään yhteneväistä sosiaalisen konstruktionismin kanssa, sillä hänen feministinen tieteenfilosofiansa kritisoi luonnollistettuja totuuksia ja näkee tiedon sosiohistoriallisen tilanteen mukaan muuttuvana ja kieltä käyttävän yhteisön tuottamana.

Sosiaalinen konstruktionismi mahdollistaa todellisuuteen ja tietoon suhtautumisen joko realistisesti tai relativistisesti tai jostakin niiden väliltä, joten tutkijan on otettava erikseen kantaa asiaan. Näen sosiaalisesti konstruktionistisesti kielen liittyvän inhimilliseen sosiaaliseen todellisuuteen ja sen erityisyyteen niin, että merkityksistä ja kokemuksista kerrotaan kielen avulla. Esimerkiksi jalkapallokannattamiseen liitettyjä merkityksiä ohjaa tavat, joilla siitä puhutaan. Lisäksi uskon tutkimustulosten ja käsitteiden käyttötavan voivan vaikuttaa tapaan, jolla jalkapallokannattamisesta puhutaan. Tuon sosiaaliseen konstruktionismiin feministisen näkökulman suhtautumalla kriittisesti sukupuoleen liittyviin kielenkäyttötapoihin niin kannattajatutkimuksessa kuin kannattajiin liittyvässä arkipuheessa. Nimitänkin tämän tutkimuksen suhtautumista tietoon, todellisuuteen ja totuuteen, eli ontologista ja epistemologista lähtökohtaa feministiseksi sosiaaliseksi konstruktionismiksi. Sosiaalisen konstruktionismin ja feminismin yhdistäminen ei kuitenkaan ole ongelmatonta. Cromby ja Nightingale (1999, 2) esittävät, että yksi sosiaalisen konstruktionismin ongelmista on se, että yhteiskunnan ja kulttuurin valtarakenteita ja niistä seuraavaa rakenteellista epätasa-arvoa ei voida täysin palauttaa ontologisesti kielellisiksi. On totta, että kaikki epätasa-arvoiset rakenteet eivät liity ainoastaan kieleen. Uskon kuitenkin, että kielenkäyttötavat ovat rakentamassa epätasa-arvoa tai tasa-arvoa yhteiskunnassa, joten sosiaalisen konstruktionismin ja feminismin yhdistäminen on mahdollista ja järkevää.

3.2.3 Laadullinen tutkimus, ihmiskäsitys ja sukupuolikäsitys

Tämän tutkimuksen tutkimustapana ja metodologisten valintojen yläkategoriana on laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus on tutkimustapa, jossa tutkimuskohteena ovat ainutlaatuisiin elämismaailman ilmiöihin viittaavat merkitykset (Varto 1992, 118). Elämismaailma on kokonaisuus ihmisen tarkastelulle. Se on muuttuva ja muutettava kokemustodellisuus, joka rakentuu merkityksistä. (Varto 1992, 23–24.) Merkitykset liittyvät inhimilliseen tapaan olla olemassa, ja merkitykset ovat aina läsnä ihmisen ollessa läsnä (Varto 1992, 55; Eskola & Suoranta 1998, 33). Laadullisessa tutkimuksessa tavattavat merkitykset ovat suhteita, ja tarkasteltavia merkityssuhteita ovat esimerkiksi kokemukset. (Varto 1992, 55; Perttula 2009, 116). Tämä tutkimus on laadullinen, sillä tutkimuksen kohteena ovat elämismaailmaan kuuluvat kannattajien kokemukset.

Tässä tutkimuksessa näen tutkijana itseni laadullisen tutkimuksen perinteen tapaan osana elämismaailmaa, joten minun on mahdotonta tutkia tutkimuskohdetta ulkopuolisena tarkkailijana. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana ei voida pitää objektiivisuutta ainakaan siinä mielessä, että tutkija voisi täysin siirtää ennakko-oletuksensa sivuun. (ks. Varto 1992, 26.) Objektiivisuus voidaan sen sijaan nähdä oman subjektiivisuutensa tunnistamisena (Eskola & Suoranta 1998, 14). Laadullista tutkimusta määrittää oletus havaintojen teoriapitoisuudesta, jonka mukaan tutkimustulokset rakentuvat suhteessa havaintomenetelmään ja sen käyttäjään. Käsite on liitoksissa käsitykseen tiedon subjektiivisuudesta, sillä tutkija päättää tutkimusasetelman, joka puolestaan vaikuttaa saatuihin tuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 19.) Toisin menetelmin toteutettu tutkimusprosessi olisi voinut tuottaa kannattamiskokemuksista erilaisia tuloksia.

Inhimillisiä merkityksiä tutkittaessa on olennaista kuvata tutkimuksen ihmiskäsitys (Varto 1992, 36). Käsitän ihmisen yhteisöllisenä, kokevana ja jatkuvasti kokemuksiaan merkityksellistävänä toimijana. Koska käsillä on feministinen ja sukupuolentutkimuksesta ammentava tutkimus, joka keskittyy yhden sukupuolen edustajien kokemuksiin, on ihmiskäsityksen lisäksi tärkeää käsitellä sukupuolta. Sukupuoli voidaan määritellä ja käsitteellistää eri tavoin, ja näitä tapoja voidaan luokitella erilaisiksi sukupuolikäsityksiksi. Lempiäinen (2015) on määritellyt viisi sosiologista tutkimusta määrittänyttä sukupuolikäsitystä, jotka samalla heijastelevat yleistä yhteiskunnallista suhtautumista

sukupuoleen. Liikuntasosiologia on sosiologian osa-alue, ja useat jalkapallon naiskannattajista tehdyt tutkimukset voidaan luokitella liikuntasosiologisiksi, sillä niitä on julkaistu liikuntasosiologisilla alustoilla (ks. Lenneis & Pfister 2015). Näin ollen sosiologista tutkimusta ohjanneet sukupuolikäsitykset näkyvät myös jalkapallon kannattajatutkimuksessa.

Lempiäisen (2015, 206–213) mukaan sosiologisessa tutkimuksessa ilmenee viisi sukupuolikäsitystä: (sosio)biologinen, rooleihin perustuva, materialistinen, kulttuurinen ja sosiaalinen. Ensinnäkin sukupuolta on käsitelty sosiologiassa biologian avulla, ja tällaista lähestymistapaa kutsutaan (sosio)biologiseksi sukupuolikäsitykseksi. Lempiäinen antaa käsitteelle sosio-etuliitteen, koska sosiobiologialla on ollut tärkeä rooli varhaisessa sosiologisessa teoretisoinnissa. Biologia ja sosiaalisuus yhdistyvät 1940–1950-luvuilla voimakkaimmin vaikuttaneessa sosiobiologisessa sukupuolikäsityksessä, joka on naisten ja miesten asemoimista yhteisöön luonnosta lähtevien selitysmallien perusteella. Tässä käsityksessä sukupuolten välillä on eroja, jotka nähdään biologisiin tekijöihin perustuen luonnollisina ja essentiaalisina eli sisäsyntyisinä, ja sukupuolikäsitys on tiukan kaksinapainen. Sosiobiologiaa seurasi sosiologiassa 1960–1970-luvuilla rooleihin perustuva sukupuolikäsitys, jossa keskityttiin miehille ja naisille ominaiseen ja sopivaan käytökseen. (Lempiäinen 2015, 206–209.)

Kolmas sukupuolikäsitys eli marxilaiseen sosiologiaan perustuva materialistinen sukupuolikäsitys näkyi 1970–1980-luvuilla luokka- ja rakennetutkimuksessa. Siinä leimallista oli ajatus, jonka mukaan sukupuolijärjestystä voitaisiin muuttaa tasa-arvoisemmaksi yhteiskunnan luokkarakennetta purkamalla. Neljäntenä kulttuurinen sukupuolikäsitys alkoi näkyä sosiologiassa etenkin 1980-luvun lopulta alkaen, ja siinä pohdittiin naiseuden ja mieheyden esittämisen tapoja ja symbolisia ominaisuuksia jopa abstraktilla tasolla irrallisina toimijoista. Sosiobiologisen käsityksen vastinpariksi ja kulttuurisen sukupuolikäsityksen aikajatkumolliseksi seuraajaksi asettuu viides eli sosiaalinen sukupuolikäsitys, jossa korostetaan sosiaalista toimijuutta. Siinä olennaista on yhteiskunnallisten ja yhteisöllisten ilmiöiden lähestyminen sukupuolen näkökulmasta, ja yhteiskunnan materiaaliset ja rakenteelliset olot ovat sukupuolen kannalta tärkeitä. (Lempiäinen 2015, 209–213.) Lisäksi sukupuolen sosiaaliseen käsittämiseen liitetään sukupuolinormit ja naiseuden ja mieheyden sosiaaliset merkitykset (THL 2020).

Tässä tutkielmassa nojaan Lempiäisen (2015, 2013) laajahkoon määritelmään, jonka mukaan sosiaalisessa sukupuolikäsityksessä olennaista on yhteiskunnan ja yhteiskunnallisten ilmiöiden lähestyminen sukupuolen näkökulmasta. Sukupuoli on osa rakenteen ja toimijan välistä suhdetta (Lempiäinen 2015, 2013), eli sukupuoli voi vaikuttaa siihen, mitä mahdollisuuksia yksilöllä on toimia rakenteen, esimerkiksi kannattajaryhmän, sisällä. Sosiaalinen sukupuolikäsitys on useiden kannattajatutkimusten taustalla (ks. Jones 2008; Erhart 2011; Pope 2011; Lenneis & Pfister 2015; Pitti 2019). Näissä tutkimuksissa kannattajien sukupuoli rakentuu sosiaalisesti ja sitä tehdään performatiivisesti esittämällä feminiinisyyttä tai maskuliinisuutta jalkapallokatsomoissa. Toisaalta kyseisissä tutkimuksissa ei kiisteta sukupuolen biologisia osatekijöitä, mitä en myöskään tässä tutkimuksessa halua tehdä. Kannattajatutkimus on pitkään ollut sukupuolten binäärisyyden värittämää, joten kirjallisuuskatsauksessa ei ollut mahdollisuuksia kahtiajaon ulkopuolelle itsensä määrittävien – esimerkiksi muunsukupuolisten – jalkapallon seuraajien tarkastelulle. Tässäkin tutkimuksessa sukupuoli näyttäytyy valitettavan binäärisenä, koska puhun lähinnä miehistä ja naisista. Huomautan kuitenkin näkeväni sukupuolen moninaisena ja jatkumomaisena käsitteenä.

Jokaiseen laadulliseen tutkimukseen on sisällytettävä tieteenfilosofiset lähtökohdat (Varto 1992, 36). Olen eritellyt tutkimukseni tieteenfilosofisia lähtökohtia aiemmin tässä alaluvussa kuvaamalla tutkimuksen siteitä feministiseen tieteenfilosofiaan, rakentamalla ontologis-epistemologiseksi lähtökohdaksi feministisen sosiaalisen konstruktionismin ja sijoittamalla tutkimukseni laadullisen tutkimuksen tutkimustapaan. Seuraavaksi siirryn tutkimusmetodini kuvailuun.

3.2.4 Fenomenologis-hermeneuttinen tapaustutkimus

Tutkimusmetodissani on piirteitä fenomenologisesta ja hermeneuttisesta tutkimuksesta. Koska kyseessä on fenomenologisen ja hermeneuttisen metodin yhdistelmä, on mielekäästä ensin kuvata näiden ominaisuuksia. Tämän jälkeen perustelen, miksi niiden yhdistäminen on tämän tutkimuksen tapauksessa tarpeellista, ja lopuksi lisään fenomenologis-hermeneuttiseen metodiin tapaustutkimuksen ulottuvuuden.

Hermeneutiikka tarkoittaa ymmärtämisen ja tulkinnan taitoa, ja sen alkulähde on antiikissa (Gadamer & Nikander 2004, 40; Kakkuri-Knuutila & Heinlahti 2006, 33). Renessanssista

lähtien hermeneutiikka ymmärrettiin raamatun ja antiikin klassisten tekstien tulkittamisen teoriana. Klassinen hermeneutiikka tarkasteli metodisia kysymyksiä ja opillisia asioita ennen 1900-lukua, jolloin katsotaan tapahtuneen paradigman muutos filosofiseen hermeneutiikkaan. Nykyaikaisen ja samalla filosofisen hermeneutiikan klassikko, saksalaisfilosofi Hans-Georg Gadamer (1900–2002) selvitti tulkinnan, ymmärtämisen ja merkityksenannon perusteita. Tätä voidaan kutsua metahermeneutiikaksi. (Gadamer & Nikander 2004, vii–viii.) Hänen mukaansa ymmärtäminen perustuu tulkitsijan omaan perinteeseen ja historialliseen tilanteeseen. (Kakkuri-Knuuttila & Heinlahti 2006, 33.)

Hermeneuttisessa tutkimuksessa tärkeitä käsitteitä ovat tulkinta ja ymmärtäminen. Tulkinta on havainnoimalla tavoitettujen merkityssuhteiden avaamista (Varto 1992, 64). Hyvä tulkinta noudattaa suopeuden periaatetta, eli tulkitsijan on aina yritettävä ymmärtää tekstiä ennen sen kritisointia. Toisaalta tulkintaan liittyy epävarmuuden periaate, eli tulkinta voi olla virheellistä. (Kakkuri-Knuuttila & Heinlahti 2006, 33.) Ymmärtäminen puolestaan tarkoittaa tutkimuksen kohteen tematisointia niin, että syntyy uusi kokonaisuus. Käsitteiden suhteessa olennaista on, että tulkinta edeltää ymmärtämistä. (Varto 1992, 64.) Hermeneutiikassa ymmärtäminen perustuu hermeneuttiseen sääntöön eli kehämäiseen asetelmaan, jonka mukaan kokonaisuus on ymmärrettävä yksittäisestä ja yksittäinen kokonaisuudesta (Gadamer & Nikander 2004, 29). Ymmärtämisen lähtökohtana on esiyymmärrys, joka on entuudestaan tiedetty yleiskäsitys kokonaisuudesta (Schmidt 2014, 4). Esiyymmärryksen hahmottamisen jälkeen ymmärtäminen tapahtuu hermeneuttisessa kehässä, jossa siirrytään osasta kokonaisuuteen ja kokonaisuudesta takaisin osaan niin kauan, kunnes kaikki sopii yhteen (Gadamer & Nikander 2004, 29; Schmidt 2014, 4). Tämän prosessin avulla tähdätään mahdollisimman oikeaan tulkintaan ja ymmärtämiseen, jonka voidaan katsoa olevan hermeneuttisen tutkimuksen tieteellisyyden mittari.

Fenomenologisen tutkimuksen perustajana pidetään saksalaisfilosofi Edmund Husserlia (1859–1938), joka puhui ajattelemisen ja tietämisen kokemusten fenomenologiasta ensimmäistä kertaa teoksessaan *Logical Investigations* vuonna 1900 (Moran 2000, 1). Fenomenologisen tutkimuksen kohteena on elämismaailma ja merkitykset (Varto 1992), ja ihmisen maailmasuhteen perustana ova kokemuksellisuus tai elämyksellisyys (Laine 2001, 25). Fenomenologisen merkitysteorian mukaisesti ihmisten toiminta on enimmäkseen intentionaalista eli suuntautunut tarkoituksellisesti johonkin oman toimintansa ulkopuolelle

(Perttula 2009, 116; Tuomi & Sarajärvi 2018, 30) ja siinä ihmisten todellisuussuhde on merkitysten kyllästämä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 30). Fenomenologisessa tutkimuksessa tutkija voi saada tietoa tutkimuskohteesta tarkastelemalla tutkimusprosessin aikana omia kokemuksiaan tai tutkimukseen osallistuvien kokemuksia (Koppa 2015 b). Kokemuksen tutkimisen tieteellinen lähtökohta on tavoittaa tutkittava asia mahdollisimman hyvin sellaisena, kuin se tutkimuskysymysten kannalta on olemassa. Tutkimuksen tieteellisyys juontuu tutkijan ajattelutaidoista ja kyvystä tehdä tutkimus johdonmukaisesti ajattelunsa kanssa. (Perttula 2009, 136–137.)

Hermeneuttinen tutkimus olisi sopinut yksinään kohtalaisen hyvin tämän tutkimuksen metodologiseksi viitekehyyksi, mutta täydensin viitekehystä fenomenologialla. Laadulliselle tutkimukselle onkin tyypillistä, että se voidaan sijoittaa useisiin eri teoreettisiin ja metodologisiin viitekehyksiin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 110). Tutkimusmetodologia voidaan räätälöidä tapauskohtaisesti, sillä tutkimusasetelma on aina ainutkertainen. Fenomenologinen tutkimus ei kuitenkaan olisi yksinään sopinut tämän tutkimuksen lähestymistavaksi, sillä se sisältää joitakin yhteensopimattomuuksia tutkimuksen toteuttamisessa. Seuraavaksi esittelen fenomenologisen ja hermeneuttisen tutkimuksen toteuttamisen eroja ymmärtämistä edeltävissä oletuksissa ja itse ymmärtämisessä. Fenomenologisuuden ja hermeneutiikan yhdistämisen tarve tässä tutkimuksessa tulee näkyviin juuri näistä eroista.

Yksi perustavimmista fenomenologisen ja hermeneuttisen tutkimuksen eroista koskee ymmärtämisen esioletuksia tai esiymmärrystä. Fenomenologisen tutkimuksen lähtökohtana on lähestyä tutkimuskohdetta ilman esioletuksia tai määritelmiä (Koppa 2015 b), kun taas hermeneuttisessa tutkimuksessa esiymmärrys on välttämätöntä ymmärtämiselle (Schmidt 2014, 4). Fenomenologian anti tälle tutkimukselle liittyy tutkimusaiheen uutuuteen – suomalaisten naisten jalkapallokannattamista ei ole tutkittu, eli akateemiseen tutkimukseen pohjautuva esiymmärrys juuri kyseisestä ilmiöstä puuttuu. Aihetta on kuitenkin tutkittu muissa kulttuurisissa konteksteissa, joten vertailupohja ja kansainväliseen tutkimukseen perustuva esiymmärrys suomalaiselle kannattamiselle on olemassa. Esiymmärryksen tutkimusaiheesta perustuu pitkälti alaluvussa 3.1 kuvaamaani taustaan lajin parissa – etenkin kannattajataustani sekä aiheesta tekemäni kandidaatintutkielma ja yliopisto-opintoni ovat kerryttäneet ymmärrystä aiheesta. Tämän perusteella esittäisin, että koska jalkapallokannattaminen heijastelee aina ympäröivää yhteiskuntaa ja kulttuuria, on todennäköistä, että ilmiö on erilainen Suomessa kuin

esimerkiksi Italiassa tai Englannissa. Siksi tutkimusaihetta on lähestyttävä fenomenologisesti avoimesti ja ilmiöstä on varottava tekemästä liikaa oletuksia.

Esiymmärryksen lisäksi varsinaiset ymmärtämisen tavat eroavat merkittävästi fenomenologiassa ja hermeneutiikassa. Fenomenologisessa tutkimuksessa tutkija pyrkii fenomenologiseen reduktioon, joka tarkoittaa objektiivisuuden tavoittelua ottamalla etäisyyttä tutkittavaan ilmiöön niin, että tutkija voi ymmärtää, mikä on olennaista tutkimukseen osallistujien kokemuksissa. Tämä mahdollistuu sulkeistamisella, jossa ensin tunnistetaan tutkittavaan ilmiöön liitettyjä merkityksiä ja sitten siirretään ne sivuun. Sulkeistaminen on läsnä koko analyysin ajan. Sen sijaan hermeneuttisessa metodissa sulkeistamista ei tavoitella, vaan ymmärtäminen voi tapahtua jonkin teoreettisen mallin lävitse. Lisäksi tutkijan voi olla hyvä kirjoittaa auki tietoinen subjektiivinen tulkintansa kuvaamalla ajattelutapojaan ja elämäntilannettaan. (Perttula 2009, 144–145; 147.) Kuvasin tulkintani taustoja jo tutkimuskysymysten yhteydessä luvussa 3.1. Ymmärtämisen esioletusten ja tapojen ohella fenomenologisen ja hermeneuttisen tutkimuksen erot tulevat esiin tutkimustilanteessa, ja käsittelen näitä luvussa 3.3.2.

Tässä tutkimuksessa tarvitaan hermeneutiikkaa, jotta jalkapallokannattamista voidaan tarkastella olemassa olevien teorioiden lävitse ja toisaalta fenomenologinen asenne auttaa ymmärtämään tutkimusaihetta uudessa, suomalaisessa asiayhteydessä. Fenomenologis-hermeneuttinen suuntaus tai metodi sisältyy laadullisen tutkimuksen seitsemään perinteeseen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 30). Fenomenologis-hermeneuttisessa tutkimuksessa keskeisiä käsitteitä ovat merkitys, kokemus ja yhteisöllisyys (Laine 2001, 26). Merkitykset liittyvät inhimilliseen tapaan olla olemassa, ja merkitykset ovat aina läsnä ihmisen ollessa läsnä (Varto 1992, 55; Eskola & Suoranta 1998, 33). Laadullisessa tutkimuksessa tavattavat merkitykset ovat suhteita (Varto 1992, 55). Tarkasteltavia merkityssuhteita ovat esimerkiksi kokemukset, jotka koostuvat tajuavasta subjektista ja subjektin tajunnallisen toiminnan kohteesta (Perttula 2009, 116). Merkitysteoriaan sisältyy ajatus ihmisen yhteisöllisestä perusolemuksesta. Merkitysten lähteenä on yhteisö ja merkitykset ovat subjekteja yhdistäviä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 30.) Kokemus puolestaan on suhde, jossa yhdistyvät tajuava subjekti, tajunnallinen toiminta ja intentionaalisen eli suuntautuneen toiminnan kohde (Perttula 2009, 116). Yhteisöllisyys on määritelty tarkemmin luvussa 2.3, mutta hyvin yksinkertaisesti määriteltynä se tarkoittaa yhteisön toiminnasta syntyvää sosiaalista todellisuutta. Merkitys, kokemus ja

yhteisöllisyys ovat kaikki tämän tutkimuksen keskeisimpiä käsitteitä, sillä olen kiinnostunut naisten kokemuksista jalkapallokannattamisesta osana kannattajayhteisöä. Naiset merkityksellistävät jatkuvasti kannattamiseen liittyviä kokemuksiaan.

Fenomenologis-hermeneuttinen perinne on kiinnostunut tulkinnasta ja ymmärtämisestä tietämisen lähtökohtina (Laine 2001). Tulkinta on havainnoimalla tavoitettujen merkityssuhteiden avaamista (Varto 1992, 64). Hyvä tulkinta noudattaa suopeuden periaatetta, eli tulkitsijan on aina yritettävä ymmärtää tekstiä ennen sen kritisointia. Toisaalta tulkintaan liittyy epävarmuuden periaate, eli tulkinta voi olla virheellistä. (Kakkuri-Knuutila & Heinlahti 2006, 33.) Ymmärtäminen puolestaan tarkoittaa tutkimuksen kohteen tematisointia niin, että syntyy uusi kokonaisuus. Käsitteiden suhteessa olennaista on, että tulkinta edeltää ymmärtämistä. (Varto 1992, 64.) Tulkinnalla ja ymmärtämisellä tähdätään tutkimuskohtena olevan ilmiön käsitteellistämiseen. Tutkimukseen osallistujien tuntemista kokemuksen merkityksistä halutaan tehdä tiedettyjä, eli esimerkiksi itsestäänselvyksistä tehdään tietoista ja näkyvää. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 32.) Tulkitsen kannattajien kokemuksia, minkä perusteella muodostuneen ymmärryksen myötä luon näistä tulkinnoista kokonaisuuden, jonka esittelen tutkimustuloksina.

Yhdistän fenomenologis-hermeneuttiseen metodiin vielä tapaustutkimuksen, joka tutkii tiettyä tapahtumaa, kokonaisuutta tai yksilöä eri menetelmien avulla (Koppa 2015 c). Kaikki laadullinen tutkimus voidaan nähdä tapaustutkimuksena, sillä kyseessä on aina jokin tapaus, jota tutkitaan (Korhonen 2009, 66; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2012, 45). Kyseessä on kokoava tutkimusote, joka selvittää tarkasti erityistä, merkittävää tai kiinnostavaa tapausta, ja se voi yhdistellä eri tutkimustapoja ja -aineistoja (Korhonen 2009, 66). Tutkimuskohteen taustan ja olosuhteiden huomioiminen sekä kohteen syvälinen ymmärtäminen ovat perusteita tapaustutkimuksen valitsemiselle tutkimuksen menetelmäksi. Tapaustutkimuksen tavoitteena ei ole tuottaa yleistettävää tietoa, vaan lisätä ymmärrystä tietystä ilmiöstä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka (2012, 45.) Tämä tutkimus on tapaustutkimus, sillä kyseessä on yksittäinen kannattajaryhmä, jonka toiminta keskittyy paikallisesti Seinäjoelle ja rajoittuu Suomen rajojen sisälle. Tutkimustulokset eivät ole suoraan yleistettävissä muiden kannattajaryhmien jäsenten kokemuksiin, sillä kontekstina on ainutlaatuinen yhteisö, jonka jäsenet toimivat suhteessa yhteisöön, ja toisaalta jäsenet vaikuttavat yhteisön toimintaan. Kyseessä on ainutkertainen kokemusten paletti.

Tapauksen tutkimisesta voidaan kuitenkin saada yksittäistapauksen ylittävää tietoa. Siksi tapauksitutkimuksessa on hyvä puntaroida tutkimusprosessia ja pohtia, mitä se voisi opettaa vastaaville tutkimusprosesseille, voitaisiinko tuloksia soveltaa muuhun tai muualla ja miten tuloksia voitaisiin hyödyntää. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2012, 45.) Tutkimuksessa tarkastellaan kokemusten yhteneväisyyksiä ja eroja, joiden perusteella tapauksesta rakennetaan mahdollisimman hyvä kuva. On mahdollista, että muiden suomalaisten kannattajaryhmien naisjäsenillä on samankaltaisia kokemuksia kuin tämän tutkimuksen osallistujilla, joten tutkimustuloksia voitaisiin hyödyntää eri kannattajaryhmien naisjäsenten kokemuksia vertailevassa tutkimuksessa.

3.3 Tutkimusaineisto

Tutkimuskohteesta voidaan saada tietoa empiirisen tai teoreettisen tutkimuksen keinoin. Karkeasti jaoteltuna empiirisessä tutkimuksessa tutkimuskohteesta saadaan tietoa havainnoimalla tai mittaamalla, ja siinä tutkimusaineisto on tutkimuksen tekemisen lähtökohta (Koppa 2015 a). Teoreettinen tutkimus puolestaan merkitsee kohteen välillistä käsitteellistämistä ja mallintamista ajatusrakennelmien avulla (Koppa 2015 d). Jako on ongelmallinen, sillä on vaikeaa erotella toisistaan ihmisjärjen suorittama tarkastelu ja tutkimuskohteen havainnointi. Laadullinen tutkimus lasketaan yleensä tutkimustyyppiltään empiiriseksi, ja kyseessä on empiirisen analyysin tapa tarkastella havaintoaineistoa. Empiirisessä tutkimuksessa aineiston keräämis- ja analyysimetodit on perusteltava tutkimusraportissa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 19–22).

Tutkimukseni on tyypiltään empiirinen, eli tieto tutkimuskohteesta perustuu tutkimusaineistoon, joka koostuu haastatteluista ja kannattajien havainnoinnista paikan päällä. Seuraavaksi kuvaan tutkimuksen kohdetta ja osallistujia, minkä jälkeen esittelen tarkemmin tutkimuksen aineistonkeruutavat.

3.3.1 Tutkimuksen kohde ja tutkimukseen osallistujat

Tutkimuksen kohdejoukkona ovat Seinäjoen Jalkapallokerhon (SJK) kannattajaryhmä Kloprien täysi-ikäiset naispuoliset jäsenet. Kohdejoukko tarkoittaa tutkimuksessani henkilöitä,

joiden kokemusten perusteella rakennan tietoa tutkimuksen kohteesta eli miesten jalkapalloa kannattavien naisten kannattamiskokemuksista. SJK syntyi Sepsi-78:n ja TP-Seinäjoen fuusiosta vuonna 2007. Nykyään SJK pelaa Veikkausliigaa, korkeinta suomalaista miesten seurajoukkueiden sarjatasoa kotikentällään OmaSP Stadionilla. Seinäjoen Jalkapallokerhon kannattajia kutsutaan kattokäsitteellä SJK Kannattajat. Facebookissa heille on perustettu samaa nimeä kantava yhteinen sivu, jonka julkaisut näkyvät kaikille Facebookin käyttäjille. Sivun kuvauksen mukaan kyseessä on kannattajien yhteinen tiedotusväline tapahtumia ja pelireissuja varten. Sivusta voi tykätä, mutta sen jäseneksi ei voi liittyä. SJK Kannattajat kannattavat joukkuettaan seuran kotikentällä OmaSP Stadionin länsipäädystä, joka kulkee nimellä Kannattajapäätty.

Klopit on SJK Kannattajiin kuuluva itsenäinen kannattajaryhmä, jonka juuret ovat SJK:ta edeltäneen seinäjokisen seuran TP-Seinäjoen kannattajaryhmässä Oranssissa Armeijassa. Oranssin Armeijan perustajia olivat Anssi Ojala ja Lari Paski, ja ryhmä aloitti ”samalla ydinporukalla” SJK:n kannattajatoiminnan Kloppien nimen alla kahden seinäjokisen seuran yhdistyttyä. (Paski 2022.) Klopit ei ole rekisteröity yhdistys, joten sen jäsenyys on jokseenkin epävirallista. Kloppien jäsenmäärää havainnollistaa sosiaalista mediaa käyttävien henkilöiden osalta Facebook-ryhmä, jossa oli 309 jäsentä kesällä 2022. Kannattajaryhmän yhteyshenkilön mukaan aktiivisia, peleissä käyviä jäseniä Klopeilla on noin 200, joista noin 40 on naisia. Kloppien Facebook-ryhmä on yksityinen ja suljettu, ja sen jäseneksi voi lähettää liittymispyynnön. Ryhmä kuvaa itseään Facebook-ryhmän kuvauksessaan seuraavasti:

”Klopit ei ole yhdistys. Klopit on vain ryhmä ihmisiä, jotka kannattavat SJK:ta äärimmäisen intohimoisesti, seisovat peleissä alusta loppuun, kannustavat rohkeasti Kerhoa ääneen, reissaavat omiensa perässä myös vieraspeleihin ja pitävät hauskaa yhdessä. Klopit ei ole seurasta riippuvainen. Kloppien vieraspelireissuille osallistua on oltava täysi-ikäinen. Kloppien kannustukseen voi kuka tahansa osallistua, mutta Kloppi olet vain kun olet ryhmässä mukana.” (Kloppien Facebook-ryhmän kuvaus)

Kloppien ohella SJK Kannattajiin kuuluu SJK Naiskatsomo, pääkatsomossa paikkaa pitävä katsojaryhmä, jonka SJK Kannattajien tapaan avoimella Facebook-sivulla oli tutkimusraportin

kirjoittamishetkellä 443 tykkääjää. SJK Naiskatsomoon kuuluu tutkimukseeni osallistuneiden mukaan lähinnä pelaajien vaimoja, tyttöystäviä ja seuran toimihenkilöitä.

Tässä tutkimuksessa käytän tutkimuksen kohdejoukkona olevista henkilöistä tiedonantajan, informantin tai haastateltavan sijaan käsitettä tutkimukseen osallistuja. Informantti ja tiedonantaja saattavat antaa liian passiivisen mielikuvan henkilöiden panoksesta tutkimustulosten muodostumisessa ja toisaalta nämä käsitteet voivat korostaa liialti tutkijan valtaa suhteessa tutkimuskohteena oleviin henkilöihin; ikään kuin informantti tai tiedonantaja antaisivat tutkijalle informaatiota, mutta tutkija tekisi omat valintansa ensisijaisesti omien tai tiedeyhteisössä vallitsevien näkemysten perusteella. Fenomenologisessa tutkimuksessa tutkija vastaa ilmaisutavoistaan ennen kaikkea tutkimalleen ilmiölle ja vasta toissijaisesti lukijoille ja tiedeyhteisölle (Perttula 2009, 148). Tämän tutkimuksen fenomenologis-hermeneuttisista lähtökohdista on perusteltua käyttää tutkimukseen osallistujan käsitettä. Tutkija rakentaa tutkimustulokset, mutta laadullisen tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden mielipiteet voivat vaikuttaa tutkimuksessa tehtyihin käsitteellisiin valintoihin. Tutkimukseen osallistuminen kuvaa parhaiten sitä, kuinka kannattajilla oli mahdollisuus vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin esimerkiksi käytettyjen käsitteiden kautta. Tutkimukseen osallistujan käsitettä voi toisaalta kritisoida siitä, että se voi tarkoittaa esimerkiksi rekrytoinnissa avustanutta yhteyshenkilöä – onhan hän omalla tavallaan osallistunut tutkimuksen tekemiseen.

Empiirisessä tutkimuksessa osallistujia ei tulisi voida tunnistaa tutkimusraportista (Tuomi & Sarajärvi 2018, 22). Koska kyseessä on tapaustutkimus, tutkimukseen osallistujat voivat olla läheistensä tai muiden kannattajaryhmän jäsenten tunnistettavissa kokemustensa perusteella, joten anonymiteetin takaaminen ei ole mahdollista. Siksi tutkimukseen osallistujilta on pyydetty tutkimustiedotteessa (liite 1) nimenomainen suostumus henkilötietojen julkaisuun tutkimustuloksia raportoitaessa. Lisäksi käytän tutkimusraportissa joitakin SJK:n kannattajien yhteyshenkilön lähettämiä kuvia sekä tutkimukseen osallistujan lähettämiä kuvia, joista kyseisen kannattajan voi tunnistaa. Hän on kuitenkin itse antanut luvan kuvien julkaisemiseen. Olen tavoitellut mahdollisimman pientä tunnistamisen mahdollisuutta käyttämällä osallistujista pseudonyymejä ja keräämällä mahdollisimman vähän henkilötietoja.

Osallistujien rekrytointi alkoi huhtikuussa 2021, jolloin SJK:n kannattajien yhteyshenkilö toimitti minulle seitsemän henkilön yhteystiedot, joista kuusi osallistui tutkimukseen. Lisäksi

käytin lumipallo-otantaa niin, että tiedustelin joka haastattelun yhteydessä mahdollisista tutkimukseen osallistujista. Keräsin osallistujilta suostumuksen osallistua tieteelliseen tutkimukseen (liite 3). Tutkimukseen osallistui lopulta seitsemän Kloppien jäsentä: Sari, 54 (1966), Suvi, 46 (1975), Riikka, 43 (1977), Anne, 52 (1968), Katariina, 31 (1990), Jenni, 36 (1985), Laura, 38 (1982). Korkein koulutustaso oli ammattikorkeakoulututkinto ja osallistujien ammatteja olivat laskutuskoordinaattori, ostopäällikkö, toimistotyöntekijä, media-assistentti, laboratorioinsinööri ja kirjanpitäjä, ja yksi osallistujista oli työharjoittelussa.

Tutkimukseen osallistuneilla oli kannattamisen lisäksi rooleja urheilun ja jalkapallon parissa harrastajana, seuraajana ja ohjaajana. Mainittuja harrastettuja lajeja olivat keilaus, ulkoilu, kävely ja pyöräily, paini, ratsastus, pesäpallo ja tankotanssi. En kysynyt haastatteluissa muiden lajien seuraamisesta, mutta Sari mainitsi seuraavansa etenkin maajoukkueen jääkiekkoa. Lisäksi Riikka kertoi ohjanneensa kiinalaisia taistelulajeja. Osallistujista Riikka, Katariina ja Laura olivat harrastaneet jalkapalloa. Riikka oli ollut mukana perustamassa naisten höntsäfutisryhmää, jossa hän harrasti vähän aikaa. Katariina oli harrastanut jalkapalloa juniorina muutaman kesän ajan, ja Laura oli pelannut usean vuoden ajan yläasteen alkuun saakka. Kukaan osallistujista ei harrastanut haastatteluhetkellä jalkapalloa.

Lähes kaikilla osallistujilla jalkapallo oli osa jokapäiväistä arkea. Osallistujilta kysyttiin haastatteluissa miesten ja naisten jalkapallon seuraamisesta, jota olen kuvannut taulukossa 1. Ajankäyttö jalkapallon seuraamiseen vaihteli muutamasta tunnista kymmeneen tuntiin tai niin suureen määrään, ettei sitä oikein osattu arvioida. Näihin lukuihin on laskettu mukaan yksi SJK:n kotipeli, johon aikaa kuluu noin 2,5 tuntia. SJK:n kotipeliin kuluvaan aikaan ei näytetty laskettavan mukaan ottelun etkoja ja jatkoja.

Tutkimukseen osallistuneet seurasivat vaihtelevasti muutakin jalkapalloa. SJK:n lisäksi Lauran suosikkijoukkue oli Espanjan La Ligaa pelaava FC Barcelona. Sarin ulkomainen suosikki oli Englannin toiseksi korkeimmalla sarjatasolla pelaava Queens Park Rangers (QPR), jonka pelejä hän kertoi käyvänsä katsomassa paikan päällä kerran vuodessa. Kaikki osallistujat katsoivat maajoukkuejalkapalloa teknologiavälitteisesti ainakin joskus, ja Sari ja Anne paikan päällä silloin, kun ajankohta oli sopiva. Teknologiavälitteisesti ulkomaista seurajoukkuejalkapalloa katsoivat melko tiiviisti Anne, Laura ja Sari ja satunnaisesti Suvi, Riikka, Katariina ja Jenni.

TAULUKKO 1. Jalkapallon seuraaminen.

	Ajankäyttö (viikossa)	Suosikkijoukkue (SJK:n lisäksi)	Teknologiavälitteisesti (maajoukkuejalkapallo)	Teknologiavälitteisesti (ulkomainen seurajoukkuejalkapallo)
Anne	Todella paljon		Helmarit ja Huuhkajat	Mestarien liiga ja Teemu Pukin pelit
Jenni	4–5 h		Ainakin joskus	
Katariina	3 h		Ainakin joskus	
Laura	3 h	FC Barcelona	Ainakin joskus	Mestarien liiga ja La Liga
Riikka	3 h		Ainakin joskus	
Sari	10 h	QPR	Huuhkajat ja Helmarien arvokisapelit	Valioliiga ja Champi- onship
Suvi	3 h		Ainakin joskus	

Osallistujat eivät seuranneet naisten seurajalkapalloa paikan päällä tai teknologiavälitteisesti. Viisi naisista seurasi kuitenkin Helmarien pelejä eri tavoin esimerkiksi seuraamalla tuloksia, katsomalla otteluita televisiosta ja seuraamalla naisten jalkapalloa sosiaalisesta mediasta. Katariina ja Laura eivät seuranneet lainkaan naisten jalkapalloa.

Merkittävimmäksi vähäisen seuraamisen syyksi osoittautui paikkakunnan vaikutus, sillä osallistujista kolme mainitsi, että Seinäjoella naisten jalkapalloon ei juuri ole ”tarttumapintaa”. Tämä on kiinnostavaa sikäli, että Seinäjoella on naisten joukkue SJK Naiset, joka pelaa kaudella 2022 Naisten Kakkosta. On kuitenkin mahdollista, että osallistujat tarkoittivat Subway Kansallisen Liigan joukkueen puuttumista Seinäjoelta. Kahden naisen mielestä vähäiseen seuraamiseen vaikutti naisten jalkapallon heikompi näkyvyys miesten jalkapalloon verrattuna. Tutkimushaastattelussa ei tullut ilmi, mitä heikommalla näkyvyydellä tarkoitettiin. Kokemuksiin voi liittyä se, että esimerkiksi suomalaisessa naisten seurajalkapallossa ei toistaiseksi ole yhtä suuria taloudellisia resursseja kuin miesten jalkapallossa, mikä heijastuu

muun muassa markkinointiin. Toisaalta Katariina totesi, että SJK:n ohella hän ei seuraa miesten jalkapalloa kovinkaan paljon, mikä oli hänen mielestään looginen syy sille, ettei hän seuraa naisten jalkapalloakaan. Suvilla naisten jalkapallon katsominen ei ole tullut tavaksi, ja Jenni ei osannut määrittää varsinaista syytä vähäiselle seuraamiselle. Yksi osallistujista pohti häpeillen seuraamattomuutensa syyksi ennakkokäsitystään naisten jalkapallon heikommasta tasosta, mutta hän oli valmis todistamaan käsityksensä vääräksi menemällä katsomaan peliä.

3.3.2 Haastatteluaineisto

Valitsin pääasialliseksi aineistonhankintamenetelmäksi haastattelun. Kysymiseen perustuva aineistonhankintamenetelmä on tarkoituksenmukaisin, kun tutkitaan erilaisia aikomuksia käyttäytyä jollakin tavalla, ja kun halutaan jäljittää ajattelutapaa, mielipiteitä tai toiminnan perusteita. Haastattelun etuja ovat joustavuus (kysymyksen toistaminen, väärinkäsitysten oikaisu, sanamuotojen selvennys, keskustelu, kysymysten järjestyksen muuttaminen tarvittaessa) ja haastattelijan mahdollisuus havainnoida sanomisen tapaa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 62–64.) Haastattelun heikkoutena on aikaavievyys, sillä yksittäisten haastattelujen sopiminen voi olla hidasta, ja litterointi on varsin hidas tapa saattaa aineisto analysoitavaan muotoon. Lisäksi lievänä heikkoutena voi olla haastattelujen laadun eroaminen toisistaan, kun haastattelijalla kehittyy ja oppii tutkimusprosessin aikana paremmaksi haastattelijaksi. Tämä näkyi ainakin omassa tutkimuksessani. Haastatteluun verrattuna kyselylomakkeen tapauksessa vastaustilanne ei muutu tutkijan oppimisen vaikutuksesta.

Haastattelut olivat tyypiltään teemahaastatteluja. Teemahaastattelu, toiselta nimeltään puolistrukturoitu haastattelu, toteutetaan valittujen teemojen ja tarkentavien kysymysten pohjalta. Tutkittavasta ilmiöstä tiedetty määrittää etukäteen valitut teemat. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 64.) Ihmisten tulkinnat asioista, asioille annetut merkitykset ja niiden rakentuminen vuorovaikutuksessa ovat teemahaastattelussa metodologisesti korostettuja asioita. (Hirsjärvi & Hurme 2007; Tuomen ja Sarajärven 2018, 64 mukaan.) Teemahaastattelun valitsin siksi, että minua kiinnostivat tietyt ilmiöt kannattamisen sisällä, joista olin oppinut kandidaatintutkielman yhteydessä. Lisäksi teemahaastattelu auttoi rajaamaan käsittelyä: minun oli hyvä olla kiinnostunut rajatuista asioista, jotta osaisin esittää tarkentavia kysymyksiä ja voisin saada niistä syvempää tietoa. Tapaustutkimuksessa onkin tärkeää saavuttaa tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman yksityiskohtaista tietoa (Hirsjärvi ym. 2004, 125–126).

Lähetin haastattelukysymykset tutkimukseen osallistujille heti heidän suostuttuaan osallistujiksi, ja näin ollen heillä oli hyvin aikaa tutustua haastattelulomakkeeseen ennen haastattelua. Haastattelutilanteessa huomasin, että osallistajat olivat valmistautuneet vastaamaan kysymyksiin. Haastattelulomake (liite 4) sisälsi neljä teemaa ja 36 kysymystä. Teemoja olivat yleiset kysymykset, jalkapallon seuraaminen, kannattajakäyttäytyminen ja kannattajayhteisö, kannattajayhteisön hierarkia ja naiskannattajien asema. Suuressa osassa kysymyksistä käytin tapaustutkimukselle tyypillisesti millainen- tai miten-sanoja ohjatakseeni osallistujaa kuvailemaan asiaa (ks. Yin 1994, 5 –13, Saarinen-Kauppinen & Puusniekan 2012 mukaan).

Ensimmäiseksi yleisissä kysymyksissä kysyin osallistujan ikää, koulutustaustaa ja ammattia sekä sitä, miten jalkapallo näkyy osallistujan arjessa ja millaisissa rooleissa henkilö on toiminut jalkapallon ja urheilun parissa. Toiseksi jalkapallon seuraamista koskevilla kysymyksillä halusin saada tietoa jalkapallon seuraamisen intensiivisyydestä. Kolmanneksi kannattajakäyttäytymisen ja kannattajayhteisön teemassa olin kiinnostunut siitä, kuinka kannattajayhteisö käyttäytyy ja naiset itse käyttäytyvät kannattajapäädyssä ja näkevätkö he sukupuolieroja miesten käytökseen verrattuna. Kannattajayhteisöön liittyvillä kysymyksillä selvitin, millaisessa yhteisöympäristössä kannattaminen tapahtuu. Lisäksi tärkeä osa tätä teemaa oli kannattajaksi sosiaalistuminen eli se, miten ja milloin osallistujista oli tullut kannattajia. Neljäntenä halusin selvittää, onko osallistujien kannattajayhteisössä jonkinlaista arvojärjestystä jäsenten välillä, miten yhteisössä suhtaudutaan naisiin ja miten naiset kokevat oman asemansa yhteisössä. Haastatteluissa etenin suurimmaksi osin järjestyksessä kysymyksestä toiseen, mutta kuitenkin joustavasti – jos osallistuja toi esiin aiheen, josta olisin kysynyt vasta myöhemmin, annoin hänelle mahdollisuuden kertoa aiheesta ja esitin tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä.

Haastattelujen toteuttaminen teknologiavälitteisesti oli itsestäänselvyys, koska koronaviruspandemian vuoksi en pitänyt haastattelujen tekemistä kasvokkain edes vaihtoehtona. Haastatteluvälineeksi valitsin Zoom-palvelun, joka on verrattain helppokäyttöinen verkkoalusta kokousten ja muiden tilaisuuksien järjestämiseen. Vaikka palvelun tietoturvaluonteista on käyty keskustelua (Lorentsen 2020), palvelu on todettu tarpeeksi tietoturvalliseksi (Reinikainen 2020) ja sitä käytetään jopa arkaluonteisen aineiston hankintaan. Tutkimustiedotteessa mainittiin, että haastattelut toteutetaan ilman videokuvaa,

mutta haastattelutilanteessa osallistujille annettiin mahdollisuus käyttää videokuvaa. Lopulta kolmessa haastattelussa käytettiin videokuvaa, neljässä ei. Ainoastaan yhdessä haastattelussa oli aluksi ongelmia tutkimukseen osallistujan äänen saamiseksi kuuluviin. Haastattelujen kestot vaihtelivat 34 minuutista 78 minuuttiin, ja toteutin ne touko-heinäkuussa 2021. Litteroin haastattelut suoraan Word-tiedostoon ilman apuvälineitä, mutta puhetta hidastavasta sovelluksesta olisi varmasti ollut hyötyä litteroinnin sujuvuuden kannalta. Litterointiaineistoa kertyi 98 sivua fonttikoolla 12 ja rivivälillä 1,0.

Aineiston esittelyssä on tapana käsitellä saturaatiota. Saturaatiossa eli kylläntymisessä aineisto alkaa toistaa itseään ja tutkimukseen osallistujat eivät enää tuota tutkimustehtävään nähden uutta tietoa. Saturaatio kuitenkin soveltuu aineiston riittävyyden arviointikeinoksi vain tietynlaisessa laadullisessa tutkimuksessa. Tutkimuksessa voi olla järkevää puhua saturaatiosta, kun aineistosta haetaan samuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 74.) Tämän tutkimuksen tutkimustehtävänä on selvittää, millaisia kokemuksia naisilla on jalkapallokannattamisesta. Kokemukset voivat luonnollisesti olla osin yhteneväisiä ja osin erilaisia. Tutkimusta ja analyysia suunnitellessa pohditaan tutkimuksen tarkoitusta sen kannalta, haluaako ilmiötä kuvailla yhteneväisyyksien vai eroavaisuuksien kautta, ja että tämän olisi hyvä käydä ilmi tutkimuskysymyksen muotoilusta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 77). Tämän tutkimuksen tutkimustehtävä ei etsi erilaisia tai samanlaisia kokemuksia, ja sana *millaisia* on neutraali. Siksi tutkimuksessani ei välttämättä ole tarkoituksenmukaista puhua saturaatiosta. Aineistoa voidaan kuitenkin pitää riittävänä, sillä seitsemän haastattelun avulla pystyin vastaamaan tutkimustehtävään ja sitä tarkentaviin tutkimuskysymyksiin. Toisaalta yrityksistä huolimatta en onnistunut rekrytoimaan tutkimukseen osallistujia seitsemää enempää, mikä on ymmärrettävää, sillä mahdollisia tutkimuksen osallistujia oli vain noin 40.

Haastattelutilannetta voi pohtia fenomenologis-hermeneuttisen metodin pohjalta tutkimukseen osallistujien tekemän reflektoinnin ja tutkijan oman toiminnan näkökulmista. Ensinnäkin puhtaimmassa fenomenologisessa tutkimustilanteessa ei ole tarkoitus saada ihmisiä pohtimaan, arvioimaan ja tarkastelemaan. Fenomenologisessa tutkimustilanteessa tavoitellaan tutkimukseen osallistuvien luonnollista asennetta, joka viittaa ihmisen arkipäiväiseen kokemisen tapaan, jossa kokemuksia rakennetaan jättämällä huomiotta tutkimustilanne. (Perttula 2009, 138–139.) Tutkimukseni ei voinut olla puhtaasti fenomenologinen, koska haastatteluissa haastoin tutkimukseen osallistujia pohtimaan vastaustensa perusteita, ja en

tavoitellut tutkimukseen osallistujien luonnollista asennetta haastattelutilanteessa. Hermeneuttisessa tutkimuksessa sen sijaan oletetaan, että ihminen tulkitsee jatkuvasti kokemuksiaan, ja tämän estäminen tutkimustilanteessa ei ole tarpeellista (Perttula 2009, 142). Tutkimukseen osallistujan haastattelutilanteessa tekemän reflektoinnin näkökulmasta tutkimus siis sijoittuu enemmän hermeneuttisen perinteen piiriin fenomenologis-hermeneuttisen perinteen sisällä.

Toiseksi fenomenologisessa tutkimuksessa haastattelutilanteessa tutkija tavoittelee itsensä sosiaalista häivyttämistä, eli tavoitteena on olla neutraalisti läsnä toisen kokemuksista kiinnostuneena. Neutraalius viittaa siihen, että tutkija ei aktiivisesti tuo esille edustavansa tiettyä instituutiota tai elämänmuotoa. Sosiaalinen häivyttäminen palvelee tilannetta, jossa osallistujan ei tarvitsisi ilmaista kokemuksiaan yleisesti sosiaalis-kulttuurisesti ymmärretyllä tavalla, vaan hän voisi kertoa kokemuksistaan niitä parhaiten kuvaavilla ilmaisuilla. Hermeneuttisessa tutkimuksessa sen sijaan tutkijan on pohdittava tutkimustilanteen sosiaalista kontekstia ja sen vaikutusta tutkimukseen osallistujien tulkintoihin. (Perttula 2009, 141–142.) Sosiaalisen häivyttämisen tavoite osittain sopi ja osittain ei sopinut tutkimukseni haastattelutilanteeseen. Neutraalisti läsnä oleminen oli minulle vaikeaa, sillä kuten totesin edellä, suhtaudun jalkapalloon hyvin intohimoisesti. Halusin kuitenkin olla tutkimustilanteessa läsnä niin neutraalisti kuin mahdollista ja siirtää mahdolliset ennako-oletukset sivuun, jotta saisin aiemmin tutkimattomasta aiheesta mahdollisimman tarkkaa tietoa. Toisaalta en usko, että osallistujien vastauksiin vaikuttaisi kielteisesti se, että toisin esiin taustani jalkapallon parissa. Jalkapallokannattamiseen nimittäin liittyy tiettyjä käsitteitä, esimerkiksi tifo, chäntit ja forkka eli FutisForum-keskustelualusta, ja saattoi olla hyödyksi, jos osallistujat tiesivät tai heille selvisi haastattelun aikana perehtyneisyyteni ilmiöön – näin he pystyivät kertomaan kokemuksistaan helposti ilman kiertoilmaisuja.

Haastattelujen tekeminen ja aineiston litterointi oli todella opettavaista. Huomasin heti ensimmäisen haastattelun jälkeen, että innostukseni tutkittavaa ilmiötä kohtaan vaikutti käytökseeni haastattelutilanteessa niin, että käytin paljon myötäileviä sanoja tutkimukseen osallistujan vastauksen aikana. Onnistuin hillitsemään innostustani seuraavissa haastatteluissa ja antamaan osallistujille vastausrauhan. Aineistoa litteroidessani huomasin, että olisin voinut reagoida joihinkin vastauksiin paremmin esimerkiksi esittämällä lisäkysymyksiä.

3.3.3 Havainnointiaineisto

Jos kysyminen on aineistonhankintamenetelmänä järkevin ajattelutapojen, mielipiteiden, toiminnan perusteiden tai aikomusten tutkimisessa, niin havainnointi sopii menetelmäksi erityisesti silloin, kun tutkitaan selvää vuorovaikutuskäyttäytymistä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 62.) Kannattajakäyttäytyminen kannattajayhteisössä on pitkälti vuorovaikutuskäyttäytymistä, jonka tutkimiseksi halusin täydentää aineistoa havainnoimalla kannattajakäyttäytymistä paikan päällä. Tutkimuksen kohteena olevaan toimintaan osallistumalla tutkija voi ymmärtää esimerkiksi toiminta- ja puhetapoja ja rooleja (Vilka 2018, 138). Tapaustutkimuksessa on hedelmällistä tutkia tapausta sen luonnollisessa ympäristössä (Hirsjärvi ym. 2004, 125–126.) Kannattamisen luonnollinen ympäristö on kannattajakatsomo. Tutkimukseen osallistujat kertoivat haastatteluissa Kloppien kannattajakäyttäytymisestä, ja halusin tietää, miten heidän näkemyksensä vertautuvat omiin havaintoihini paikan päällä.

Havainnointi voidaan jakaa laadullisen tutkimuksen kenttätutkimusmenetelmänä osallistumisen asteen perusteella neljään tapaan: havainnointiin ilman varsinaista osallistumista, osallistuvaan havainnointiin, osallistavaan havainnointiin eli toimintatutkimukseen ja piilohavainnointiin. Havainnointi ilman osallistumista tai toisin sanoen osallistumaton havainnointi ja osallistuvassa havainnointi eroavat niin, että osallistumattomassa havainnoinnissa tutkijan ja havainnoitavien ihmisten välinen vuorovaikutustilanne ei ole tutkimuksen kannalta merkittävä toisin kuin osallistuvassa havainnoinnissa. Kuitenkin osallistuvassa havainnoinnissa vuorovaikutus tapahtuu tutkimuskohteen ehdoilla, ja tutkija ei saisi juurikaan vaikuttaa tapahtumiin. Osallistavassa havainnoinnissa puolestaan tutkijan roolina on tutkimustoimenpiteiden ohella toiminnan aktivoiminen. Piilohavainnoinnissa tutkija osallistuu tutkimuskohteen elämään ilman, että kohde tietää olevansa tutkimuksen kohteena, ja juuri tämän vuoksi katsotaan, että piilohavainnoinnilla voidaan saada tutkimuskohteesta autenttisinta tietoa tietoa. Piilohavainnointiin liittyy useita eettisiä ongelmia. Voidaan pohtia, onko tutkija oikeutettu tekemään havaintoja tilanteessa, jossa tutkimuksen kohde ei tiedä olevansa tutkittavana, ja mitä seurauksia kohteelle voi aiheutua havainnoinnista. (Grönfors & Vilka 2011, 49–50; 52; 68; 59.)

Havainnointiaineisto käsitti muistiinpanoni ja kokemukseni kahdelta havainnointikerralta. 3.10.2021 menin katsomaan Veikkausliigan ylemmän loppusarjan ottelua HJK–SJK, jossa

vieraskannattajille varatussa HJK:n kotistadion Bolt Arenalta katsomonosassa SJK:ta kannatti viisi miestä. 2–3-lukemiin päättyneen pelin SJK:n maalijuhlintojen aikana huomasin, että SJK:n kannattajia oli muualla katsomossa, ja heistä osa oli naisia. Tutkimukseni ensimmäinen havainnointikerta edustanee eniten piilohavainnointia, sillä SJK:n kannattajat eivät tienneet olevansa havainnoitavina. En kuitenkaan ollut havainnoimassa heitä heille varatussa katsomonosassa enkä siten ollut soluttautunut ryhmän jäseneksi. Kirjasin ensimmäiseltä havainnointikerralta tekemäni muistiinpanot hyvin lyhyesti Word-tiedostoon.

Lokakuun 2021 havainnointikerta oli kylmä, syksyinen sunnuntai-illan vierasottelu Helsingissä, ja ymmärsin, että minun täytyisi käydä toisessa, mielellään Seinäjoella pelattavassa ottelussa havainnoimassa kannattajia saadakseni paremman kuvan Kloppien kannattajakäyttäytymisestä. Havainnoin Kloppeja toisen kerran kauden 2022 avausottelussa Seinäjoella 2.4., jolloin SJK kohtasi HIFK:n. Kuva 4 on otettu päätösvihellyksen jälkeen SJK:n voitettua 2–1-lukemin. Tätä havainnointikertaa varten sovin SJK:n kannattajien yhteyshenkilön kanssa tulevani havainnoimaan Kloppeja kannattajapäättyyn. Lisäksi tiedotin asiasta sähköpostitse kaikkia tutkimukseen osallistuneita, joista yksi kirjoitti kommenttina Kloppien Facebook-ryhmään peliä koskevaan julkaisuun tiedon kannattajaryhmän havainnoinnista. Eräs tutkimukseen osallistujista tarjoutui hakemaan minut Seinäjoen rautatieasemalta, ja sain kokea hänen ja hänen perheenjäsenensä kanssa pelipäivän alusta loppuun OmaSp:n Carlsberg-baarin etkoilta kannattajapäättyyn ja aina pelin jälkeisille jatkoille saakka. Huhtikuun havainnointikerrassa oli eniten osallistuvan havainnoinnin piirteitä, sillä läsnäoloni ja havainnointini ei nähdäkseni vaikuttanut Kloppien keskinäiseen vuorovaikutukseen ja toimintaan. Osallistuin SJK:n kannattamiseen kuin kuka tahansa päättyyn ensimmäistä kertaa tuleva henkilö. On toki mahdollista, että joku Facebook-ryhmän kommentin nähneistä on saattanut muuttaa kannatuskäyttäytymistään, mutta en pitäisi tietoa havainnoinnistani koko ryhmän toiminnan kannalta kovinkaan merkittävänä ja toimintaan vaikuttavana tekijänä, sillä kannattajakatsomossa tunteet ottavat helposti vallan, ja kaikki muu ympärillä oleva unohtuu. Kirjasin toisen havainnointikerran huomiot Word-tiedostoon.

KUVA 4. Osallistuvaa havainnointia SJK:n OmaSP Stadionilla Kannattajapäädystä 2.4.2022.

3.4 Teoriaohjaava sisällönanalyysi ja havainnointiaineiston analyysi

Laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä on sisällönanalyysi, joka voidaan nähdä metodina tai teoreettisena kehyksenä, jonka voi yhdistää eri analyysikokonaisuuksiin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78). Tässä tutkimuksessa sisällönanalyysi on metodi, joka on sidottu fenomenologis-hermeneuttiseen metodologiseen viitekehykseen. Sisällönanalyysi mahdollistaa tekstin analysoinnin systemaattisesti ja objektiivisesti, sillä esimerkiksi litterointiaineisto saadaan sen avulla järjestettyä johdonmukaiseksi ja tiiviiksi (Tuomi & Sarajärvi 2018, 86). Haastattelujeni tyyppinä oli temaattinen haastattelu, mutta päätin olla käyttämättä temaattista analyysia niiden purkamiseksi. Temaattisessa analyysissä aineiston analysointi tapahtuu koodaamalla ja sen käyttö on erityisen hyödyllistä suurten aineistojen analysoinnissa ja tietyn mittarin kehittämisessä (Elomaa-Krapu 2019). Haastatteluaineistoni ei ole suuri, ja siinä yksittäisetkin ilmaukset ovat tärkeitä. Halusin pilkkoa aineiston melko pieniin osiin, minkä takia temaattinen analyysi ei istunut parhaiten aineistoni analyysitavaksi.

Eskola (2018, 181) on eritellyt sisällönanalyysin kolmeksi tyypiksi teorialähtöisen, aineistolähtöisen ja teoriasidonnaisen analyysin, mutta käytän Tuomen ja Sarajärven (2018, 81) tapaan teoriasidonnaisesta analyysistä nimeä teoriaohjaava analyysi. Teorialähtöinen analyysi on perinteisesti luonnontieteellisessä tutkimuksessa käytetty analyysitapa. Siinä kuvataan jokin malli tai teoria, johon perustuen tutkittavaa ilmiötä määritellään. Teorialähtöisessä aineiston analyysissä on yleensä kyse deduktiivisesta päättelystä, eli päättely etenee yleisestä yksityiseen. Aineiston peilaamiselle on olemassa valmiit kategoriat. Aineistolähtöisessä analyysissä puolestaan tavoitteena on rakentaa tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. Aikaisemmat havainnot, tiedot tai teoriat tutkittavasta ilmiöstä eivät ole merkityksellisiä analyysin kannalta. Aineistolähtöisessä analyysissä käytettyä päättelylogiikkaa voidaan kutsua induktiiviseksi eli yksityisestä yleiseen eteneväksi. (Eskola 2018, 181–182.) Laadullisen tutkimuksen havaintojen teoriapitoisuuden periaatteen vuoksi aineistolähtöistä analyysia on vaikea toteuttaa. Fenomenologis-hermeneuttisissa tutkimuksissa käytetään usein aineistolähtöistä analyysia, ja niissä tutkijan on ratkaistava havaintojen teoriapitoisuuden ja aineistolähtöisyyden ristiriita tuomalla esiin ennakkokäsityksensä ja tiedostaa ne analyysin edetessä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80.)

Tässä tutkimuksessa käytän sisällönanalyysin tyypeistä kolmatta eli teoriaohjaavaa analyysia. Teoriaohjaava analyysi voi auttaa aineistolähtöisen analyysin ongelmien ratkaisuun. Tässä analyysitavassa teoriasta saattaa olla apua, mutta analyysi ei juonnu suoraan teoriasta. Aikaisempi tieto ohjaa analyysia teorioita yhdistelevästi. Aineistolähtöisyys ja valmiit mallit, kuten käsitteet, vuorottelevat analyysia tehtäessä. Analyysistä voi jäljittää aikaisemman tiedon vaikutuksen, mutta teoriaohjaavuus voi myös avata uusia ajattelutapoja. (Eskola 2018, 181.) Teoriaohjaavassa analyysissä päättelyn logiikkana on abduktiivinen päättely, jossa haetaan parasta mahdollista johtopäätöstä tai selitystä. Abduktiivista päättelyä noudattavassa analyysissä sovitetaan yhteen teoriaa ja aineistoa. (Ketokivi 2015, 228; 67.)

Teoriaohjaavuus näkyy haastatteluaineiston analysoinnissa siten, että tulkitsin kannattajien vastauksia aikaisempiin tutkimustuloksiin ja esimerkiksi Giulianottin (2002) katsojaidentiteettityypittelyyn nähden. Etsin ja tulkitsin aineistosta hermeneuttisesti erilaisuuksia ja yhteneväisyyksiä aikaisempiin tutkimustuloksiin nähden sekä toisaalta jäljitin vastauksista fenomenologista ainutlaatuisuutta. Analyysissä tekemäni päättely oli abduktiivista, sillä hain kannattajien kokemuksille todennäköisintä selitystä esiyymmärrykseni

ja toisaalta muiden haastattelujen perusteella. Teoriaohjaavuus ilmenee aineiston analysoinnin ohella koko tutkimusraportin rakenteessa niin, että olen rajannut luvussa 2 käsittelemiäni aiheita osittain aineistolähtöisesti eli oman tutkimukseni tutkimustulosten perusteella.

Analysoin haastatteluaineiston sisällönanalyysillä pitkälti Tuomen ja Sarajärven (2018, luku 4.4.5) mallin mukaisesti kahdessa päävaiheessa. Ensimmäisenä vaiheena oli aineiston redusointi eli aineiston pelkistäminen, jossa poistin datasta kaiken tutkimuskysymysten kannalta epäolennaisen. Osana pelkistämistä ja ennen pelkistettyjen ilmaisujen luomista tein uuden Word-tiedoston, johon lajittelin kaikkien osallistujien vastaukset kysymys kysymykseltä. Kysymyskohtaisen lajittelun tekeminen jo tässä vaiheessa eroaa hieman Tuomen ja Sarajärven (2018, luku 4.4.5) esittelemästä etenemiskaavasta, mutta vaihe auttoi hahmottamaan suurta aineistoa niin, että huomasin, jos johonkin kysymykseen oli vastattu muualla kuin sitä varsinaisesti koskevan kysymyksen kohdalla. Tällaisissa tapauksissa siirsin vastauksen muiden samansisältöisten vastausten pariin. Lajittelun jälkeen siivilöin aineistosta kaikki ilmaisut, jotka parhaiten vastasivat tutkimuskysymykseen ja tarkentaviin kysymyksiin ja muotoilin niistä pelkistetyt ilmaisut. Kopioin kaikki pelkistetyt ilmaisut allekkain uuteen tiedostoon.

Toisena vaiheena oli klusterointi, jossa ryhmittelin samaa ilmiötä kuvaavat pelkistetyt ilmaisut. Tavallisesti ryhmiteltyjä pelkistettyjä ilmaisuja kutsutaan teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä alaluokiksi, ja niistä yhdisteltyjä ryhmiä yläteemoiksi, joiden luomisen jälkeen yläteemoja yhdistellään pääluokiksi. Klusteroinnissa lopuksi nimetään yhdistävä luokka, joka on yhteydessä tutkimustehtävään. (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4.4.5.) Perinteisestä tavasta poiketen ja Särkivuoren (2021, 65) tapaan käytin luokka-sanana sijaan teemaa, eli yhdistin sisällönanalyysiin temaattisen analyysin piirteeseen. Uskon Särkivuoren (2021, 65) lailla, että teema on sanana semiotiikaltaan jokseenkin lempeämpi ja ei niin selkeää rajaa merkitsevää kuin luokka. Toisaalta teema-sanana käyttö tuntui ryhmittelyn yhteydessä luontevalta, sillä olinhan käyttänyt haastatteluaineiston keruutapana teemahaastattelua.

Klusterointiin limittyvänä vaiheena on aineiston abstrahointi eli käsitteellistäminen, joka tarkoittaa tutkimustehtävään vastaamisen kannalta tärkeän tiedon erottamista muusta datasta, minkä perusteella rakennetaan teoreettisia käsitteitä. Abstrahoinnissa alkuperäisen aineiston, tutkimuksessani litterointiaineiston, kielelliset ilmaukset liitetään käsitteisiin ja

johtopäätöksiin, ja tämän aikana huolehditaan, että yhteys alkuperäiseen aineistoon säilyy. (ks. Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4.4.3.) Abstrahoinnin aikana toin analyysiin teoriaohjaavan analyysin mukaisesti ilmiöön liittyviä käsitteitä, jotka poimin neljästä tutkimustehtävääni tarkentavasta tutkimuskysymyksestä. Muodostin aineistosta ala- ja yläteemoja niin, että alateemat kuvasivat tutkittavan ilmiön piirteitä ja ominaisuuksia, kun taas yläteemat kuvasivat kokoavasti kaikkia alateemoja. Alateemat muodostin aineistolähtöisesti ja yläteemat nimesin teoriasidonnaisesti yhdistämällä naisten kokemuksia muun muassa sosiaalistumisen, identiteetin, kannattajakäyttäytymisen, kannattajayhteisön ja sukupuolijärjestyksen käsitteisiin. Yläteemoja kuvaa kokoava pääteema: Naisten kokemukset Seinäjoen Jalkapallokerhon kannattamisesta kannattajaryhmä Klopeissa. Olen havainnollistanut haastatteluaineiston analyysia taulukossa 2.

Haastatteluaineiston analysoinnin lisäksi analysointiprosessiin kuului havainnointikertojen analyysi, jossa vertasin muistiinpanojani havainnointikerroilta teoriaohjaavan sisällönanalyysini tuloksiin. Sisällönanalyysin tulokset olivat pääpiirteittäin selvillä huhtikuun 2022 lopulla, ja toinen havainnointikerta oli vielä tuoreessa muistissa. Havainnointikertoja oli järkevää analysoida vasta sitten, kun olin analysoinut haastatteluaineiston ja muodostanut tutkimuksen alustavat tulokset. Toki tulkitsin aistihavaintojani jo paikan päällä otteluissa ja niiden jälkeen suhteessa muistamiini osallistujien vastauksiin, mutta vertailin aineistoja järjestelmällisemmin vasta myöhemmin.

Analyysin perusteella tehdyissä johtopäätöksissä on huomioitava, että aineiston käsittelytapa, esimerkiksi tutkimusmetodi ja analyysitapa, vaikuttavat suoraan ymmärrettyihin merkityksiin (Liljeström 2021, 9). Tapani tehdä teoriaohjaavaa sisällönanalyysia ja ymmärtää havaintojani havainnointikerroilta sekä omat näkemykseni tärkeinä pitämistäni asioista vaikuttavat väistämättä tutkimustuloksiin. Tulkintani ja ymmärrykseni koskivat yhtä lailla kannattajien vastauksia ja havainnointiani paikan päällä.

TAULUKKO 2. Haastatteluaineiston teoriaohjaava analyysi.

PÄÄTEEMA: NAISTEN KOKEMUKSET SEINÄJOEN JALKAPALLOKERHON KANNATTAMISESTA KANNATTAJARYHMÄ KLOPEISSA

ALKUPERÄINEN ILMAUS	PELKISTETTY ILMAUS	ALATEEMA	YLÄTEEMA
<p><i>”No jotenki ku siinä ollaan sen saman asian ääres, ni siinä on helppo kokee yhteenkuuluvuuden tunnetta.</i></p> <p><i>Ja justiin se on myöski mun mielestä tärkeä asia, että vaikka Kloppi-päähän tulis kuka tahansa uus ihminen, niin kaikki on heti osa sitä porukkaa. Eikä mitenkään sillä lailla varmasti koe, että jotenki katottais kieron, että kukas tänne nyt tuli, vaan et kaikki ottaa tääl tosi avoimesti vastaan.”</i></p>	<p>Yhteisen kiinnostuksenkohteen takia koetaan yhteenkuuluvuuden tunnetta.</p> <p>Kannattajapäädysssä otetaan avoimesti kaikki osaksi porukkaa.</p>	<p>Toimintaympäristönä avoin ja yhdenvertainen yhteisö</p>	<p>Kannattajakäytäytyminen: yhdenvertaisesti, hyväkäytöksisesti ja äänekkäästi</p>
<p><i>”Meil ei sitä eritellä ollenkaan, et me nyt vaan ollaan kaikki Kloppeja, ollaan me naisia tai miehiä. Meillä ei puhuta naiskannattajista ollenkaan. – – me ollaan kaikki Kloppeja ja ei eritellä sukupuolta.”</i></p>	<p>Sukupuolta ei eritellä Klopeissa, ja naiskannattajista ei puhuta.</p>	<p>Naiskannattajakäsitteen ongelmallisuus</p>	<p>Katsojaidentiteetit: kannattajia ja Kloppeja</p>
<p><i>”Se on jotenkin kiehtonu mua aina se kannattaminen. Ääneen kannattaminen nimenomaan pelissä. Se oli sellanen hivuttautumistaktiikka, et mä kävin muutaman SJK:n pelin kattomassa kauden 2011 lopussa, silloin olin Keskuskentällä aurinkokatsomon puolella. SJK nousi Ykköseen sen kauden päätteeks.</i></p> <p><i>Sitte ku pelattiin Ykköstä, niin mun kaverin kans mentiin sinne, et ei, nyt mennään kyllä tonne kannattajakatsomon puolelle. Me ruvettiin pikku hiljaa hivuttautumaan peli peliltä lähemmäs Kloppeja.”</i></p>	<p>Ääneen kannattaminen paikan päällä on kiehtonut aina. SJK:n nousua Ykköseen henkilö hakeutui kaverinsa kanssa hiljalleen Kannattajapäättyyn ja Kloppeihin.</p>	<p>Oma aloitteellisuus</p>	<p>Kloppeihin sosiaalistuminen: ajautuen ja päätyen tai hakeutuen</p>

3.5 Tutkimusetiikka

Etiikka on moraalialia eli käsityksiä oikeasta ja väärästä toiminnasta tutkiva filosofian osa-alue (Vuori 2021). Arkisemmin etiikka voidaan käsittää päätöksentekoa tukevana taitona (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 22). Etiikka on erottamaton osa tutkimuksen tekemistä, koska tutkimusetiikka tarkastelee kestävän tiedon tuottamisen tapoja ja tutkittavien ihmisten hyvää kohtelua (Vuori 2021). Tämän tutkimuksen etiikkaa voi pohtia esimerkiksi suomalaisen tiedeyhteisön ohjeistuksiin ja fenomenologis-hermeneuttisen metodin tai perinteen erityispiirteisiin nähden.

Tutkimukseni eettisyyden mittapuuna voidaan pitää suomalaisen tiedeyhteisön ja sen tutkimuksen eettisyyttä ylläpitävän opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijaelimen Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) määrittelemiä hyvän tieteellisen käytännön ohjeita. Ohjeet limittyvät Clarkeburnin ja Mustajoen (2007, 43–44) tiedeyhteisön eettisiin periaatteisiin. Ensinnäkin ohjeistuksen mukaan tutkijan on noudatettava rehellisyyttä, huolellisuutta, tarkkuutta ja avoimuutta tutkimusprosessin joka vaiheessa, mukaan lukien tuloksia julkaistaessa (TENK 2021). Rehellisyys kieltää vilpin, tulosten vääristämisen ja puolueellisen esittämisen. Huolellisuus penää tarkasti tehtyä tutkimusta ja avoimuus vaatii esimerkiksi tulosten ja metodien avointa jakamista. (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 43–44). Toiseksi tutkijan on käytettävä tieteellisen tutkimuksen kriteerit täyttäviä ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä, mikä sisältää tutkimukseen osallistujien asianmukaisen kohtelun. Kolmanneksi tutkijan on osoitettava tieteellistä tunnustusta ja kunnioitettava muiden tutkijoiden työtä muun muassa käyttämällä asianmukaisia lähdeviitteitä. (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 43–44; TENK 2021). Neljänneksi tutkimuksen suunnittelu, toteutus, raportointi ja aineistohallinta tulee tehdä tieteellisen tutkimuksen vaatimusten mukaisesti. Viidenneksi tutkimuksella on oltava tarvittavat luvat ja tutkimukseen osallistuvien tietosuoja on turvattava läpi tutkimusprosessin. (TENK 2021.)

Ensinnäkin olen parhaani mukaan noudattanut rehellisyyttä ja huolellisuutta tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Olen säilyttänyt puolueettomuuden esittelemällä vaihtoehtoisia näkökantoja ja ongelmallisuuksia useiden käyttämäni teorioiden yhteydessä, muun muassa Giulianottin (2002) katsojaidentiteettityypittelyn ja tutkimukseni epistemologis-ontologisen viitekehyksen, feministisen sosiaalisen konstruktionismin, kohdalla. Toiseksi käyttämäni tiedonhankinta- ja

tutkimusmenetelmät ovat olleet eettisesti kestäviä. Olen huolehtinut tutkittavien oikeuksien ja toisaalta omien velvollisuuksieni toteutumisesta heitä kohtaan kohtelemalla osallistujia asianmukaisesti, informoimalla heitä muun muassa tutkimustiedotteen ja tietosuojailmoituksen avulla ja säilyttämällä osallistujien kokemukset omana tietonani (ks. Clarkeburn & Mustajoki 2007, 80–81). Kolmanneksi olen tunnustanut muiden tutkijoiden työn käyttämällä lähdeviitteitä oikein ja toisaalta esittämällä kritiikkiä kunnioittavalla tavalla. Neljättä ja viidettä ohjeistuksen kohtaa koskien olen suunnitellut ja toteuttanut tutkimukseni pro gradu -tutkielman vaatimusten mukaisesti ohjaajani avulla. Tutkimustiedotteen (liite 1) ja tietosuojailmoituksen (liite 2) olen laatinut Jyväskylän yliopiston ohjeistusten mukaan niin, että tämän tutkimuksen perusteella voitaisiin kirjoittaa tutkimusartikkeli, joka voisi olla osa artikkeliväitöskirjaa. Olen huolehtinut aineistonhallinnasta tarkasti siten, että aineisto ei voi päätyä ulkopuolisten käsiin ja olen aikatauluttanut aineiston hävittämisen etukäteen.

Pro gradu -tutkielman tutkimusprosessi on täynnä eettisiä valintoja aina tutkimusaiheen valinnasta tulosten ja johtopäätösten esittelyyn. Fenomenologis-hermeneuttisessa tutkimuksessa kokemusta tutkittaessa eettisyyden vähimmäisvaatimuksena on selvittää tutkimukseen osallistujille, miksi juuri heidän kokemuksensa ovat tutkimisen arvoisia (Perttula 2009, 137). Olisin voinut huomioida tämän paremmin rekrytointivaiheessa ja perustella jo silloin, miksi tutkin juuri Kloppeja, sillä useat osallistujat kysyivät tätä haastattelutilanteessa.

Aineiston analysoinnin ja tulosten raportoinnissa etiikka koskee muun muassa valintoja siitä, mitä aineistosta jätetään pois ja mitä tuloksia kerrotaan. Tutkimusprosessi ja tutkimustulokset ohjaavat elämismailman ymmärtämistä, eli esitettävät tulokset vaikuttavat helposti ihmisten tapaan käsittää kokemuksiaan. Siksi tutkijalla on suuri eettinen vastuu tutkimustulosten raportoinnissa. (Perttula 2009, 137.) Tulosten analysoinnissa olen huolehtinut polun säilymisestä alkuperäisaineistoon aineiston tiivistyessä. Minun on täytynyt tiedostaa esiyymmärrykseni tietyistä herkistä aiheista, kuten jalkapallokannattamiseen liittyvästä seksismistä, ja olen varonut varottava tekemästä yksinkertaistavia tai kärjistäviä tulkintoja tutkimukseen osallistujien kokemuksista. Sama koskee tulosten raportointia ja johtopäätösten tekemistä: olen parhaani mukaan yrittänyt tavoittaa kannattajien kokemuksilleen antamat merkitykset.

4 NAISTEN KOKEMUKSET SEINÄJOEN JALKAPALLOKERHON KANNATTAMISESTA KANNATAJARYHMÄ KLOPEISSA

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni tulokset samalla vastaten neljään tutkimuskysymykseeni. Ensimmäisessä alaluvussa kerron, miten ja milloin tutkimukseen osallistujat ovat sosiaalistuneet Kloppeihin, eli miten he ovat tulleet osaksi kannattajaryhmää. Toisessa alaluvussa kuvaan tutkimukseen osallistujien katsojaidentiteettejä, ja kolmannessa alaluvussa kerron kokemusten viitekehyksenä olevasta kannattajaryhmä Klopeista toimintaympäristönä ja naisten kannattajakäyttäytymisestä. Neljännessä alaluvussa esittelen naisten kannattajatoiminnassa kohtaamia sukupuoleen perustuvia ennakko-oletuksia.

4.1 Kloppeihin sosiaalistuminen: ajautuen ja päätyen tai hakeutuen

Kloppeihin sosiaalistumisen yläteema käsittää sosialisatioagenttien ja oman aloitteellisuuden alateemat. Osaksi kannattajaryhmää tultiin joko toisen ihmisen kautta ajautuen tai päätyen, tai vaihtoehtoisesti Kloppeihin hakeuduttiin oman aloitteellisuuden myötä. Kahden eri sosiaalistumistavan erittely perustuu siihen, kuinka naiset sanoittivat omaa toimijuuttaan kannattajaksi tulemisessa ja toisaalta siihen, oliko naisilla Klopeissa tuttuja ihmisiä, joiden vaikutuksesa he lähtivät mukaan kannattajatoimintaan.

Molempien sosiaalistumistapojen kohdalla on huomattava, että osa naisista oli aloittanut jalkapallon katsomisen muualla kuin kannattajapäädyssä, kun taas jotkut olivat menneet suoraan kannattajapäätyyn heti ensimmäisellä kerrallaan. Naiset eivät olleet kannattajia ennen Kloppeihin tulemistaan, eli he sosiaalistuivat samalla kannattamiseen – olisi ollut mahdollista, että joku osallistujista olisi ollut esimerkiksi jonkin ulkomaisen seuran kannattaja ennen paikallisen seuran kannattajaksi tulemistä.

4.1.1 Sosialisatioagentit

Osallistujista viisi oli sosiaalistunut kannattajaksi sosialisatioagentin kautta. Yleisimpänä sosiaalistajina olivat naisten miehet ja toiseksi yleisimpänä kaverit ja tutut. Neljä sosialisatioagenttien kautta kannattajiksi tullutta naista kuvaili prosessia joko päättymisen tai

ajautumisen sanoilla. Suvi kertoi ajautuneensa mukaan toimintaan noin vuonna 2009 miehensä kanssa, joka oli ollut mukana perustamassa Kloppeja. Katariina oli päätenyt mukaan miehensä ja tämän siskon mukana noin vuonna 2014. Riikka kuvaili ajautuneensa päätyyn siellä olleiden tuttujensa vaikutuksesta vuonna 2015, ja Jenni oli päätenyt mukaan Kloppeihin ystävien kautta vuonna 2012.

Sari oli ainut sosialisatioagentin myötä kannattajaksi sosiaalistunut osallistuja, joka ei yhdistänyt prosessiin päätenisen tai ajautumisen sanaa, vaan verrattain neutraalin katsomoon menemisen sanan. Hänen miehensä oli ehdottanut SJK:n Helsingissä pelaamaan peliin menemistä 10 vuotta sitten, minkä seurauksena Sari alkoi käydä miehensä kanssa SJK:n peleissä. Hän käy peleissä edelleen miehensä kanssa (kuva 5).

KUVA 5. Tutkimukseen osallistuja miehensä kanssa SJK:n pelissä. Kuva on tutkimukseen osallistujan kotialbumista.

Aikaisempiin tutkimustuloksiin yhteneväisesti puoliset ja ystävät olivat tärkeitä kannattamiseen sosiaalistajia. Kloppeihin sosiaalistuminen kuitenkin erosi sosialisatioagenttien tavassa aikaisempaan tutkimukseen (Parry ym. 2014, 253; Pfister ym. 2013, 861; Pfister ym. 2018, 222) nähden eritoten siinä, että vanhemmilla ei ollut roolia kannattajaksi sosiaalistumisessa. Tämä selittyy ainakin SJK:n nuorella iällä moneen muuhun

suomalaiseen tai ulkomaiseen seuraan verrattuna, eli SJK:lla ei vielä ole monta sukupolvea ylittävää kannattajahistoriaa – SJK:n olemassaolon aikana syntyneet ovat korkeintaan 15-vuotiaita. Toisaalta Klopeissa on entisiä TP-Seinäjoen ja Sepsi-78:n kannattajia, joten sikäli Kloppien rivistössä on pitkäaikaista kannattajuutta. On todennäköistä, että Kloppien jäsenistössä on heitä, joiden isät ja/tai äidit ovat olleet kannattamassa jompaakumpaa seuraa, mutta he jäivät tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

4.1.2 Oma aloitteellisuus

Kannattajaksi sosiaalistumisessa oman aloitteellisuuden alateemaan yhdistyi hakeutumiskeskustelu kahden tutkimukseen osallistujan, Lauran ja Annen, kohdalla. Lauraa oli aina kiehtonut ääneen kannattaminen peleissä, ja hän kuvaili kannattajaksi tulemistaan ”hivuttautumistaktiikkana”. Hän oli käynyt katsomassa SJK:n pelejä aurinkokatsomossa kauden 2011 lopussa, kun SJK pelasi vielä Keskuskentällä. SJK:n noustua kauden päätteeksi Ykköseen Laura ja hänen kaverinsa alkoivat hivuttautua katsomossa hiljalleen Kloppeja kohti. Lauralla oli edelleen kynnys mennä päätyyn, vaikka hän tunsi joitakin ihmisiä Klopeista.

”Mut sitten me aateltiin, et me ollaan nyt istuttu täs metrin pääs tavallaan, jos siinä oli joku raja vielä seisomakatsomon ja istumakatsomon välis, et nyt me osataan noi chäntitkin jo. Et eiköhän heilauteta tästä puoli metriä sivulle päin. Sitte oltiin siellä sen jälkeen, en oo muualla enää sen jälkeen pelejä oikeestaan kattonukaan.” (Laura)

Annea puolestaan houkutti Kloppien hauskanpito ja tunnelma, jotka saivat hänet hakeutumaan mukaan kannattajapäättyyn vuonna 2016. Hänen perheenjäsenensä oli ollut mukana Klopeissa jo pidempään, mutta hän hakeutui päättyyn omasta kiinnostuksesta. Lauran tavoin Anne meni päättyyn yhdessä toisen ihmisen kanssa. Hän meni Kloppien joukkoon yhdessä perheenjäsenensä kanssa, joka ei kuitenkaan ollut sama kuin Klopeissa jo aiemmin mukana ollut perheenjäsen. Annen kanssa päättyyn mennyt perheenjäsen ei toiminut varsinaisena sosialisaatioagenttina, vaan lähinnä eräänlaisena sosiaalisena tai henkisenä tukena. Samoin voi tulkita Lauran ja hänen ystävänsä tapauksesta. Sekä Annen että Lauran mielestä päättyyn on lopulta todella helppoa mennä.

Kahta sosiaalistumistapaa yhdisti se, että kukaan naisista ei ollut mennyt täysin yksin kannattajapäättyyn. Havainto voi kertoa siitä, että naiset ovat olleet astumassa uudenlaisen toiminnan ja käyttäytymisen maaperälle, ja tämä on tuntunut turvalliselta tehdä jonkun tutun ihmisen kanssa. Toisaalta on tavallista, että lähipiiri sosiaalistaa ihmisiä tekemään asioita, joita he eivät välttämättä olisi ilman ulkopuolista vaikutusta tehneet.

4.2 Katsojaidentiteetit: kannattajia ja Kloppeja

Tässä alaluvussa ja tutkimukseni toisessa yläteemassa vastaan toiseen tutkimuskysymykseeni, joka kysyy, millaisena naiset käsittävät jalkapallon katsojaidentiteettinsä. Yläteeman katsojaidentiteetti-sana kuvaa sitä, että kaikki tutkimukseen osallistujat voidaan nähdä jalkapallon katsojina, jonka näen identiteettejä kuvaavana ilmiön yläkäsitteenä. Tällä tarkoitan sitä, että identifioituipa henkilö kannattajaksi, faniksi tai ultraksi, on hän aina kuitenkin jalkapallon katsoja. Seuraavaksi tarkastelen naisten katsojaidentiteettejä, minkä jälkeen täydennän, syvennän ja perustelen identiteettejä kahdessa alateemassa.

Giulianottin (2002) katsojaidentiteettityypittelyn viitekehyksessä tutkimukseen osallistujia voidaan pitää kannattajina, sillä suurin osa heistä oli perinteisellä katsomisen tavalla läsnä jokaisessa kotiottelussa. Lisäksi he olivat olleet jo pitkään SJK:hon sitoutuneita. Giulianottin luokittelussa teknologiavälitteinen katsominen ei kuulu kannattajan tyyppiin, vaan se on kuljeskelijan ominaisuus. Giulianottin luokittelu on toki hänen itsensäkin mukaan vain ideaalityypittely, ja toisaalta luokittelu on jo 20 vuotta vanha. 2020-luvulla tuntuisi erikoiselta väittää, että kannattaja ei voi katsoa joukkueensa otteluita teknologiavälitteisesti. Pikemminkin oleellista teknologiavälitteisen katsomisen yhdistymisessä kannattajaidentiteettiin on, että vaikka kannattaja ei syystä tai toisesta pääsisi paikan päälle otteluun, hän kuitenkin haluaa katsoa pelin suoratoistopalvelun kautta.

Tutkimukseen osallistuneiden luokittelua kannattajiksi aikaisemman teoretisoinnin valossa tuki se, että kaikki osallistujat olivat sitoutuneita ja aktiivisia SJK:n pelien katsojia. Sitoutuneisuutta todisti se, että kaikki olivat olleet mukana toiminnassa useita vuosia. Aktiivisuutta puolestaan osoittivat tottumukset otteluiden katsomisesta paikan päällä ja teknologiavälitteisesti. Yksi tutkimukseen osallistuneista kertoi käyvänsä katsomassa noin 2/3:aa kotiotteluista, mutta kaikki muut kertoivat käyvänsä kaikissa mahdollisissa kotipeleissä. Sari ja Laura mainitsivat

omistavansa SJK:n kausikortit. Vierasotteluissa ahkerin kävijä oli Sari, joka oli kaudella 2019 ollut paikalla kaikissa paitsi kolmessa vieraspelissä. Koronaviruksen jyllätessä kaudella 2020 hän osallistui puoleen kaikista vieraspelimatkoista. Suuri osa muista naisista osallistui vieraspelimatkoille satunnaisesti pari kertaa kaudessa. Esimerkiksi Laura totesi käyneensä vieraspeleissä enemmän kausilla, joina Vaasan Palloseura (VPS), Kokkolan Pallo-Veikot (KPV) ja pietarsaarelainen Jaro pelasivat Veikkausliigaa.

Tutkimukseen osallistujat olivat aktiivisia SJK:n pelien teknologiavälitteisiä katsojia. Osallistujista yhtä lukuun ottamatta kaikki katsoivat Ruudun välityksellä vieraspelit ja koronavirukseen liittyvien yleisörajoitteiden aikana kotipelit aina, kun he eivät päässeet paikan päälle. Lisäksi kaikki seurasivat SJK:ta sosiaalisen median kanavissa, joista mainittiin Facebook ja Instagram. SJK:lla on myös Twitter-tili, jota kukaan osallistujista ei kertonut seuraavansa. Myös muiden veikkausliigajoukkueiden sosiaalisen median tilejä seurattiin mahdollisen SJK-sisällön näkökulmasta. Tärkeimpiä kannattamiseen liittyviä seurattuja sisältöjä olivat avauskokoonpanot, otteluiden kohokohdat, otteluennakot ja -raportit sekä joukkueen pelaajien ja muiden kannattajien päivitykset. Sosiaalisen median sisältöjen seuraamisen ohella moni naisista luki otteluennakkoja SJK:n verkkosivuilta.

Tutkijan voi olla helppo luokitella ihmisiä tutkimuksessa tuotettuihin kategorioihin, mutta identiteettiä tarkasteltaessa olisi kuitenkin oleellista tavoittaa tutkimuksen kohteena olevan ihmisen kokemus (ks. Ruopsa 2016, 39). Siksi oli tärkeää kysyä osallistujien mielipidettä siitä, millä jalkapallon katsomiseen viittaavalla sanalla he toivoisivat itseään kutsuttavan tai millä käsitteellä he viittaisivat itseensä – toisin sanoen selvittää, mikä on heidän katsojaidentiteettinsä. Anne, Katariina, Jenni ja Laura toivoivat itseään kutsuttavan kannattajaksi. Sarille ja Riikalle sopi kannattajaksi tai Klopiksi kutsuminen ja Suvi toivoi itsestään puhuttavan Kloppina. Sarille Kloppi- ja kannattajaidentiteetti olivat niin merkityksellisiä, että hän oli mennyt naimisiin OmaSP Stadionilla. Kuva 6 on Sarin ja hänen miehensä häistä.

KUVA 6. Sarin ja hänen miehensä häät OmaSP Stadionilla. Kuvaaja Marko Kristola.

Tutkimukseen osallistuneista ainoastaan Laura pohti kannattajan ja fanin käsitteen eroa:

”Kyl se kannattaja kuvaa nimenomaan sitä jotenki eniten. Mun mielestä fani on jotenki vähän, se on vähä outo sana. Tai se tuntuu jotenki kevyeltä tai sellaselta, et se ei tekis sitä tehtäväänsä siellä katsomossa, jos se on vaa joku fani.” (Laura)

Lauran aprikoinnista voi tulkita, että hän arvottaa kannattajan fania korkeammalle katsomokäyttämisen ja joukkueen tukemisen näkökulmasta.

Kloppiiksi identifioitumisen yhteydessä osa kannattajista pohti Kloppi-käsitteen viittaamista pojankloppeihin ja siten miessukupuoleen. He mainitsivat huvittuneesti Klopille vaihtoehtoisen Klopitar-käsitteen. Suvi puntaroi asiaa seuraavasti:

”Ku jossai puhutaan että Klopitar, niin en mä nyt oo Klopitar. Kyllä mä oon Kloppi, et vaikka Kloppi onki niinku pojasta, mutta kyllä mä Kloppi oon silti.” (Suvi)

Kannattajaryhmillä on melko usein maskuliinisia nimiä – esimerkiksi milanolaisseura Interin ultraryhmän nimi Boys San ja helsinkiläisen veikkausliigaseura HIFK:n kannattajaryhmän nimi Stadin Kingit viittaavat miehiin, ja näin ollen Klopit ei eroa perinteisistä kannattajaryhmien nimistä.

Tutkimukseen osallistuneet identifioituivat kannattajiksi ja Klopeiksi. Katsojaidentiteettien yläteeman kokoavasti kannattajaksi identifioituminen kuvasi tutkimukseen osallistuneiden identiteetin persoonallista osatekijää, kun taas Klopiksi identifioituminen kuvasi enemmän sosiaalista identiteettiä eli tiettyyn ryhmään tai yhteisöön kuulumista ja samaistumista. (ks. luku 2.1). Toisaalta kannattaja-sanan voi nähdä Giulianottin taksonomiaa mukaillen katsomisen tyyliin viittaavana yleiskäsitteenä suomalaisen jalkapallon kehyksessä. Ainakin sekä Klopiksi että kannattajaksi identifioituvien Sarin ja Riikan tapauksessa Kloppi-identiteetin saattoi käsittää sisältyvän kannattajaidentiteettiin siten, että Kloppi viittaa tiettyyn kannattajaryhmään ja sen myötä kannattajaidentiteetin paikallisen määrittäjän korostamiseen. Näin saattoi olla useiden muidenkin osallistujien kohdalla. Katsojaidentiteettejä määrittää väistämättä myös se, että käytin jo osallistujien rekryointivaiheessa kannattajan käsitettä tutkimuksesta puhuessani. Siksi voisi olla jokseenkin erikoista, jos joku naisista ei kokisi itseään kannattajaksi.

4.2.1 Naiskannattaja-käsitteen ongelmallisuus

Katsojaidentiteettiyläteeman ensimmäinen alateema on naiskannattaja-käsitteen ongelmallisuus. Tällä tarkoitan sitä, että tutkimukseen osallistuneet eivät toivoneet itseään kutsuttavan *naiskannattajiksi*, vaan ilman etuliitettä pelkiksi kannattajiksi. Tällaista huomioita ei liene ennen tehty jalkapallon kannattajatutkimuksessa. Seuraavaksi alustan aihetta kuvaamalla nais-etuliitteen käyttöä aiemmassa kannattajatutkimuksessa ja käsittelemällä feministisesti virittyneitä kielitieteen näkemyksiä etuliitteiden käytöstä.

Tutkimuksen alkuperäinen työnimi oli *Veikkausliigan naiskannattajien kokemuksia kannattamisesta: tapaustutkimus SJK:n kannattajaryhmä Kloppien naisjäsenistä*. Nais-

etuliitteen avulla halusin tuoda esiin tutkimuskohteen jo tutkimuksen nimessä. Etuliitettä on käytetty useiden kansainvälisten liikuntasosiologisten tutkimusten nimissä (ks. Jones 2008; Pope 2012; Pfister, Lenneis & Mintert 2013; Lenneis & Pfister 2015; Pitti 2019). Suomalaisessa jalkapallon katsojien tutkimuksessa nais-etuliite näkyy Rosendahlin ja Janssonin (2016) opinnäytetyössä *Naiset Veikkausliigan katsojina*, joissa tutkimuksen tekijät puhuvat naiskatsojista. Ruuskanen (2011) puhuu englanninkielisessä pro gradu -tutkielmassaan muun muassa naisjalkapallosta (female football), naiskatsojista (female spectators) ja naisurheilijoista (female athletes). Kummassakaan työssä ei kyseenalaisteta etuliitteiden käyttöä, mutta Ruuskanen käyttää paikoin mies-etuliitettä puhuessaan esimerkiksi miesvalmentajista tai miesurheilijoista. Rosendahl ja Jansson sen sijaan eivät kertaakaan puhu Veikkausliigan mieskatsojista. Etuliitteiden käyttöön liittyy useita ongelmia, joita on tutkittu kielitieteessä (ks. Doleschal 2015; Engelberg 2016).

Engelberg (2016) tutki suomen kielen sukupuolistuneisuutta väitöskirjassaan *Yleispätevä mies: suomen kielen geneerinen, piilevä ja kielioipillistuva maskuliinisuus*. Hänen mukaansa useisiin periaatteissa sukupuolineutraaleihin ihmisen nimityksiin sisältyy piilosukupuolisuuden miellelyhtymällinen sivumerkitys. Suomen kielessä piilofeminiinisyys on näkynyt sairaanhoitajan ja piilomaskuliinisuus sotilaan nimityksissä, eli sairaanhoitaja on oletettu helpommin naiseksi ja sotilas mieheksi. Tämä selittyy sillä, että nimitysten tarkoite(-joukko) eli ominaisuus tai asiointi, johon kielellinen ilmaus viittaa, on sukupuolijakaumaltaan tietynlainen – sairaanhoitajan ammatissa toimii enemmän naisia, ja sotilaat ovat edelleen useimmiten miehiä. (Engelberg 2016, 21.) Tarkoitteen sukupuolta voidaan tarkentaa sukupuolta koskevalla etuliitteellä (Doleschal 2015, 332), suomen kielessä nais- tai miesmääriteosilla (Karppinen 2002; Engelberg 2016, 22), jolloin saatetaan puhua esimerkin mukaisesti naissotilaista tai miessairaanhoitajista. Ilmiötä kutsutaan sukupuolen merkitsemiseksi (Doleschal 2015, 332; Engelberg 2016, 22). Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että sukupuolen merkitsemisessä on epäsymmetrisyyttä niin, että *nais*-määritettä käytetään huomattavasti enemmän kuin mieheen viittaavaa määritettä (ks. Engelberg 2016, 22). Karppinen (2002) tutki kielen sukupuolistuneisuutta sanomalehtiteksteissä, joissa hänen aineistossaan *mies*-etuliitettä noin 42 prosenttia yleisempi *nais*-etuliite heikentää tarkoitteen arvoa ja luo naisten toiminnasta kuvan epä- tai kvasitoimintana. Epäsymmetria sukupuolen merkitsemisessä on osoitus kielenkäytön helposti nähtävillä olevasta epätasa-arvosta.

Etuliitteen käytön ongelma on tunnistettu suomalaisessa jalkapallossa. Naisten suomalaisen pääsarjan aiempia nimiä olivat Naisten SM-sarja ja sittemmin Naisten liiga, mutta nykyään sarja on viralliselta nimeltään Subway Kansallinen liiga, josta käytetään usein arkikieleen maistuvaa lyhyempää nimeä Kansallinen liiga. Nimimuutoksen taustalla on muun muassa Palloliiton kehityspäällikkö Heidi Pihlaja, joka vastaa naisten ja tyttöjen jalkapallon kehittämisestä Suomessa. Helsingin Sanomien Marko Junkkarin (2020) jutun mukaan Pihlaja ei ole etuliitteiden ystävä, ja hän kertoo unelmoivansa maailmasta ilman etuliitteitä. Jutun julkaisuhetkellä sarjan nimi oli edelleen Naisten liiga.

”Se kertoo ajatusmaailmasta, että on urheilua – ja sitten erikseen naisten urheilua” - Heidi Pihlaja (Junkkari 2020).

Tutkimuksen rekrytointiprosessin aikana SJK:n yhteyshenkilö kertoi, että osa Kloppeihin kuuluvista naisista oli kieltäytynyt osallistumasta tutkimukseen, sillä he eivät toivoneet itseään kutsuttavan naiskannattajaksi. Tähän perustuen päätin lisätä haastattelulomakkeeseen kysymyksen, mistä naiskannattaja-sanasta erottautuminen voisi osallistujan mielestä johtua. Näkemykset vaihtelivat melko neutraalista sanaan suhtautumisesta voimakkaisiin tunteisiin niin, että suurin osa kannattajista ei toivonut itseään kutsuttavan naiskannattajiksi.

Sari, Suvi ja Anne olisivat olleet valmiita hyväksymään naiskannattaja-sanankäytön tutkimuksessa, mutta tutkimuksen ulkopuolella he toivoisivat itsestään puhuttavan mieluummin kannattajina. Sarin mukaan naiskannattaja-sanaa ei käytetä arjessa, ja Kloppeja ei erotella sukupuolen perusteella, sillä kaikki ovat Kloppeja sukupuoleen katsomatta:

”Meil ei sitä eritellä ollenkaan, et me nyt ollaan vaan kaikki Kloppeja, ollaan me sit naisia tai miehiä. Meillä ei puhuta naiskannattajista ollenkaan. – – Se on mun mielest ainoa mitä mä nyt keksin, että kun meillä ei koskaan puhuta, että naiskannattajat sitä, naiskannattajat tätä, koska me ollaan kaikki Kloppeja ja ei eritellä sukupuolta.” (Sari)

Toisaalta Sari, Suvi ja Anne eivät nähneet ongelmaa heidän kutsumisessaan tässä tutkimuksessa naiskannattajiksi, sillä kuten Suvi totesi, ”ollaanhan me naisia”. Suvi oli hämmästynyt, että

jotkut olivat kieltäytyneet tutkimuksesta naiskannattaja-käsitteen käyttämisen vuoksi, mutta ymmärsi ajatuksen kieltäytymisen taustalla:

” – – no ehkä se, niinku mä sanoinkin jo ennen, et ei meitä mitenkään erotella siellä. Mut ollaanhan me naisia, että miksei sitte sais sanoa naiskannattajaks, ni jotenki mä hämmästyin vähän sitäkin, että ollaanhan me naisia kuitenkin. Mutta ehkä sitten he on kokenu sen niin, että kun he ei eroa mieskannattajista kannattamisen suhteen millään lailla, nii että miksi erotella naisia ja miehiä.” (Suvi)

Anne jakoi Suvin ajatuksen etuliitteellä tehdystä sukupuolierottelusta. Hän näki itsensä enemmän kannattajana kuin naiskannattajana siksi, että miehistäkään ei puhuta mieskannattajina. Suvin puntaroima ja Annen vahvistama perustelu koskee edellä kuvaamaani sukupuolen merkitsemisen epäsymmetrisyyttä – siinä kyseenalaistetaan etuliitteen käyttäminen vain naisten kohdalla. Nais-etuliitteeseen kielteisen suhtautumisen lisäksi aiemmin kuvaamani Klopille vaihtoehdoisen Klopitar-käsitteen karttaminen alleviivaa sitä, että osa kannattajista ei toivo kohdallaan tehtävän minkäänlaista sukupuolierottelua. Kannattajat tiedostavat Kloppi-nimen sukupuolisuuden sen viitatessa pojankloppiin, mutta silti osa heistä identifioituu Klopiksi. Vaikuttaa siltä, että kloppius nähdään sukupuolettomana ja käsite on vakiintunut tarkoittamaan kaikkia kannattajaryhmän jäseniä sukupuoleen tai muihin ominaisuuksiin katsomatta. Kannattaja-sanana sukupuolen merkitseminen nais-etuliitteellä sen sijaan oli osallistujien identiteettien kannalta ongelmallista, sillä sukupuolen merkitseminen johtaisi loogiseen johtopäätökseen piilosukupuolisuudesta eli siitä, että kannattaja oletettaisiin mieheksi. Esimerkiksi Anne on ensisijaisesti kannattaja, mutta jos hänen täytyisi valita Klopin ja naiskannattajan väliltä, hän olisi Kloppi.

Riikka tiesi ihmisiä, jotka olivat kieltäytyneet tutkimuksesta työnimessä ilmenneen sukupuolijaottelun takia. Hän oli kysynyt heiltä, että eikö tässä olisi hyvä tilaisuus korjata asiaa tai tuoda oma näkemys ilmi. Kiinnostavaa onkin, että Katariina ja Laura olivat ensin ajatelleet kieltäytyvänsä tai kieltäytyneet tutkimuksesta naiskannattaja-käsitteen vuoksi, mutta olivat sittemmin pyörtäneet päänsä:

”No itellä tuli tässä vähän sama ajatus, mut sit aattelin et mieluummin mä osallistun tähän ja kerron, miksi ajattelen niin. Osallistumalla pystyis vaikuttamaan johonkin

asiaan edes vähän. Mä en koe, miksi pitäis sanoa että naiskannattaja. Se tulee varmaan aika paljon tuolta Klopeista, kun me kaikki ollaan siellä samanarvoisia ja samalla viivalla. Siellä ei koe, että sukupuolella olisi mitään merkitystä. Ihan samanlaista mun kannattaminen on ku kaikkien muidenkin, oli ne sitten miehiä tai naisia, et mä en tiedä miksi sukupuolta tässä asiassa pitäisi alleviivata.” (Katariina)

”No minähän olin yks niistä, joka heti ajatteli, ettei ainakaan osallistu mihinkään tällaseen. Mä en tiedä miksi se ärsytti mua niin paljon, mut sit ku mä siitä vähän rauhoitin ja tulin ihan järkevälle tuulelle, niin ymmärsin, miksi niin on. Mä toivon, että esimerkiksi tämänkin tutkimuksen takana vois yks vaihe olla sellanen, et ei enää tarteis puhua naiskannattajista erikseen, et olis vaan kannattajat. Koska mä koen itteni vaan kannattajaksi, eikä sillä oo mitään tekemistä sen kanssa, että mä oon nainen, vaan ihan kannattamisen suuresta ilosta siellä ollaan.” (Laura)

Laura päätti osallistua tutkimukseen, kun aikaisemmin haastattelemani Lauran ystävät olivat kehottaneet häntä miettimään osallistumista uudelleen. Hän oli ollut kannattajatoiminnassa mukana jo pitkään, ja toivoi voivansa osallistumalla vaikuttamaan nais-etuliitteen käyttöön. Laura toivoi, että sukupuolierottelua ei tarvitsisi tehdä:

”Mä haluan jotenki itse aina korostaa sitä, että sillä ei oo väliä, että siellä on naisena. Et se on ihan yhtä hyvä kannattaja ja yhtä tosissaan siellä ku miehet. Että sitä eroa ei pitäis tehdä.” (Laura)

Naiskannattaja-käsitteen ongelmallisuuden alateeman päähavainto on, että liikuntasosiologiassa usein käytetty naiskannattaja-sana (female football supporters) ei kuulu tämän tutkimuksen osallistujien kielenkäyttötapaan, eli akateeminen kieli ei vastaa arkitodellisuuden kieltä. Ei liene kaukaa haettava arvella, että useat muut suomalaiset jalkapalloa kannattavat naiset jakaisivat SJK:n kannattajien ajatukset etuliitteen käytöstä. Tällä perusteella Jonesin (2008) havaitsemiin kolmeen seksistiseen tai vähintäänkin sukupuolistuneeseen kielenkäyttötapaan voisi lisätä sukupuolen merkitsemisen kannattajiin viitatessa.

4.2.2 Eronteko SJK:n muihin katsojaryhmiin

Katsojaidentiteettiyläteeman toisena alateemana on Kloppien ja kannattajien eronteko SJK:n muihin katsojaryhmiin, pääasiassa SJK Naiskatsomoon, johon kuuluu tutkimukseeni osallistuneiden mukaan lähinnä pelaajien vaimoja, tyttöystäviä ja seuran toimihenkilöitä. Tämä alateema on läheisesti yhteydessä edelliseen alateemaan, naiskannattaja-käsitteen ongelmallisuuteen, sillä jo tutkimuksen rekrytointivaiheessa tuli esille, että naiskannattaja-sanana viittaaminen SJK Naiskatsomoon saattaisi olla syynä joihinkin tutkimuksesta kieltäytymisiin. Jos osallistuja ei itse nostanut asiaa esiin naiskannattaja-asiaa käsittelevän kysymyksen yhteydessä, kysyin sen jälkeen häneltä haastattelulomakkeen ulkopuolelta, voisiko SJK Naiskatsomo liittyä jotenkin siihen, että naiset eivät toivoneet itseään kutsuttavan naiskannattajiksi. Ainoastaan Katariinan mielestä ei tuntunut todennäköiseltä kieltäytymisen syynä olevan naiskannattaja-sanana viittaaminen Naiskatsomoon. Kaikki muut naiset joko korostivat, että he eivät kuulu Naiskatsomoon ja/tai kertoivat itse ajatelleensa samalla tavalla.

Sari totesi, että SJK:lla on erillinen naisten kannattajaryhmä, joka pitää paikkaansa pääkatsomossa. Sari ja Anne halusivat erottautua Naiskatsomosta ja mainitsivat erikseen, että he eivät kuulu SJK Naiskatsomoon ja toisaalta mainitsivat, että Klopit on eri asia kuin SJK Naiskatsomo.

”Seinäjoella on myös SJK Naiskatsomo. En oikein tiedä, miksi sellainen on ja missä ne on. Mutta mä en sitten taas kuulu heihin. Että mä taas mieluummin kuulun Kloppeihin ku Naiskatsomoon.” (Anne)

”Aina joskus vähän tapetilla tää asia, mut on semmonen ku SJK Naiskatsomo. Me ei oikein ymmärretä, miks sellainen pitää olla ja heitetty läppää siitä, mitä kaikkia eri katsomoita vois järjestää, jos kaikki laitetaan erikseen.” (Riikka)

Kahden osallistujan mielestä naiskannattaja-käsite saatetaan yhdistää SJK Naiskatsomoon. Yksi heistä kertoi, että OmaSP Stadionilla on pääkatsomossa istuva keski-ikäisten naisten ”vaimojengi”, joka loi Naiskatsomon kokonaan erilliseksi ryhmäkseen. Hänen mukaansa naiskannattajat viittaa täysin eri katsojaryhmään kuin Kloppien naispuoliset kannattajat, ja tämä

on ”varmasti yksi syy siihen, jos joku on ajatellut, että mä en sit oo mikään naiskannattaja”. Naiskannattaja-sana viittaa kyseisen kannattajan mielestä niin voimakkaasti Naiskatsomoon, että Kloppien jäsenet eivät halua tulla yhdistetyiksi heihin. Toinen naiskannattaja-sanana SJK Naiskatsomoon yhdistäneistä kannattajista totesi, ettei hänellä ole mitään tekemistä SJK Naiskatsomon kanssa ja tuskin koskaan tulee olemaankaan. Hän kuitenkin huomautti, että Naiskatsomossa ei ole mitään pahaa ja hänen mielestään on hyvä, että sellainenkin on olemassa. Hänen mukaansa kyseinen ryhmä on suunnattu vain tietyille naisille – näiden naisten piirteitä hän ei kuitenkaan tarkentanut – ja siten se on huomattavasti Kloppeja suljetumpi yhteisö.

SJK Naiskatsomo on erilainen moneen kansainväliseen naisten kannattaja- tai katsomoryhmään verrattuna. Esimerkiksi turkkilaiset ja italialaiset naiset ovat halunneet perustaa omia kannattajaryhmiään ja irrottautua jalkapallomaskuliinisista ryhmistä, joissa he ovat kokeneet seksismiä (ks. Erhart 2011; Pitti 2019). Tämä ei kuitenkaan vaikuta olevan SJK Naiskatsomon olemassaolon syy, vaan ryhmän jäsenyys näyttää Kloppien kokemusten perusteella pohjautuvan esimerkiksi sukulaisuus- tai muihin ihmissuhteisiin SJK:n pelaajien tai seuran työntekijöiden tai toimihenkilöiden välillä tai siihen, että henkilö on itse seuratyöntekijä tai toimihenkilö.

Kaikkienensa erottautuminen SJK:n muista katsojaryhmistä oli tutkimukseen osallistujille tapa vahvistaa Kloppi- ja kannattajaidentiteettiä. Useat kannattajat halusivat erottautua SJK Naiskatsomosta ja toisaalta kannattajakatsomon ulkopuolisista katsojista. Kannattaminen nähtiin toimintana, jolla on sen sitoutuneen ja intohimoisen luonteen vuoksi erityinen tehtävä stadionin tunnelman luomisessa ja joukkueen ja seuran tukemisessa, vaikka muutkin katsojat nähtiin tärkeinä joukkueen ja seuran toiminnan kannalta.

4.3 Kannattajakäyttäytyminen: yhdenvertaisesti, hyväkäyttösisesti ja äänekkäästi

Tutkimustulosteni kolmannen yläteeman ensimmäisessä alateemassa *Toimintaympäristönä avoin ja yhdenvertainen yhteisö* kuvailen kannattamisen viitekehyksenä olevaa Kloppien yhteisöä, sillä toimintaympäristön kuvaaminen selittää paljolti siellä tapahtuvaa kannattamista. Tässä alateemassa käsittelen jäsenyyden vaatimuksia, uusiin jäseniin suhtautumista ja arvojärjestystä Klopeissa. Toisessa alateemassa *Päädyssä kannattamisen kiehtovuus* erittelen kannattajien motivaatiota paikan päällä kannattamiselle. Kaksi ensimmäistä alateemaa

taustoittavat varsinaista kannattajakäyttäjyksen tarkastelua kolmannessa ja neljännessä alateemassa. Kolmas alateema *Kannattajakäyttäjyksen kirjoittamattomat säännöt* kuvailee kannattajakäyttäjyksen normistoa Klopeissa. Neljäs ja viimeinen alateema on *Kannattajakäyttäjyksen sukupuolierot*.

Kaikkia alateemoja yhdistävästi Klopeissa kannattajakäyttäjyminen on yhdenvertaista, hyväkäytöksistä ja äänekästä. Yhdenvertaisuudella tarkoitan sitä, että kaikki Kloppien jäsenet ovat keskenään samanarvoisia sukupuoleen tai muihin ominaisuuksiin katsomatta, mikä näkyy kannattajakäyttäjyksessä. Tämän yläteeman kohdalla tarkastelen kannattajakäyttäjyksiä vain kannattajapäädyn osalta, mutta kannattajakäyttäjyksen käsite voisi kattaa myös esimerkiksi teknologiavälitteisen katsomisen yhteydessä tapahtuvan käyttäjyksen.

4.3.1 Toimintaympäristönä avoin ja yhdenvertainen yhteisö

Kloppien jäsenyydelle ei ole asetettu varsinaisia vaatimuksia, vaan kaikki ovat tervetulleita mukaan. Jäsenyys on ryhmän vapaasta organisoitumisesta johtuen jokseenkin häilyvää, ja esimerkiksi Jenni pohti, onko hän edes oikeastaan Kloppien jäsen. Kuitenkin kannattajista kuusi mainitsi eräänlaisia kirjoittamattomia tai hiljaisia jäsenyysvaatimuksia. He nostivat esiin fiksun käytöksen, ääneen kannattamisen, hyväkäytöksisyyden ja yksinkertaisesti sen, että ryhmän jäsenen on kannatettava SJK:ta. Kloppien jäsenyys on siis post-traditionaalisen yhteisön tapaan vapaaehtoista ja avointa, mutta jäsenien on mukauduttava tiettyihin yhteisön vaatimuksiin. Klopit eroaa joistakin eurooppalaisista kannattajaryhmistä siinä, että ryhmällä ei ole tiukkaa portinvartijuutta, eikä kenenkään toimintaan mukaan haluavan ei tarvitse osoittaa jalkapallotietämystä (vrt. Radmann & Hegenborg 2018). Uusiin jäseniin suhtaudutaan Klopeissa myönteisesti. Toisaalta esimerkiksi Annen mukaan kannattajapäätty on kasvanut jo niin suureksi, ettei uusia ihmisiä välttämättä edes huomaa. Laurakin totesi, että esimerkiksi naisia on päädyssä koko ajan enemmän ja enemmän. Annen ja Lauran mielestä Kloppien kannattajapäättyyn on helppo mennä, ja huhtikuun havainnointikerran perusteella yhdyn hänen mielipiteeseensä. Katariina kuvasi avoimuutta seuraavasti:

”Ja justiin se on myöski sitte mun mielestä tärkeä asia, että vaikka sinne Kloppi-päähän tulis kuka tahansa uus ihminen tai joku ketä ei oo siellä aikasemmin ollu, niin et kaikki on heti osa sitä porukkaa, eikä mitenkään koe varmasti että jotenki katottais kieron,

että kukas tänne nyt tuli tai mitään sellasta, vaan kaikki ottaa tääl tosi avoimesti vastaan.” (Katariina)

Avoimuutensa ohella Klopit eroaa kannattajaryhmänä joistakin tutkituista eurooppalaisryhmistä siinä, että Klopeissa ei juurikaan ole arvojärjestystä jäsenten välillä (vrt. mm. Pitti 2019). Kannattajien mukaan kaikki ryhmän jäsenet ovat tasa-arvoisessa asemassa. Jenni kuitenkin totesi, että hän antaa niin sanotusti puhe- ja päätäntävaltaa kauemmin mukana olleille. Kannattajaryhmän jäsenyysajan pituus voi olla yksi jäsenen arvostusta lisäävä tekijä, mutta tämä ei näy kannattajapäädystä. Sari, Riikka ja Anne huomauttivat, että päädystä porukkaa johtaa capo. Huhtikuun havainnointikerralla huomasin, että Kloppien capo seisoo alimmilla kannattajapäädyn riveillä ja kääntyy usein kannattajaryhmään päin aloittaessaan chänttejä tai kannustaessaan ryhmää taputtamaan mukana.

Kannattajaryhmän arvojärjestys voi näkyä kannattajapäädystä jäsenten vakiintuneina paikkoina. Esimerkiksi Italiassa kannattajakatsomoissa on usein hyvin tarkkaan säädellyt paikat, jotka perustuvat ryhmän sisäiseen hierarkiaan (Pitti 2019). Klopeissa seisomapaikat eivät kuitenkaan näytä määräytyneen hierarkkisesti. Seisomapaikat ovat kuitenkin pitkälti vakiintuneet, ja esimerkiksi Sari on miehensä kanssa aina etu- tai alarivissä. Havainnointi paljasti, että esimerkiksi alarivin paikka katsomossa ei Klopeissa välttämättä liity jäsenyysajan pituuteen, ja pidempään mukana olleita oli myös katsomon yläosissa.

Kannattajien mukaan Kloppi-ryhmä on avoin ja sen jäsenet ovat yhdenvertaisia. Klopit ei kuitenkaan ole pelkästään ryhmä vaan yhteisö, jota kannattajat kuvasivat sitoutuneisuuden ja yhteenkuuluvuuden käsitteillä. Laura liitti yhteisöön sitoutuneisuuden käsitteen, eli kun Klopeihin kerran tulee mukaan, niin sinne myös jää. Tämä oli helppo käsittää havainnoinnin yhteydessä: itse en ole aikaisemmin ollut Suomessa kannattajapäädystä, ja tunnelma oli varsin mukaansatempaava ja koukuttava. Lisäksi yhteisön sitouttavasta vaikutuksesta kertoo se, että kaikki tutkimukseen osallistujat olivat olleet Klopeissa mukana jo useita vuosia. Klopeissa yhteenkuuluvuutta ja yhteisöllisyyttä vahvistaa myös tifojen tekeminen yhdessä. Katsomossa yhteenkuuluvuutta lisäävät kannattajien käyttämät yhteneväiset, usein mustat vaatteet ja samanlaiset kannatusvarusteet. Vastauksista saattoi tulkita, että yhteenkuuluvuus muodostuu ennen kaikkea yhteisen kiinnostuksen kohteen äärellä olemisesta ja yhteisestä motiivista kannattaa SJK:ta. Katariina tiivistä tämän seuraavasti:

”No jotenki ku siinä ollaan sen saman asian ääres, ni siinä on helppo kokee semmosta yhteenkuuluvuuden tunnetta.” (Katariina)

Anne ja Katariina kertoivat, että Klopeissa tuntee voimakasta yhteenkuuluvuutta. Annen mukaan yhteenkuuluvuutta tuntee eritoten Pohjanmaan derbyissä ja vierasotteluissa. Vierasjoukkueen stadionilla Kloppi-identiteetin ja yhteenkuuluvuuden tunne voi olla voimakkaampi:

”Varsinkin vieraspeleissä on se sellanen tosi iso ja hyvä semmonen yhteenkuuluvaisuuden filis. Varsinkin Vaasassa ku on vieraspelejä, niin sillon varsinki sen kokee, että me ollaan Seinäjoelta ja te ootte vaasalaisia. Että sillä lailla se tulee niissä ja tietysti nyt kotipeleissäki.” (Anne)

”Me vastaan te” -vastakkainasettelu saattaa tuntua vierasotteluissa kotiotteluita selkeämmältä, sillä siellä oma kannattajaryhmä on vieraspaikkakuntalaisten ympäröimä – kotikatsomossa ympärillä on seinäjokisia, ja vastustajan kannattajat ovat pelin aikana kaukana stadionin toisessa päädyssä. Näyttää siltä, että yhteisöllisyys vahvistuu vieraspeleillä. Kloppien käsittäminen yhteisöksi, yhteenkuuluvuuden tunne ja vastakkainasettelun kokemukset liittyvät läheisesti katsojaidentiteettien alateemaan. Erityisesti kannattajien sosiaaliseen identiteettiin ja Kloppien jäsenyyteen näyttää liittyvän muista oman seuran katsojaryhmistä erottautumisen lisäksi eronteko muiden seurojen kannattajiin ja kannattajaryhmiin.

Klopit on avoin ja yhdenvertainen yhteisö, ja päädyssä on Sarin toteamuksen mukaan ihmisiä “työttömistä toimitusjohtajiin”. Havainnoinnin perusteella Kloppien ikähaitarikin on varsin laaja, vaikka SJK:lla on erikseen Kloppeihin nähden vastakkaisessa päädyssä joukkuettaan kannattava juniorikatsomo. Voi olla, että juuri Kloppien jäsenten kirjavuus on yksi avoimuutta ja yhdenvertaisuutta tukevista tekijöistä.

4.3.2 Päädyssä kannattamisen kiehtovuus

Kannattajakäyttäytymisen yläteeman toisena alateemana on päädyssä kannattamisen kiehtovuus. Haastattelulomakkeessa osana kannattajakäyttäytymisen ja kannattajayhteisön

teemaa selvitin motivaatiota paikan päällä kannattamiselle, eli minkä takia tutkimukseen osallistuneet olivat menneet kannattajapäättyyn, ja minkä takia he katsovat otteluita paikan päällä. Vastaukset näihin kysymyksiin olivat keskenään varsin yhteneviä ja liittyivät edellisen alateeman mukaisiin yhteisöllisyyden kokemuksiin. Kannattajapäättyyn oli menty lähinnä tunnelman, yhteenkuuluvuuden ja sosiaalisuuden houkuttamana, ja nämä kolme asiaa toistuiivat myös vastauksissa kysymykseen paikan päällä katsomisen syistä. Osallistujista kuusi mainitsi tunnelman paikan päällä kannattamisen tärkeimpänä syynä, ja heistä kolmen, muun muassa Sarin, mukaan tunnelma oli ylivertainen television tai Ruudun välityksellä saatuun katsomiskokemukseen verrattuna:

”Onhan se tunnelma, se on ihan eri se fiilis siellä. Et sit ku sinne menee, niin se on aivan eri. Siis jos sä telkkarista katot, niin nääthän sä pelin, mutta et sä aisti sitä tunnelmaa. Et kun menee sinne Kloppi-katsomoon, niin sitä unohtaa kaiken muun siinä ympärillä, et sit sä elät vaan sitä jännitystä, sitä peliä ja sitä hetkeä. Se on jotenki semmonen kokonaisvaltanen kokemus se peli aina.” (Sari)

Sarin kuvaus kokonaisvaltaisesta kokemuksesta oli yhteneväinen Annen kokemukseen siitä, että tunnelma ja fiilis paikan päällä tarjoaa paon arjesta. Tunnelma imaisee Kannattajapäädystä kannattavat ihmiset mukaansa. Tunnelman lisäksi paikan päällä katsomisessa kiehtoi yhteenkuuluvuuden tunne. Esimerkiksi Katariina koki olleensa osa porukkaa heti ensimmäisissä peleissä, ja hänen mukaansa yhteenkuuluvuuden tunne juontuu saman asian äärellä olemisesta. Annen mukaan yhteenkuuluvuuden tunnetta tuntee myös OmaSp Stadionilla, mutta erityisesti vierasotteluissa. Tunnelman ja yhteenkuuluvuuden luovat luonnollisesti stadionilla ja kannattajapäädystä olevat ihmiset. Osallistujista neljä mainitsi sosiaalisuuden paikan päällä kannattamisen syynä. Esimerkiksi Jenni totesi, että yhtenä merkittävänä kokemuksena on nähdä muita SJK:n pelejä seuraavia ihmisiä, ja Laura nosti esiin kavereiden kanssa olemisen ja heidän kanssaan juhlimisen.

Tärkeä osa sosiaalisuutta ja vuorovaikutusta stadionilla on kannattajien väliset keskustelut. Tutkimukseen osallistuneet kertoivat keskustelewansa ottelutapahtumassa lähinnä jalkapallosta. Mainittuja keskustelunaiheita olivat meneillään oleva peli sekä seura, pelaajat ja muut lajiin liittyvät asiat. Lauran mukaan keskustelunaiheet vaihtelevat keskustelukumppanin perusteella niin, että kavereiden kanssa tulee juteltua mistä tahansa, kun taas tuntemattomamman ihmisen

kanssa hän keskustelee yleensä pelistä. Lähes kaikkien kannattajien mielestä keskustelunaiheet olivat samansisältöisiä keskustelukumppanin sukupuolesta huolimatta. Kuitenkin esimerkiksi Riikka kertoi keskustelewansa vain naisten kanssa ”tyttöjen jutuista” eli esimerkiksi siitä, kuinka joku pelaaja on käynyt parturissa, kuinka jonkun housut ovat vaihtuneet tai jos jollakulla pelaajista on liian pieni paita.

Kannattajat mainitsivat tunnelman, yhteenkuuluvuuden ja sosiaalisuuden ohella muitakin syitä paikan päällä katsomiseen. Jenni kertoi omistavansa veljensä kanssa stadionin osakkeen ja naureskeli, että loungesta saa hyvää ruokaa. Yhtäältä Anne totesi, että peliä on mahdollista seurata paikan päällä eri tavalla kuin kuvan välityksellä, sillä katsomossa voi esimerkiksi seurata tietyn pelaajan otteita, mutta toisaalta Laura pohti, että kannattajapäädysssä ei näe peliä kovin hyvin. Lauran mielestä peli ei niinkään ole pääasia paikan päällä katsomisessa, ja hän piti kannattajapäädysssä koettujen tunteiden lisäksi koko ottelutapahtumasta.

Kannattajapäättyyn meneminen on muodostunut kannattajille tavaksi, joka kerta kerralta hitsaa ryhmää yhteen. Päädysssä kannattaminen voi olla rituaalista. Rituaalit ovat vakiintuneita ja jossain määrin pakollisia yhteisön toimintatapoja, jotka ilmentävät sosiaalisen ryhmän arvoja ja yhdistävät sosiaalista ryhmää luomalla yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Aro & Jokivuori 2014, 147). Kannattajapäättyyn meneminen ei ole pakollista, mutta jokainen kannattaja on tärkeä tunnelman luomisen kannalta ja toisaalta kannattajat halunnevat osoittaa sitoutuneisuuttaan tulella paikalle. Kannattajapäädysssä kannattamisen rituaalissa näkyvät Kloppien arvot ja normit, joita käsittelen seuraavassa alateemassa.

4.3.3 Kannattajakäyttäytymisen kirjoittamattomat säännöt

Kannattajakäyttäytymisen yläteeman kolmas alateema kuvaa yläteeman luonnehdintoja kannattajakäyttäytymisen hyväkäytöksisyydestä ja äänekkyydestä. Esittelen ensin Kloppien kannattajakäyttäytymistä, jonka jälkeen pureudun kannattamista ohjaaviin, hyväkäytöksisyyden läpileikkaamiin kirjoittamattomiin sääntöihin.

Tutkimukseen osallistuneiden tapa kannattaa oli haastatteluiden ja havainnoinnin perusteella samanlaista kuin muidenkin Kloppien kannattaminen, eli he kannattavat chänttämällä,

huutamalla, taputtamalla ja hyppimällä kannattajapäädystä. Yksittäisiä huutoja huudetaan chänttien ulkopuolella esimerkiksi silloin, kun tuomarin tuomiot eivät ole kannattajien mielestä oikeita. Huhtikuun 2022 havainnointikerta osoitti, että Kloppien kannattaminen on erittäin aktiivista ja äänekkästä: pisimmät hiljaiset jaksot kannattajapäädystä olivat arviolta 30–60 sekunnin mittaisia. Klopit osoittaa kannatustaan päädystä myös käyttämällä kannatusrekvisiittaa, johon lukeutuu aina tavallisia banderolleja ja toisinaan ottelukohtaisia tifoja. Osallistujien mukaan tifoja tehdään Pohjanmaan derbyihin, eritoten Vaasan Palloseuraa vastaan pelattaviin peleihin. Lisäksi tifoja tehdään, kun halutaan viestittää seurajohdolle tai pelaajille jotakin, mutta näidenkin tifojen viestit ovat sanomaltaan SJK:ta kannustavia. Kannattajien mukaan Klopit ovat saaneet vieraspelimatkoilla turvallisuudesta vastaavilta henkilöiltä hyvää palautetta käytöksestään, ja heidät on toivotettu tervetulleiksi uudestaan. Esimerkiksi Laura ei ole kohdannut Kloppien todella huonoa käytöstä edes vieraspeleissä koko kannattajuutensa aikana, ja alkoholin nauttimisesta huolimatta Klopit ovat hänen mukaansa aina hyvällä mielellä kannattamassa. Kannattajat kuvailivat Kloppien kannattamista äänekkääksi, aktiiviseksi, intohimoiseksi, myönteiseksi ja fiksuksi.

Klopeilla ei ole varsinaisia sääntöjä, mutta toimintaa ohjaavat hiljaiset, kirjoittamattomat säännöt, joissa toivotaan tietynlaista kannattajakäyttäytymistä ja tietyt asiat kielletään. Klopeissa kannattajilta toivotaan aktiivista kannattamista eli seisten ja ääneen kannattamista. Capo kannustaa ryhmän johtajana muita pitämään ääntä. Seisten kannattamisen osalta Riikka totesi osuvasti, että ”kannattajapäättyyn ei tulla istuskelemaan”. Lisäksi Jennin ja Lauran mukaan kannattajilta ei suoranaisesti vaadita mitään, vaan jokainen osallistuu kannattamiseen itselleen mukavaksi kokemallaan tavalla:

”Odotetaan aktiivista osallistumista ja että kannattaminen näkyy ja kuuluu. Keneltäkään ei vaadita mitään, mutta olisi hyvä olla valmis kannattamaan, jos päättyyn menee. Päättyyn on hyvä mennä sellaisen, joka haluaa näyttää että kannattaa ja osallistuu ja joka tykkää taputtaa ja chäntätä.” (Jenni)

”Mä en tiedä odotetaanko siellä keltään mitään. – – mä luulen että Tero [nimi pseudonymisoitu] varsinki toivois, että siellä ääneen kannatettais ja uskallettais osallistua chäntteihin kovaäänisesti. Tai ees taputtamalla, jotenki liikehtimällä sillä tavalla, että se näyttää siltä, että oot siellä kannattamassa. Sitä siellä varmaan

odotetaan, mutta ei siellä kyllä ketään pakoteta avaamaan suutansa, jos se tuntuu hankalalta.” (Laura)

Kirjoittamattomissa säännöissä kiellettyjä asioita leimaava teema on törkeä käytös, joka sisältää muun muassa törkeän kielenkäytön ja rasismia. Sari oli yksi kolmesta kannattajista, jotka mainitsivat erikseen rasistisuuden ehdottoman kiellon Klopeissa:

”Kloppi-porukassa osataan käyttäytyä, et vaikka joskus jollain tulee vähän ylilyöntejä, niin siellä ei saa huudella ihan mitä vaan. Et sillä lailla on semmoset vähän niinku kirjottamattomat säännöt, että mitään törkeyksiä, esimerkiksi rasistisia huutoja ei sallita missään nimessä.” (Sari)

Kloppien kannattamiseen sisältyy kuitenkin satunnaisia ylilyöntejä. Ylilyönneillä viitattiin tunteiden läikkymiseen, joka ilmenee törkeinäkin huuteluna tiettyjen tilanteiden yhteydessä. Esimerkkinä tästä oli kirosanoin väritynyt tuomareille huutelu huutelijan mielestä kyseenalaisten tuomioiden kohdalla. Ylilyönnit nähtiin silti kannattamiseen kuuluvina, mutta mitä tahansa ei saanut huudella, eikä väkivaltaisuus ei kuulunut ylilyönneihin. Suvin mukaan aikaisemmin Klopeissakin on ollut ”muita kannattajia kohtaan taistelufiilistä, joka on onneksi vähentynyt, ja nyt mennään jalkapallo edellä”. Sarikin teroitti, että Klopeissa ei ole lainkaan huliganismia, johon kuuluu väkivaltaisuus ja äärimmäinen vihanpito toisen joukkueen kannattajia tai huligaaneja kohtaan. Klopit ovatkin tehneet huliganismista erottautumiseen liittyvän tifton (kuva 7). Ylilyönnit ja kiroilu ovat kenties selkein esimerkki Klopeissa esiintyvistä, muutoin vähäisestä jalkapallomaskuliinisesta käytöksestä.

KUVA 7. Kloppien tifo huliganismista erottautumisesta. Kloppien kuva-albumit.

Kirjoittamattomia sääntöjä valvotaan itsesääntelyllä. Sarin mukaan satunnaiset törkeät huutelut peitetään aina pian rummutuksella ja chänttäämisellä, ja Laura kertoi, että rimalituksista saa heti omilta palautetta. Jennikin totesi, että jos joku ”intoutuu liikaa mollaamaan”, niin häntä kehoitetaan pian rauhoittumaan, jotta tunnelma ei muuttuisi liian kielteiseksi. Kannattajatoiminnassa aktiivisesti kymmenen vuotta mukana olleen Sarin mukaan pari miestä on ylilyönnin takia poistettu päädyistä, mutta naisia hän ei muista sieltä poistetun. Itsesääntely on tärkeää Kloppien hyvän, omaa joukkuetta kannustavan ilmapiirin säilyttämisessä ja siten mukavien kannatuskokemusten rakentumisessa.

Vaikka post-traditionaalisen yhteisön tapaan Kloppien jäseneksi tullaan vapaaehtoisesti, kannattajien on mukauduttava yhteisössä vallitsevaan normistoon, kannattajakäyttäytymisen kirjoittamattomiin sääntöihin, jotka ovat traditionaalisen yhteisön ilmentymä. Klopeilla on muiden tutkittujen kannattajaryhmien tapaan kyky yhdenmukaistaa ja ohjata ryhmän jäsenten käytöstä normistolla (ks. Erhart 2011; Pitti 2019). Kirjoittamattomien sääntöjen valvominen itsesääntelyllä ei välttämättä ole eurooppalaisiin ryhmiin nähden poikkeuksellista, mutta se

vaikuttaa olevan Klopeissa erityisen tehokasta, sillä satunnaiset ylilyönnit peitetään pikimmiten.

4.3.4 Kannattajakäyttäytymisen sukupuolierot

Kannattajakäyttäytymisen kolmantena alateemana on kannattajakäyttäytymisen sukupuolierot. Tämän alateeman kohdalla tutkimukseen osallistujien näkemykset vaihtelivat eniten. Suvin, Riikan, Katariinan ja Jennin mukaan eroja miesten ja naisten kannattajakäyttäytymisessä ei ollut. Katariinan mielestä kannattaessa sukupuolella ei ole väliä, ja Suvi totesi, että naiset eivät eroa miehistä millään tavalla. Jennin mukaan erot ovat pikemminkin yksilökohtaisia, ja yhtä lailla miehet ja naiset haukkuvat tuomaria tai huutelevat yksittäisiä huutoja.

Sen sijaan Sari, Anne ja Laura olivat huomanneet eroja miesten ja naisten kannattajakäyttäytymisessä erityisesti ylilyöntien ja huuteluiden osalta. Esimerkiksi Sari ei ollut juurikaan kuullut naisten kiroilevan päädyssä ja hänen mukaansa suurimpana naisten ja miesten välisenä erona on, että naisilta ei tule ylilyönnejä. Lauran mukaan naiset huutelevat chänttien ulkopuolella vähemmän esimerkiksi tuomareille:

”Joo, kyllä mä luulen, että naiset vähemmän varmaan tuolla ainaki harrastaa sitä yleistä huutelua niiden chänttien ulkopuolella tuomareille ja näin. Sillä lailla varmaan eroaa.” (Laura)

Anne kertoi, että kaikki Klopeissa saavat huudella yksittäisiä huutoja. Hän pohti syytä naisten miehiä vähäisemmälle huutelulle:

” – – kyllä mä luulen, että siellä saa yhtä lailla miehet ja naiset [huudella] mutta harvoinhan se varmaan on, että naiset kauheesti mitään sillä lailla huutelee, muuta ku kannattaa. Että ne huutelut tulee kyllä sitte miehiltä. Onko se et tytöt ylipäänsäkin kasvatetaan vähän kilteiksi ja sillä lailla, et voiko se olla sieltä asti. En tiedä.” (Anne)

Anne yhdisti naisten vähäisemmän huutelun kasvatukseen ja perinteisiin sukupuolirooleihin. On mahdollista, että opitut hyväksytyt käytöksen normit näkyvät kannattajakäyttäytymisessä

niin, että naiset eivät välttämättä osallistu jalkapallomaskuliiniseen käytökseen kuten huuteluun ja kiroiluun yhtä usein kuin miehet. Toisaalta on muistettava, että Klopeissa naisia on edelleen huomattavasti vähemmän kuin miehiä, noin 20 prosenttia aktiivisista jäsenistä, mikä voi vaikuttaa kannattajien kokemuksiin kannattajakäyttämisen sukupuolieroista; naisten huuteluita saatetaan kuulla vähemmän, koska heitä on vähemmän. Laura oli miettinyt kannattamisen alkuaikoinaan, pitäisikö hänen yrittää sulautua paremmin miesääniseen kannattajajoukkoon:

”Kyllä se [ääneen kannattaminen] itelläki ensimmäisen kerran tuntu kummalliselta ja sitte vielä niinku paljon korkeemmalla äänellä kuin suurin osa, koska suurin osa siellä on miehiä. Ni mä mietinkin, pitäskö mun jotenki vähän matalemmalta yrittää chäntätä, ku omaan korvaan se jotenki kuulu sieltä mut eipä sitä nyt oo tullu sen jälkeen sit enää mietittyä. Taitaa kuitenkin aika hyvin hukkua oma ääni sinne porukkaan.” (Laura)

Vaikka Laura oli siirtänyt sivuun ajatuksen miehiä korkeammasta chänttäsäänestään, hänen pohdintansa tarpeesta madaltaa omaa ääntään voi yhdistää feminiinisyyden peittelyyn, joka on yksi jalkapallomaskuliiniseen kannattajakäyttämiseen mukautumisen tavoista. Lienee luonnollista, että kannattajayhteisön jäsenet haluavat ainakin aluksi sulautua joukkoon. Klopeissa kannattamisäänellä ei kuitenkaan ole merkitystä, vaan tärkeintä on, että ääntä ylipäättään pidetään. Tätä havainnollistaa kuva 8, jossa vasemmalla mies ja keskellä nainen huutavat tai chänttävät.

KUVA 8. Kloppeja OmaSP Stadionin Kannattajapäädysssä kannattamassa. Kuvaaja Mika Alavesa.

Kaikkien tutkimukseen osallistuneiden mielestä chänttien ulkopuolisen huutelun ja ylilyöntien ulkopuolella muu kannattajakäyttäytyminen, kuten chänttäminen ja taputtaminen, oli naisilla ja miehillä tismalleen samanlaista. Huhtikuun havainnointikertani perusteella tämä piti paikkansa. En kuullut Seinäjoen havainnointikerrallani naisilta yksittäisiä huutoja tai kiroiluja enkä myöskään chänttien aloituksia. Klopeissa capo aloittaa useimmiten chäntit, mutta hänen lisäksi muutkin Kloppeiden jäsenet voivat niitä aloittaa, mikä näkyi huhtikuun havainnointikerralla. Tällöin kuulin aloituksia vain miehiltä, mutta osallistujien mukaan naisetkin voivat yhtä lailla aloittaa chänttejä.

4.4 Kannattamiseen liittyvät sukupuolistuneet oletukset: kannattaminen ei-itseisarvoisena toimintana

Käsittelin edellä kannattajakäyttäytymisen yläteeman neljännessä alateemassa kannattajakäyttäytymisen sukupuolieroja, jotka koskivat miesten ja naisten käyttäytymisen

eroja ja samanlaisuuksia kannattajapäädystä. Tässä tutkimukseni neljännessä yläteemassa sen sijaan tarkastelen kannattamiseen liittyviä sukupuolistuneita oletuksia tai ennakkokäsityksiä, jotka implikoivat, että naisten kannattamista ei aina nähdä itseisarvoisena toimintana, vaan heille oletetaan ensisijaisesti jokin muu motiivi katsomossa olemiselle kannattamisen sijaan. Sukupuolistuneisuudella viitataan siihen, että oletukset ja ennakkokäsitykset eroavat sukupuolen mukaan, ja esimerkiksi miesten kannattamista ei välttämättä kyseenalaisteta yhtä helposti kuin naisten. Vaikka käsittelen tässä yläteemassa seksismiä, en kuitenkaan halunnut nimetä alateemaa ”seksistiseksi oletukseksi”, sillä kaikki kannattajat eivät niitä sellaisiksi kokeneet – sukupuolistuneisuus on tässä tapauksessa hieman neutraalimpi ja kokemuksia kokoava käsite. Sukupuolistuneet oletukset kattavat samalla oletukset kannattamisen motiiveista, tietyn tasoisesta jalkapalloasiantuntemuksesta sekä vähättelevät oletukset. Sivuan tässä yläteemassa myös häirintää.

Yläteeman osalta on tärkeää huomioida, että suurin osa sukupuolistuneita oletuksia tai ennakkokäsityksiä kohdanneista oli törmännyt niihin Kloppien ulkopuolella. Esimerkiksi Anne huomautti, että hänen kannattamistaan ei ole Klopeissa koskaan kyseenalaistettu. Sen sijaan muualla hän on kohdannut ennakkokäsityksiä:

”Kun aloin katsomaan ja istuin yksin katsomossa kymmenen vuotta sitten, en tiedä oliko silloin vielä ihmeellistä et nainen oli yksin kattoo jalkapalloo. Monesti joku mun ikänen tuntematon mies istu vieres, ni kyl se rupes mulle opettamaan sääntöjä. Kerran edessäni istunut mies kääntyi muhun päin ja kysyi, pelaako poikaystäväni vai miksi olen katsomassa. Ikinä ei kuitenkaan oo kyseenalaistettu kannattajapäädystä olemista eikä ole tarvinnut todistaa mitään esimerkiksi paitsiosäännön selittämisellä.” (Anne)

Lauralta on usein kysytty kannattajapäädystä, onko hänen miehensä päädystä. Laura kertoi, että hänen miehensä ei ole koskaan ollut päädystä, sillä häntä ei kiinnosta jalkapallo lainkaan. Kannattaminen on vain Lauran harrastus. Lauran mukaan oletus pelissä miehen takia olemisesta on ”periaatteessa” seksismiä. Hänen mukaansa on hieman vähättelevää, että ”ihan niinku sinne ei tosiaan voisi omasta halusta ja mielenkiinnosta tulla”. Lauran ja Riikan jalkapallon katsominen pelkän katsomisen vuoksi oli kyseenalaistettu, Lauralla SJK:n kannattamisen yhteydessä ja Riikalla muualla:

”Töissä multa on kysytty ja sitten esimerkiksi yhdessä vieraspelissä, missä mä olin mun kaverin kaa, että pelaako mun joku sukulainen tai poikaystävä, vai minkä ihmeen takia mä oon sitä jalkapalloa lähteny kattomaan. Se on vähän... outoo. Sittenhän siitä on pitäny kauheesti tietysti tuohtua ja – ei ny sentään, hyvässä hengessä, mutta kuitenkin jälkikäteen jupistu.” (Laura)

”Joskus on ollu joku sellanen tilanne, että kun on ollut kattomassa peliä, niin on luultu jonkun pelaajan tyttöystäväksi. Tai jotain, että ei oo hoksattu, että mä voin siellä olla ihan yhtä lailla kannattamas ku niinku vaik joku muuki.” (Riikka)

Lisäksi tuntematon mies oli alkanut opettaa Annelle jalkapallosääntöjä ja häntäkin oli Riikan tapaan luultu pelaajan tyttöystäväksi, mutta Anne ei kokenut tätä seksistiseksi. Hänen mielestään tämä oli pikemmin hämmäntävää, sillä hän ei ollut kohdannut vastaavaa muiden lajien katsomoissa.

Toisinaan kannattajayhteisön jäseneksi haluavan on osoitettava autenttisuuttaan jalkapalloasiantuntemuksellaan, ja tämän on nähty koskevan erityisesti naisia (ks. Radmann & Hegenborg 2018). Kenenkään kannattajan ei ollut tarvinnut osoittaa jalkapalloasiantuntemustaan Kloppien jäseneksi liittyessään eikä muutoinkaan kannattamisen yhteydessä. Riikka pohti jalkapalloasiantuntemuksen osoittamisen tarpeettomuutta oman kannattamistyylinsä pohjalta seuraavasti:

”Voi johtua myös siitä, että en yritä olla mikään jalkapalloasiantuntija. On vaa sellanen oma tyyli millä seuraa. Ja sitten jos ruvetaan puhumaan pelin taktisista asioista, niin sit on vaan hiljaa jos ei ymmärrä. Mä oon ihan tyytyväinen et mä en ymmärrä ihan kaikkia asioita ja kuvioita kentällä, mulle ehkä riittää vähempi ku monelle muulle. Riittää, jos näen että tänään pelattiin täydellä sydämellä ja ihan satasella. Osaan seurata peliä niin, että saatan huomata jos joku pelaaja oli tänään oikeissa paikoissa.” (Riikka)

Jenni kertoi, ettei hän varsinaisesti ollut koskaan kokenut vähättelevää kohtelua tai oletuksia jalkapalloasiantuntemukseensa liittyen, ja jos joskus olisikin jotenkin vähätelty, olisi se ollut

aiheellista, koska hänellä ei ole kunnollista jalkapallotietämystä. Lisäksi hän muisteli, että hänen miespuolinen ystävänsä on myöntänyt ajatelleensa kannattajatoiminnan alkuvaiheessa ensimmäisistä mukaan tulleista tytöistä, että he olisivat siellä vain katselemassa kannattajapäädystä olevia miehiä pelin sijaan. Osoittautui kuitenkin, että yksi näistä tytöistä oli vannoutunut jalkapallon seuraaja ja tiesi paljon kansainvälisestä jalkapallosta. Jennin mukaan tällaiset naiset ovat ”auranneet” tietä muille ja korjanneet oletusta, jonka mukaan naiset eivät voisi tietää mitään jalkapallosta.

Kukaan naisista ei ollut kokenut fyysistä tai sanallista häirintää jalkapallokannattamisen yhteydessä. Sari, Suvi, Jenni ja Katariina eivät olleet koskaan kohdanneet sukupuolistuneita oletuksia tai seksismiä kannattamiseen liittyen Klopeissa tai muualla. Sari pohti, että hänen miesseurallaan katsomossa saattaa olla vaikutusta tähän:

”Toisaalta mullahan on mun mies mukana, sillä on tekemistä asian kanssa. Et jos mä lähtisin toisen naisen kanssa ja mentäs ulkomaille peliin ni tilanne vois olla eri – tai naisporukalla vieraspelissä. Et onhan sillä merkitystä, et mies on mukana.” (Sari)

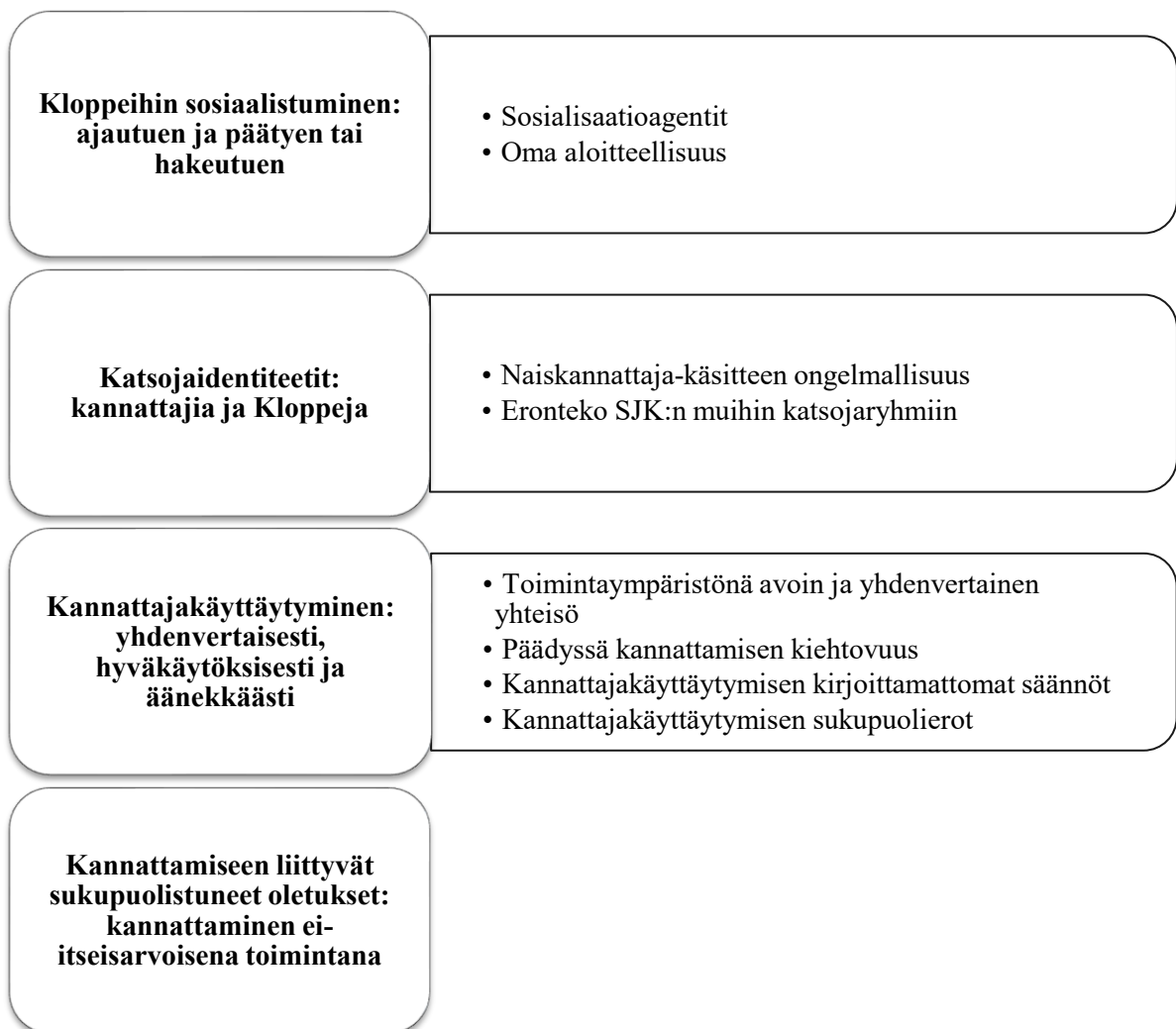
Sarin kokemuksen mukaan miesseura saattaa suojella naisia seksismiltä jalkapallokatsomoissa. Toisaalta Katariina totesi, että hän menee suurimpaan osaan peleistä miehensä kanssa, mutta kokemus olisi sama ilman miestäkin. Suvi, Katariina ja Laura näkivät tässä yhteyden Kloppien hyväkäytöksisyyteen. Esimerkiksi Katariinan mukaan Klopeista huokuu samanarvoisuus ja tunnelma on hyvä, minkä takia häiriökäyttäytymistä ei ole. Laura kertoi, että vierasreissuillekin on ollut helppo osallistua ainoana naisena, sillä Kloppi-porukassa ei tarvitse pelätä kokevansa häirintää. Vaikuttaa siltä, että Klopeissa ainakin kannattamisen kirjoittamattomat säännöt suojelevat jäseniä seksismiltä ja häirinnältä.

Kannattamiseen liittyvien sukupuolistuneiden oletusten yläteeman sisällöt ovat osittain yhteneväisiä Lenneisin ja Pfisterin (2015) erittelemiin kahdenlaisiin naisten kohtaamiin sukupuolistuneisiin ja seksistisiin ennakkoluuloihin nähden. Tämän tutkimuksen osallistujat eivät olleet juurikaan kohdanneet oletuksia naisten heikommasta jalkapalloasiantuntemuksesta jalkapallokannattamisen yhteydessä eivätkä lainkaan Klopeissa. Klopeissa ei myöskään mitenkään testattu uusien päätyyn tulleiden naisten jalkapalloasiantuntemusta. Kloppien ulkopuolella ja Lauran kohdalla Klopeissa ilmeni kuitenkin viitteitä naisten käsittämisestä

pseudokannattajiksi. Lenneisin ja Pfisterin (2015) tutkimuksessa tanskalaisnaisten pseudokannattajuus tarkoitti pelin katsomista heteroseksuaalisen halun tai seurustelukumppanin löytämisen vuoksi rakkaudesta lajiin pelin katsomisen sijaan. Seinäjokiset kannattajat sen sijaan olivat kohdanneet oletuksia siitä, että heidän poikaystävänsä olisi pelaamassa ja toisaalta oli ihmetelty, miten nainen saattoi olla päädyssä ilman miesseuraa. Tämän tutkimuksen kohdalla pseudokannattajuus tarkoittaa sukupuolistunutta oletusta siitä, että nainen ei voisi kannattaa joukkuetta kannattamisen itseisarvoisuuden vuoksi.

5 YHTEENVETO, JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimukseni tehtävänä oli selvittää, millaisia kokemuksia Seinäjoen Jalkapallokerhon kannattajaryhmä Kloppeihin kuuluvilla naisilla on jalkapallokannattamisesta. Tutkimustehtävään vastaamisessa avustivat neljä tutkimuskysymystä. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni kysyi, miten naiset olivat sosiaalistuneet Kloppeihin. Toinen tutkimuskysymykseni oli, millaisena naiset käsittävät jalkapallon katsojaidentiteettinsä. Kolmantena tutkimuskysymyksenä oli, millaista naisten kannattajakäyttäytyminen on Klopeissa, ja neljäntenä tutkimukseni kysyi, millaisia sukupuolistuneita oletuksia naiset ovat kohdanneet jalkapallokannattamisen yhteydessä. Kuva 9 havainnollistaa tutkimukseni neljää yläteemaa, joista kolmelle löysin alateemoja.

KUVA 9. Tutkimuksen neljä yläteemaa ja kolme alateemakokonaisuutta.

Tämän luvun neljässä ensimmäisessä alaluvussa vedän yhteen keskeisimmät tutkimustulokset joka tutkimuskysymyksen osalta, suhteutan tutkimustuloksia tutkimusta edeltäneeseen esiymmärrykseeni ja kuvaan tulosten perusteella tekemäni päätelmät. Viidennessä alaluvussa pohdin tutkimukseni luotettavuutta ja reflektoin tutkimusprosessia kriittisesti, ja kuudennessa alaluvussa esitän jalkapallon kannattajatutkimukselle jatkotutkimusehdotuksia.

5.1 Naisten sosiaalistuminen Kloppeihin

Naiset olivat sosiaalistuneet kannattajaryhmään joko sosialisatioagenttien eli kaverien, tuttujen tai puolison kautta ajautuen tai päätyen tai vaihtoehtoisesti oman aloitteellisuuden myötä kannattajapäättyyn hakeutuen. Esiymmärrykseni naisten sosiaalistumistavoista jalkapallon kannattajayhteisöihin oli tutkimustuloksiin nähden samankaltainen. Osasin aikaisempien tutkimustulosten perusteella odottaa, että naiset olisivat todennäköisesti sosiaalistuneet Kloppeihin sosialisatioagentin avulla. Oman aloitteellisuuden sosiaalistumistavassakaan päättyyn ei menty yksin, vaan mukana oli aina ystävä tai muu läheinen henkilö.

Sosiaalistumistavoissa tekemäni kahtiajaon tarkoituksena ei ollut arvottaa kannattajaksi tulemisen tapaa, eli en halunnut luoda kuvaa huonoista ja hyvistä tavoista tulla kannattajaksi – ikään kuin sosialisatioagenttien kautta sosiaalistuminen olisi jotenkin passiivisempaa ja siten vähemmän arvostettavaa kuin oman aloitteellisuuden myötä Kloppeiden jäseneksi tuleminen. Kaikki tavat tulla kannattajaksi ovat arvokkaita. On huomioitava, että tavat voivat limittyä – Annen kiinnostuttua päädyssä kannattamisesta hänen poikansa oli jo Klopeissa, mutta Anne halusi mennä mukaan omasta tahdostaan. Tämän tapaustutkimuksen perusteella kannattajayhteisön jäseneksi sosiaalistumisesta voidaan päätellä, että sosiaalistumistavoissa naisten oman toimijuuden aste vaihtelee, mutta kannattajapäättyyn mennään usein toisten ihmisten kanssa tai heidän sosiaalistamina.

5.2 Naisten katsojaidentiteetit

Katsojaidentiteeteiksi määrittyivät kannattajat ja paikallisesti Klopit osallistujien itsensä määritelmien sekä aikaisempien teoretisointien perusteella. Identiteetteihin kuului olennaisesti

erottautuminen muista SJK:n katsojaryhmistä ja monien kohdalla etenkin OmaSP Stadionin pääkatsomossa paikkaa pitävästä SJK Naiskatsomosta. Lisäksi monelle tutkimukseen osallistuneelle oli tärkeää tulla viitatuksi kannattajaksi ilman nais-etuliitettä, sillä sukupuoli ei ole merkitystä Klopeissa. Tutkimuskirjallisuudessa usein käytetty etuliite ei vastannut tutkimukseen osallistuneiden arkitodellisuutta, sillä naiskannattaja-sanaa ei käytetä Klopeissa. Naiskannattaja-sanaa haluttiin välttää yksinkertaisesti sen sisältämän sukupuolierottelun takia ja toisaalta siksi, että se yhdistettiin SJK Naiskatsomoon.

Kloppien identifioituminen kannattajiksi ja Klopeiksi oli esiyymmärrykseeni verraten odotettavaa. Sen sijaan odottamatonta oli tutkimukseen osallistujien naiskannattaja-sanaan suhtautuminen: naiset olivat kannattajina yhtä hyviä ja autenttisia kuin miehet, joten heistä ei tulisi puhua naiskannattajina. Tutkimusta suunnitellessani ja rekrytointivaihetta aloittaessani naiskannattaja-sanan käyttö ei tuntunut ongelmalliselta, sillä olin törmännyt jatkuvasti sen englanninkieliseen vastineeseen *female football supporter* ja käyttänyt sen suomennosta kandidaatintutkielmaa kirjoittaessani. Tutkimuksen otsikon on oltava tarpeeksi tarkka, joten etuliitteen käyttö tuntui aluksi ongelmattomalta. Rekrytointivaiheessa tulin tahattomasti luoneeksi tilanteen, jossa tutkimuksen nimestä saattoi päätellä, että kannattajat olisivat oletetusti miehiä. Yleensä olen sensitiivinen sukupuolta määrittäville etuliitteille, mutta sokaistuini sukupuolen merkitsemiselle tässä yhteydessä, koska olin ehkä liian lähellä aihetta huomatakseni etuliitteen käytöstä koituvat mahdolliset ongelmat.

Kohdattuani sukupuolen merkitsemisen tuottamat ongelmat minun oli helppo jättää naiskannattaja-sana pois tästä tutkimuksesta ja pohtia vaihtoehtoja tutkimuksen nimelle. Sanan käyttämättä jättäminen ja siten aiemmasta liikuntasosiologisesta kannattajatutkimuksesta erottautuminen oli perusteltavissa fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen sisällä fenomenologisesta lähtökohdasta, jonka mukaan tutkija vastaa ilmaisutavoistaan ensisijaisesti tutkimalleen ilmiölle ja vasta toissijaisesti lukijoille ja tiedeyhteisölle (Perttula 2009, 148.) Naiskannattaja-sanan käyttö olisi säästänyt kirjoittaessa merkkejä ja siten parantanut luettavuutta ja toisaalta se olisi sopinut kansainvälisessä tutkimuksessa käytettyyn englanninkieliseen vastineeseen *female football supporter*. Siitä huolimatta tutkimukseen osallistujien mielipiteitä haastatteluissa kuultuani ja ongelmallisuuden ymmärrettyäni minulle syntyi voimakas tunne, että jos käyttäisin nais-etuliitettä, kokisin tekeväni jotakin väärin tutkimukseen osallistujia ja jalkapallokannattamisen ilmiötä kohtaan. Osallistujien kannalta ei

olisi mielekästä, että heihin viitattaisiin käsitteellä, johon he eivät identifioitu, ja kun tutkimustulokset viestivät ilmiön tasa-arvoisuudesta ja moninaisuudesta, etuliitteen käyttö vain vahvistaisi ajatusta tarkoitteen eli kannattajan usein oletetusta miessukupuolesta. En halunnut luoda kuvaa kannattajakatsomossa olevista naisista poikkeuksellisina, avaruusolennon kaltaisina erikoisuuksina. Naiskannattajista puhuminen olisi ollut ristiriidassa tutkimuskohteen ja toisaalta tutkimuksen tekemisen todellisuuden kanssa. Etuliitteen käyttämättä jättäminen liittyy feministiseen sosiaaliseen konstruktionismiin, sillä olen suhtautunut kriittisesti epätasa-arvoistavaan kielenkäyttötapaan ja käyttänyt mahdollisuutta toimia toisin. Tutkimusprosessin ansiosta ymmärrän jatkossa olla merkitsemättä sukupuolta eri tilanteissa.

Katsojaidentiteettien toisen alateeman osalta huomasin, että tutkimustuloksia raportoidessani minun on varottava luomasta kielenkäytöllä turhan voimakasta vastakkainasettelua SJK Naiskatsomon jäsenten ja tutkimukseeni osallistuneiden välille. Tarkoituksena ei ollut arvottaa jalkapallon katsomisen tapaa hyvään ja huonoon, vaan pikemminkin osallistujien kokemuksia kuvaamalla erotella tyylejä toisistaan. Halusin fenomenologis-hermeneuttisesti esittää kannattajien kokemukset sellaisina kuin ne heille ilmenivät.

5.3 Naisten kannattajakäyttäytyminen

Kannattajakäyttäytyminen Klopeissa on yhdenvertaista, hyväkäytöksistä ja äänekästä. Kloppien joukkoon on helppo tulla, sillä kaikki toivotetaan tervetulleiksi päätyyn. Päädyssä kannattamisessa kiehtoivat tunnelma, yhteenkuuluvuus ja sosiaalisuus, jotka samalla sitouttivat kannattajia tulemaan päätyyn yhä uudestaan. SJK:ta Klopeissa kannattavien on noudatettava kirjoittamattomia sääntöjä, joita leimaavat hyväkäytöksisyyden vaade sekä väkivaltaisuuden ja rasmin kiellot. Hiljaista normistoa valvotaan itsesääntelyllä, eli Klopit reagoivat törkeyksiin tai liialliseen kielteisyyteen peittämällä ne chänttämällä ja rummutuksella. Käsitykset kannattajakäyttäytymisen sukupuolieroista vaihtelivat niin, että toisten mielestä naiset eivät eronneet mitenkään miehistä, kun taas joidenkin mukaan naisilta tuli vähemmän ylilyöntejä ja yksittäisiä huutoja. Havainnointikertani tuki jälkimmäistä kokemusta. Kuitenkin kaikkien tutkimukseen osallistuneiden ja havainnoinnin perusteella chänttäminen ja taputtaminen oli Klopeissa samanlaista sukupuoleen katsomatta. Kolmannen yläteeman perusteella jalkapallokannattaminen voi olla tasa-arvoista ja yhdenvertaista ryhmässä, jossa on sitä tukeva ja valvottu käyttäytymiskoodisto. Naiset ja miehet voivat yhtä lailla chäntätä ja taputtaa

päädystä, mutta täysin samanlaista kannattajakäyttäytyminen ei välttämättä ole. Tämän tapaustutkimuksen perusteella miehet saattavat huudella yksittäisiä huutoja ja sortua ylilyönteihin hieman naisia enemmän, vaikka yksilökohtaisia eroja toki onkin.

Kannattajakäyttäytymisestä minulla oli aikaisemman tutkimuskirjallisuuden perusteella vähiten esiymmärrystä ja en oikein tiennyt, mitä odottaa. Minulla ei ollut mielikuvaa suomalaisista naisista veikkausliigajoukkueen kannattajina saati Klopeista toimintaympäristönä, joten tämän yläteeman osalta otteeni aineistoon oli fenomenologis-hermeneuttisen tavan sisällä enemmän fenomenologinen kuin hermeneuttinen. Tämän yläteeman osalta esitän kriittistä reflektiota vasta seuraavassa alaluvussa, sillä päähuomioni liittyvät myös muihin yläteemoihin ja tutkimuksen luotettavuuteen.

5.4 Naisten kohtaamat sukupuolistuneet ja seksistiset oletukset

Osa naisista oli kohdannut sukupuolistuneita tai seksistisiä oletuksia erityisesti Kloppien ulkopuolella ja vain yksi Kloppien sisällä. Kannattajat olivat muun muassa kohdanneet oletuksia pelissä pelaavista poikaystäväistä ja lisäksi oli ihmetelty, miten nainen saattoi olla päädyssä ilman miesseuraa. Näitä oletuksia yhdistävästi naisten kannattamista ei aina nähdä itseisarvoisena, eli päätyyn tulemiselle oletetaan helposti jokin muu syy kuin itse peli. Sukupuoleen liittyvät oletukset viittaavat käsitykseen naisista pseudokannattajina eli siitä, että nainen ei voisi kannattaa joukkuetta pelkästään kannattamisen vuoksi. Merkillepantavaa oli, että vain muutama kannattaja koki tällaiset oletukset seksistisiksi. Tässä huomasin eroja omissa ja kannattajien käsityksissä seksismistä: vaikka olisin määritellyt jonkin kannattajan kokeman tilanteen seksistiseksi, ei kyseinen kannattaja itse välttämättä niin tehnyt. Sukupuolistuneisuuden käsite viittaa joidenkin asioiden ilmenemiseen erilaisina eri sukupuolille. Sopii pohtia, kysyttäisiinkö naisten jalkapalloa katsomassa käyvältä mieheltä, onko hänen tyttöystävänsä pelaamassa. Ehkä, ehkä ei – tämä riippuu tietysti myös miehen iästä, ja tähän pohdintaan liittyy myös seksuaalisen suuntautuneisuuden näkökulma. Kuitenkin vaikuttaa siltä, että naisten kannattajuutta kyseenalaistetaan miehiä useammin (ks. Pfister ym. 2013; Radmann & Hegenborg 2018).

Esiymmärrykseni ja esioletukseni miesten seurajalkapallon kannattajaryhmissä ilmenevästä seksismistä ja naiseen kohdistuvista oletuksista olivat kandidaatintutkielman tekemisen

perusteella voimakkaita. Olisin odottanut, että naiset olisivat kohdanneet enemmän seksismiä tai sukupuolistuneita oletuksia – jos ei Klopeissa, niin ehkä muualla jalkapallon katsomisen yhteydessä. Toisaalta seitsemän osallistujan kokemukset oli tämän aiheen tarkastelun kannalta pieni aineisto ja on huomioitava, että he eivät juurikaan käyneet katsomassa jalkapalloa SJK:n pelien ulkopuolella. Neljännen yläteeman osalta esitän useisiin kansainvälisiin tutkimustuloksiin nähden poikkeavasti, että joissakin tapauksissa kannattajayhteisön jäsenyys voi suojata naisia seksismiltä ja sukupuolistuneiden oletusten kohtaamiselta. Suomalaisen seurajalkapallon kannattajaryhmät ovat usein melko tiiviitä ja kansainvälisesti vertailtuna suhteellisen pieniä yhteisöjä, joissa ihmiset tuntevat tai ainakin tietävät toisensa. Voi olla, että jalkapallokannattamiseen liittyvä seksismi ja sukupuolistuneet oletukset ovat yleisempiä muissa katsomonosissa kannattajayhteisöjen ulkopuolella, sillä esimerkiksi vieraan ihmisen mielipiteitä voi olla helpompi kommentoida ikävään sävyyn.

Neljä yläteemaani vastaavat tutkimustehtävääni tiivistäen seuraavasti: naisten kokemukset jalkapallokannattamisesta Klopeissa olivat hyviä. SJK:n kannattaminen oli merkittävä osa jokaviikkoisia kokemuksia. Kaikkien yläteemojen perusteella voi tapailta tutkimukseen osallistuneiden käsityksen SJK:n autenttisesta kannattajasta. Sukupuolella, ihonvärillä, iällä tai seksuaalisella suuntautumisella ei vaikuta olevan autenttisuuden puolesta merkitystä. Vaikuttaa siltä, että tutkimukseen osallistuneiden mielestä autenttinen kannattaminen on nimenomaan Klopeissa kannattamista.

5.5 Luotettavuus ja kriittinen arviointi

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida muun muassa tutkijan sitoumusten ja näkemysten, tutkimuksen kohteen ja tarkoituksen, aineiston keruun, tutkimukseen osallistujien, aineiston analyysin sekä tutkimusraportin ja siinä esitettyjen tutkimustulosten näkökulmista. Fenomenologis-hermeneuttisessa tutkimuksessa tavoitteena on tavoittaa tutkimukseen osallistujan kokemus ilmiöstä sellaisena kuin se hänelle ilmenee ja tulkita sitä mahdollisimman oikein, mikä voidaan samalla katsoa luotettavuuden mittariksi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 121–122; 128 – 129). Tässä alaluvussa pohdin tutkimukseni luotettavuutta laadullisen tutkimuksen vaiheiden ja fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen tavoitteiden näkökulmista. Tutkimustulosten ensimmäistä, toista ja neljättä yläteemaa olen pohtinut kriittisesti jo edellisessä luvussa.

Olen kuvannut sitoumukseni ja näkemykseni kuvaillessani esiyymmärrystäni ja tieteenfilosofista sekä teoreettista paikantuneisuuttani. Kuten laadullisessa tutkimuksessa yleensä, näkemykseni ovat muuttuneet tutkimusprosessin aikana, minkä vuoksi luotettavuuden osoittamiseksi minun on täytynyt tiedostaa ja kuvata nämä vaihtelut tutkimusraportissa (Kiviniemi 2018, 70). Olen kuvannut käsitysteni muuttumista tutkimustuloksissa ja edellisessä alaluvussa. Lisäksi tutkijan tulee eritellä tulkintojensa perusteet, jotta lukija voi arvioida tutkimusraportissa esitettyjen käsitysten uskottavuutta (Kiviniemi 2018, 72). Tulkintojen ja esiyymmärrysten kuvailu onkin erityisen tärkeää fenomenologis-hermeneuttisessa tutkimuksessa. Tulkinnat eivät liity ainoastaan tulosten esittämiseen, vaan koko tutkimusraporttiin. Olen parhaani mukaan tulkinnut erilaisia teorioita ja muodostanut teoreettisen (luku 2) ja metodologisen (luku 3) viitekehyksen ja perustellut huolellisesti valintani ja joitakin valitsematta jättämiä. Tiedostan kolmannen luvun hengästyttävyyden ja kenties olen ampunut sen kohdalla yli pro gradu -tutkielman vaatimukseen nähden. Perustelen luvun perusteellisuutta sillä, että olen kiinnostunut jatko-opiskelusta väitöskirjatutkijana, ja tieteenfilosofiaan ja metodologiaan perehtymisestä ei ainakaan ole tämän tavoitteen kannalta haittaa. Luvun pituudesta huolimatta olen sitonut teorian yhteen ja kuvannut tieteenfilosofisen paikantuneisuuteni.

Tutkimuksen luonne ja tutkimuskohde voivat vaikuttaa siihen, miten tutkimukseen osallistuneet ovat vastanneet haastattelukysymyksiin ja siten siihen, millaiseksi tutkimusaineisto muodostuu (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka 2012, 26–27). Aineiston hankinnan yhteydessä kerrotut kokemukset rakentavat sosiaalista todellisuutta, joka usein kyseenalaistetaan sosiaalisessa konstruktionismissa kielenkäytön tilannesidonnaisuuden vuoksi (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka 2012, 26–27). Koska osallistujien kertomat kokemukset rakensivat ymmärrystäni tutkimuskohteesta, on heidän kertomisen tapaansa olennaista pohtia. Tutkimuksen kohteena olevan ilmiön latautuneisuuden vuoksi joillakin osallistujilla saattoi olla halu osoittaa, että naiset ovat yhtä oikeita kannattajia kuin miehet ja että naisten kannattaminen on samanlaista kuin miesten. Tätä voi pohtia kannattajakäyttäytymisen sukupuolierojen kokemusten erilaisuuden kannalta: on mahdollista, että eroja sukupuolten välillä ei edes haluta nähdä. En tarkoita tällä sitä, että sukupuolieroja täytyisi olla olemassa vaan lähinnä sitä, että tapa katsoa maailmaa voi vaikuttaa siihen, miten siitä haluaa kertoa. Joka tapauksessa uskon, että naisten ja miesten kannattajakäyttäytymisen ei tarvitsisi erota millään lailla, vaan olisi hienoa, jos jokainen voisi heittäytyä tunteiden vietäväksi kannattajapäädystä. Lisäksi on mahdollista, että kannattajat ovat halunneet antaa hyvän kuvan edustamastaan

kannattajaryhmästä kertomalla tietynlaisia asioita tai jättämällä jotakin kertomatta. Kloppien tapauksessa en kuitenkaan usko naisten käyttäneen värikynää osoittaakseen tutkimustilanteessa kokemustensa myönteisyyden, sillä minulla ei havainnointikertojeni puolesta ole syytä epäillä esimerkiksi kokemusten viitekehyksenä olevien Kloppien hyväkäytöksisyyttä.

Teemahaastattelun valitseminen aineistonkeruutavaksi on voinut lisätä tutkimuksen luotettavuutta verrattuna avoimen haastattelun käyttämiseen, sillä avoimessa haastattelussa useat vaikeammat aiheet olisivat saattaneet jäädä käsittelemättä. Toisaalta esimerkiksi seksismistä ja häirinnästä suoraan kysyminen voi aiheuttaa osallistujissa eräänlaisen hylkimisreaktion, eli kannattajat ovat saattaneet ajatella, että minähän en tuollaista ole kokenut ja meillähän ei tuollaista Klopeissa ole – joitakin kokemuksia ei edes haluta yhdistää seksismiin. On huomioitava, että ihmisillä on erilaisia tapoja määritellä omia kokemuksiaan. Olen tehnyt fenomenologisen valinnan vastata tutkimustuloksista ensisijaisesti tutkimuskohteelle ja kohdejoukolle niin, että en määritellyt jotakin seksismiksi, jos kannattaja ei itse sitä sellaiseksi kokenut.

Etenkin aineistonkeruun osalta tekisin useita asioita toisin, jos saisin toteuttaa tutkimuksen uudestaan. Kertoisin jo rekrytointivaiheessa selkeästi, miksi haluan tutkia juuri Kloppeja, sillä tämä jäi haastattelutilanteessa kertomisen varaan. Haastattelulomakkeessa olisi paljon parannettavaa. Ensinnäkin kysyisin, miten osallistuja kuvailisi Kloppeja kannattaryhmänä, eli en välttämättä käyttäisi vielä haastattelulomakkeessa kannattajayhteisö-sanaa siksi, että ryhmä on hieman yhteisöä löyhempi käsite. Yhteisöllisyyden tason voisi määritellä vastausten perusteella. Lisäksi osallistujien oli vaikeahkoa vastata kysymykseen siitä, millaista yhteisöllisyys on Klopeissa, joten tätä olisi voinut kysyä eri tavalla. Olisin voinut purkaa yhteisöllisyyden käsitteen esimerkiksi kysymällä yhteenkuuluvuudesta Klopeista. Toiseksi olisin voinut liittää Giulianottin katsojaidentiteettiteorian haastattelulomakkeeseen paremmin kysymällä, miten osallistuja määritteli fanin ja kannattajan käsitteet. Havainnointiaineiston kannalta yrittäisin päästä havainnoimaan Kloppeja Seinäjoelle haastatteluaineiston keruun keskellä niin, että minulla olisi mahdollisuus rekrytoida osallistujia kasvotusten, ja menisin havainnoimaan vieraspelissä kannattamista keskellä kautta, en vasta pimeänä syksyisenä sunnuntai-iltana.

Tutkimuksessani aineiston analysoinnin luotettavuus juontuu analyysitavan valitsemisen perusteluista. Lyhyesti todettuna teoriaohjaava sisällönanalyysi sopi hyvin tutkimukseeni aineistoni kokoon ja temaattisen haastattelun aineistonkeruumenetelmään nähden, mutta tarkemmat perustelut olen esittänyt alaluvussa 3.4. Analyysin tuottaman tutkimuksen tulosrakenteen osalta sopii pohtia, miten hyvin se lopulta kuvaa yksittäisten tutkimukseen osallistujien kokemuksia, kun tapaustutkimuksessakin on jossain määrin tavoitteena tehdä yleistyksiä tapausta, tässä tapauksessa Klopeissa kannattavia naisia koskien. Yksinkertaistaen tarkoitan tasapainoilua yleistysten ja yksilöllisten kokemusten välillä. Tasapainoilu näkyy rakenteessa yläteemoina ja alateemoina niin, että tulosten esittämisessä yläteemojen tarkoituksena ja tavoitteena oli, että kaikki tutkimukseen osallistuneet voisivat samaistua yläteemoihin, mutta eivät välttämättä kaikkiin alateemoihin. Yksilökohtaiset erot näkyvät ehkä selkeimmin kahden ensimmäisen yläteeman alateemoissa eli sosiaalistumistavoissa ja katsojaidentiteetteihin liittyvissä näkemyksissä.

5.6 Jatkotutkimusehdotukset

Tutkimustulokset antavat myönteisen kuvan SJK:n kannattamisesta Klopeissa, mikä voi parhaimmillaan rohkaista uusia ihmisiä Kloppien kannattajatoiminnan pariin. Tapaustutkimukseni tuloksia ei kuitenkaan voi yleistää koskemaan muita Veikkausliigan tai alempien sarjatasojen joukkueiden kannattajaryhmiä, joten olisi tärkeää tutkia muitakin suomalaisia kannattajaryhmiä.

Tulevaisuudessa voisi tutkia esimerkiksi lähinnä miehistä koostuvia kannattajaryhmiä, naisten muodostamia katsoja- tai kannattajaryhmiä, naisten jalkapallon katsojia tai kannattajia sekä paikallista kannatuskulttuuria. Olisi kiehtovaa tutkia Kloppeihin verrattuna vielä miesvaltaisempia suomalaisen jalkapallon kannattaja- ja ultraryhmiä ja niissä mahdollisesti esiintyvää jalkapallomaskuliinisuutta. Vaikka Klopeissa ei naisten kokemusten perusteella esiintynyt erityisen voimakasta jalkapallomaskuliinista käytöstä, on mahdollista ja kansainvälisiin tutkimustuloksiin peilaten todennäköistä, että sellaista esiintyy Kloppeja enemmän joissakin suomalaisissa kannattajayhteisöissä. Tutkimustavaksi esimerkiksi kannattajakäyttäytymisen selvittämiseen sopisi etnografian ja haastattelujen yhdistäminen niin, että havainnointia paikan päällä kannattajajoukossa olisi enemmän kuin omassa tutkimuksessani. Naisten muodostamiin katsoja- tai kannattajaryhmiin liittyen olisi

mielenkiintoista selvittää SJK Naiskatsomon jäsenien kokemuksia jalkapallon katsomisesta ja tutkia heidän katsojaidentiteettejään. Samalla voisi selvittää, onko muilla seuroilla pelkästään naisten muodostamia katsoja- tai kannattajaryhmiä.

Tässä tutkimuksessa en käsitellyt naisten jalkapallon kannattajia tai katsojia, joka olisi tärkeä tutkimusaihe naisten jalkapallon kehittämisen kannalta. Suomalainen jalkapallo tarvitsee katsojia niin miesten kuin naistenkin jalkapallon katsomoihin, ja aiheen tutkiminen voi auttaa löytämään tapoja katsojamäärien lisäämiseksi. Lisäksi voisi olla hedelmällistä tutkia paikallista suomalaista kannattajakulttuuria jossakin kaupungissa ja selvittää kannattajien kokemusten lisäksi seuran edustajien ja/tai omistajien näkökulmia kannatuskulttuurin rakentamiseen. Tällaisessa tutkimuksessa olisi hyvä huomioida naisten, miesten ja mahdollisten muunsukupuolisten kokemukset jalkapallokannattamisesta.

Seurajalkapallon katsojien ja kannattajien tutkimisen ohella tarvittaisiin lisää tutkimustietoa maajoukkueiden kannattajista. Esimerkiksi miesten seurajalkapallon kannattaminen on hieman eri asia kuin miesten maajoukkuejalkapallon kannattaminen jo sikäli, että Olympiastadionilla Pohjoiskaarteessa Huuhkajia kannattavan yhdistyspohjaisen Suomen Maajoukkueen Kannattajien (SMJK) ryhmä on vuoden 2021 lopun 3465:llä jäsenellään suurempi kuin yksikään seurajoukkueen kannattajaryhmä (SMJK 2022). Näin ollen kannattajien määrä Pohjoiskaarteessa on suurempi kuin seurajoukkueen kannattajakatsomoissa. Esitin aiemmin, että seurajalkapallossa kannattajaryhmän jäsenyys ja ympärillä olevat tutut tai puolitut ihmiset voivat joissakin tapauksissa suojata naisia jalkapallon katsomisen yhteydessä koetuilta ikäviltä ilmiöiltä, kuten seksismiltä ja häirinnältä. Sitä vastoin maajoukkueen otteluissa kannattajakatsomossa lienee paljon toisilleen tuntemattomia ihmisiä – kannattamisympäristön erilaisuuksien vuoksi olisi mielenkiintoista tutkia, millaisia kokemuksia SMJK:n naispuolisilla jäsenillä on kannattamisesta.

Yksi tutkimukseni ongelmista on sukupuolten esittäminen binäärisinä, mikä ilmenee esimerkiksi miesten ja naisten kokemusten vertailuista ja jossain määrin vastakkain asettamisesta esimerkiksi luvussa 2. Olen todennut luvussa 3.2.3, että näen sukupuolen jatkumona, mutta pelkästään yhden sukupuolen edustajien kokemuksia käsittelevässä tutkimuksessa jää melko vähän tilaa sukupuolten moninaisuuden käsittelylle. Jalkapallon kannattajatutkimuksessa tarvitaan muunsukupuolisten ja seksuaalivähemmistöjen

huomioimista, ja jatkossa tutkimukseen pitäisi soveltaa intersektionaalisempaa lähestymistapaa huomioimalla yksilön eri ominaisuudet kokemuksiin vaikuttavina tekijöinä.

Edellä mainitsemani jatkotutkimusehdotukset sopivat laadullisiksi tapaustutkimuksiksi. Suomalaisen jalkapallon kannattajatoimintaa voisi tutkia tapaukset ylittävästi yhteiskunnallisen toiminnan muotona. Osa kannattajaryhmistä on rekisteröityjä yhdistyksiä, joten ne kuuluvat kolmannen sektorin piiriin voittoa tavoittelemattomina organisaatioina, ja toisaalta osa ryhmistä sijoittuu ominaisuuksiltaan ainakin osittain kolmannen sektorin ulkopuolelle niiden jäsenyyden ollessa Kloppien tapaan epävirallista. Suomalaista kannattajatoimintaa selvittävä tutkimus voitaisiin toteuttaa määrällisenä tutkimuksena kannattajaryhmien määrästä, josta eriteltäisiin yhdistys- ja ei-yhdistysmuotoiset ryhmät. Tutkimuksessa voitaisiin yhtäältä selvittää rekisteröityjen kannattajayhdistyksien ominaisuuksia ja toisaalta peilata epävirallisia kannattajaryhmiä neljänneksi sektoriksi kutsutun vapaan kansalaistoiminnan sektorin toimijakenttään ja ominaisuuksiin.

LÄHTEET

- Aaltola, J. (2018). Filosofia, tiede, ymmärtäminen. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus, 11–24.
- Albayrak, A. (2020). Turkki harkitsee eroamista kotiväkivaltaa torjuvasta Istanbulin sopimuksesta – Naiset protestoivat kaduilla. Yle Uutiset. Viitattu 10.6.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-11467683>.
- Aro, J. & Jokivuori, P. (2014). Klassinen sosiologia ja moderni maailma. Jyväskylä: Docendo Finland Oy.
- Arsenal Finland. (2022). Yhdistys & liity. Arsenal Finland ry:n verkkosivut. Viitattu 10.6.2022. <https://www.arsenalfinland.net/yhdistys-liity/#token-171551>.
- Ashbolt, K., O'Flynn, G. & Wright, J. (2018). Runners, jumpers and throwers: embodied gender hierarchies in track and field. *Sport, Education and Society* 23 (7), 707–719, DOI: 10.1080/13573322.2018.1487835.
- Associazione Nazionale Femmine Italiane Sostenitrici Squadre Calcio. Julkaisuaikajankohta ei saatavilla. I Club Associati. Viitattu 10.6.2022. <https://anfissc.wordpress.com/info/i-club-associati/>.
- Baumann, Z. (1997). *Postmodernity and Its Discontents*. Cambridge: Polity Press.
- BBC. (2018). Serie A: Lazio hardcore fans call for women ban in some seats. BBC News. Viitattu 12.6.2022. <https://www.bbc.com/news/world-europe-45240304>.
- Ben-Porat, A. (2009). Not just for men: Israeli women who fancy football. *Soccer & Society* 10 (6), 883–896.
- Berger, P., Luckmann, T., Raiskila, V. & Aittola, T. (1994). *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: tiedonsosiologinen tutkielma*. Helsinki: Gaudeamus.
- Bourdieu, P. (2001). *Masculine Domination*. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, P. & Wacquant, L. (1992). *An Invitation to Reflexive Sociology*. Cambridge: Polity Press.
- Burnton, S. (2019). Supercoppa controversy rages over Saudi Arabia's treatment of women. *The Guardian*. Viitattu 10.6.2022. <https://www.theguardian.com/football/2019/jan/13/supercoppa-controversy-rages-saudi-arabia-treatment-women-jamal-khashoggi>.

- Burr, V. (2003). *Social constructionism*. London: Routledge.
- Butler, J. (1990). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. London: Routledge.
- CalcioEngland. (2019). *Gemellaggio: When Ultras Come Together*. Viitattu 22.2.2022. <https://calcioengland.com/2019/04/30/gemellaggio-the-act-of-friendship-between-ultras/>.
- Cere, R. (2002). Witches of our age: Women ultras, Italian football and the media. *Culture, Sport, Society* 5 (3), 166–188.
- Clarkeburn, H. & Mustajoki, A. (2007). *Tutkijan arkipäivän etiikka*. Tampere: Vastapaino.
- Connell, R. W. (1987). *Gender and power*. Cambridge: Polity.
- Connell, R. W. (2002). *Gender*. Cambridge: Polity.
- Connell, R. W. (1995). *Masculinities*. Cambridge: Polity.
- Connell, R. W. & Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender & Society* 19 (6), 829–859. DOI: 10.1177/0891243205278639.
- Cromby, John & Nightingale, David. (1999). *What's Wrong with Social Constructionism?* Teoksessa D. Nightingale & J. Cromby (toim.): *Social Constructionist Psychology*. Buckingham: Open University Press, 1–20.
- Curley, J. & Roeder, O. (2016). English soccer's mysterious worldwide popularity. *Contexts* 15 (1), 78–81 . DOI: 10.1177/1536504216628849.
- Davis, L. (2015). Football fandom and authenticity: a critical discussion of historical and contemporary perspectives. *Soccer & Society*, 16 (2–3), 422–436. DOI: 10.1080/14660970.2014.961381.
- Doleschal, U. (2015). Gender marking. Teoksessa P. Müller, I. Ohnheiser, S. Olsen & F. Rainer (toim.) *Word-formation: An international handbook of the languages of Europe*. Berliini: Mouton de Gruyter, 322–339.
- Elomaa-Krapu, M. (2019). *Temaattinen analyysi*. Metropolia Ammattikorkeakoulu. PowerPoint-diat. <https://events.tuni.fi/uploads/2019/09/ffe0611d-mita-on-temaattinen-analyysi.pdf>.
- Engelberg, M. (2016). *Yleispätevä mies. Suomen kielen geneerinen, piilevä ja kieliopillistuva maskuliinisuus*. Nordica Helsingensia 44. Väitöskirja. Viitattu 20.6.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-2086-1>.
- Erikson, E. H. & Huttunen, E. (1982). *Lapsuus ja yhteiskunta*. Jyväskylä: Gummerus.

- Eskola, J. (2018). Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen tutkimuksen analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 2, Näkökulmia aloittavalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 180–200.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Free, M. & Hughson, J. (2003). Settling accounts with hooligans. Gender blindness in football supporter subculture research. *Men and Masculinities* 6 (2), 136–155.
- Gadamer, H. & Nikander, I. (2004). Hermeneutiikka: ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa. Tampere: Vastapaino.
- Giulianotti, R. (2002). Supporters, followers, fans, and flaneurs. *Journal of Sport & Social Issues* 26 (1), 25–46.
- Grönfors, M. & Vilkkä, H. (2011). Laadullisen tutkimuksen kenttätömenetelmät. Hämeenlinna: Sofia-Sosiologia-Filosofiapu Vilkkä.
http://vilkka.fi/books/Laadullisen_tutkimuksen.pdf.
- Hall, S. (2000). Who needs identity? Teoksessa P. Gay, J. Evans & P. Redman (toim.) *Identity: a reader*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications Inc, 15–30.
<https://futuresinitiative.org/agencyandsoctransf/wp-content/uploads/sites/109/2016/01/Hall.pdf>
- Hankinson Nelson, L. (1993). Epistemological Communities. Teoksessa L. Alcoff & E. Potter (toim.) *Feminist Epistemologies*. London: Routledge, 121–159.
- Hearn, J. (2004). From Hegemonic Masculinity to the Hegemony of Men. *Feminist Theory* 5 (1), 49–72. DOI: 10.1177/1464700104040813.
- Hearn, J. (2015). Miesten ja maskuliinisuuksien sukupuolistuminen tieteessä, tiedeyhteisössä ja tutkimuksessa. Teoksessa L. Husu & K. Rolin (toim.) *Tiede, tieto ja sukupuoli*. Helsinki: Gaudeamus, 170–199.
- Heinonen, H. (2005). *Jalkapallon lumo. Tutkimus suomalaisesta Everton-faniudesta*. Jyväskylä: Atena Kustannus. Väitöskirja.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2004). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Husu, H. (2019). Dualismeista eroon? Bourdieu-luento. YFIP1003 Yhteiskuntateoriat. 13.11.2019. Jyväskylän yliopisto.
- Husu, L. (2015). Sukupuolta ja tiedeyhteisöä tutkimassa. Teoksessa L. Husu & K. Rolin (toim.) *Tiede, tieto ja sukupuoli*. Helsinki: Gaudeamus, 12–36.

- Hyvönen, L. (2008). Ammatti-identiteetin muodostuminen uudelleen koulutuksessa ja uudessa ammatissa. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/79480/gradu03230.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Jansson, L. & Rosendahl, R. (2016). Naiset Veikkausliigan katsojina. Kajaani: Kajaanin ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Jones, K. W. (2008). Female fandom: Identity, sexism, and men's professional football in England. *Sociology of Sport Journal* 25 (4), 516–537.
- Julkunen, R. (2010). Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit. Tampere: Vastapaino.
- Junkkari, M. (2020). Futista ilman etuliitettä. *Helsingin Sanomat*. Viitattu 12.3.2022. <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000006383461.html>.
- Juvonen, T., Rossi, L-M. & Saresma, T. (2012). Kuinka sukupuolta voi tutkia? Teoksessa T. Juvonen, L-M. Rossi & T. Saresma (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino, 9–17.
- Kakkuri-Knuutila, M. & Heinlahti, K. (2006). Mitä on tutkimus? Argumentaatio ja tieteenfilosofia. Helsinki: Gaudeamus.
- Ketokivi, M. (2015). Tilastollinen päättely ja tieteellinen argumentointi. Helsinki: Gaudeamus.
- Kiviniemi, K. (2018). Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa R. Valli & E. Aarnos (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 62–74.
- Koch, K., & Wann, D. L. (2016). Team Identification and Sport Fandom. Gender Differences in Relationship-Based and Recognition-Based Perceived Antecedents. *Journal of Sport Behavior* (3), 278.
- Koppa. (2015 a). Empiirinen tutkimus. Viitattu 28.3.2022. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/empiirinen-tutkimus>.
- Koppa. (2015 b). Fenomenologinen tutkimus. Viitattu 29.3.2022. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/fenomenologinen-tutkimus>.
- Koppa. (2015 c). Tapaustutkimus. Viitattu 16.6.2022. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/tapaustutkimus>.

- Koppa. (2015 d). Teoreettinen tutkimus. Viitattu 28.3.2022.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/teoreettinen-tutkimus>.
- Korhonen, V. (2009). Tapauksena tapaustutkimus. Teoksessa M. Laine, J. Bamberg & P. Jokinen (toim.) Tapaustutkimuksen taito. *Aikuiskasvatus* 29 (1), 66–67.
- Laine, T. (2010). Miten kokemusta voidaan tutkia?: fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin*. 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 28–45.
- Langton, R. (2006). Feminism in Epistemology: Exclusion and Objectification. Teoksessa M. Fricker & J. Hornsby (toim.) *The Cambridge Companion to Feminism in Philosophy*. Cambridge: Cambridge University Press, 127–145.
- Liljander, S. (2020). Miesten jalkapallon naiskannattajat. Sukupuolistrategiat jalkapallomaskuliinisissa kannattajayhteisöissä. *Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto, liikunnan yhteiskuntatieteiden kandidaatintutkielma*.
- Liljeström, M. (2021). *Feministinen tietäminen: keskustelua metodologiasta*. Tampere: Vastapaino.
- Lempiäinen, K. (2015). Sukupuoli sosiologian tietona. Teoksessa L. Husu & K. Rolin (toim.) *Tiede, tieto ja sukupuoli*. Helsinki: Gaudeamus, 200–219.
- Lenneis, V. & Pfister, G. (2015). Gender constructions and negotiations of female football fans. A case study in Denmark. *European Journal for Sport and Society* 2015, 12 (2), 157–185. DOI: 10.1080/16138171.2015.11687961.
- Leslie-Walker, A. & Mulvenna, C. (2022). The Football Association's Women's Super League and female soccer fans: fan engagement and the importance of supporter clubs. *Soccer & Society* 2022, 23 (3), 314–327. DOI:10.1080/14660970.2022.2037218
- Lorentsen, M. (2020). Videopalvelu Zoomissa on havaittu useita tietoturvaluutteita. *Kotimikro.fi*. Viitattu 17.6.2022. <https://kotimikro.fi/tietoturva/videopalvelu-zoomissa-on-havaittu-useita-tietoturvaluutteita>.
- Milan Club Femminile Stella Saronno. Julkaisujankohda ei saatavilla. *La Nostra Storia*. Viitattu 22.7.2020. <http://www.milanclubfemminilestella.it/storia-2/ns-storia/>.
- Mintert, S. & Pfister, G. (2015). The FREE project and the feminization of football: The role of women in the European fan community. *Soccer & Society* 16 (2–3), 405–421. DOI: 10.1080/14660970.2014.961383.

- Moran, D. (2000). *Introduction to Phenomenology*. Lon; New York: Routledge.
- Mäkinen, J., Lämsä, J. & Pusa, S. (2018). *Huippu-urheilun arvostus ja lajien seuraaminen; väestökyselyn 2018 tuloksia*. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus. KIHUn julkaisusarja 63. https://kihuenergia.kihu.fi/tuotostiedostot/julkinen/2018_mki_huippu-urh_sel20_42699.pdf.
- Nielsen Sports. (2018). *World Football Report 2018*. New York, NY: The Nielsen Company. https://niensports.com/wp-content/uploads/2014/12/Nielsen_World-Football-2018-6.11.18.pdf.
- Panja, T. (2019). *Iranian Women Allowed to Attend Soccer Game for First Time Since 1981*. The New York Times. Viitattu 13.6.2022. <https://www.nytimes.com/2019/10/10/sports/soccer/iran-women.html>.
- Parry, K. D., Jones, I., & Wann, D. L. (2014). An examination of sport fandom in the United Kingdom. A comparative analysis of fan behaviors, socialization processes, and team identification. *Journal of Sport Behavior* 37 (3), 251–267. <https://search.proquest.com/docview/1553181577>.
- Paski, L. (2022). *Nottajoki Podcast*. EP29. SLO-toimintaa ja kannattajahistoriaa.
- Pfister, G., Mintert, S-M. & Lenneis, V. (2018). “One Is Not Born, But Rather Becomes a Fan”: The Socialization of Female Football Fans – A Case Study in Denmark. Teoksessa G. Pfister & S. Pope (toim.) *Female Football Players and Fans: Intruding into a Man’s World*. London: Palgrave Macmillan, 211–240.
- Pfister, G., Lenneis, V. & Mintert, S. (2013). Female fans of men’s football – a case study in Denmark. *Soccer & Society* 14 (6), 850–871. <http://dx.doi.org/10.1080/14660970.2013.843923>.
- Perttula, J. (2009). *Kokemus ja kokemuksen tutkimus: fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria*. Teoksessa J. Perttula & T. Latomaa (toim.) *Kokemuksen tutkimus: merkitys – tulkinta – ymmärtäminen*. (115–162).
- Pitti, I. (2019). Being women in a male preserve: An ethnography of female football ultras. *Journal of Gender Studies* 28 (3), 318–329. DOI: 10.1080/09589236.2018.1443803.
- Pirskanen, H. (2006). Sukupuolistuvat sukupuoli-identiteetit pelissä. Teoksessa P. Rautio & M. Saastamoinen (toim.) *Minuus ja identiteetti: sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma*, 90–122.

- Pope, S. (2011). 'Like pulling down Durham cathedral and building a brothel': Women as 'new consumer' fans? *International Review for the Sociology of Sport* 46 (4), 471–487. DOI: 10.1177/1012690210384652.
- Pope, S. (2013). The love of my life. *Journal of Sport & Social Issues* 37 (2), 176–195. DOI: 10.1177/0193723512455919.
- Prima Milano Ovest. (2019). Supercoppa a Gedda, Comi: "Onore al Milan Club femminile che non andrà allo stadio". Prima Milano Ovest. Viitattu 10.6.2022. https://primamilanoovest.it/cronaca/supercoppa-a-gedda-comi-onore-al-milan-club-femminile-che-non-andra-allo-stadio/?refresh_ce.
- Radmann, A. & Hedenborg, S. (2018). Women's Football Supporter Culture in Sweden. Teoksessa G. Pfister & S. Pope (toim.) *Female Football Players and Fans: Intruding into a Man's World*. London: Palgrave Macmillan, 241–258.
- Ramazanoglu, C. & Holland, J. (2002). *Feminist Methodology. Challenges and Choices*. London: SAGE Publications.
- Raucci, A. (2019). Rottura gemellaggio Napoli-Genoa, tutti i motivi: la decisione finale dopo uno striscione. *InterNapoli.it*. Viitattu 5.6.2022. <https://internapoli.it/rottura-gemellaggio-napoli-geoa-2/>.
- Reinikainen, P. (2020). Tietoturvaekspertti ei varoisi Zoom-palvelun käyttöä: "Riittävän turvallinen". *Yrittäjät.fi*. Viitattu 17.6.2022. <https://www.yrittajat.fi/uutiset/tietoturvaekspertti-ei-varoisi-zoom-palvelun-kayttoa-riittavan-turvallinen/>.
- Ruopsa, L. (2016). Kerrottu identiteetti organisaatiomuutoksen kontekstissa. *Acta Universitatis Ouluensis* 80. Väitöskirja. Viitattu 5.4.2022. <http://urn.fi/urn:isbn:9789526211183>.
- Ruuskanen, U. (2011). In the shadows of machismo. Ecuadorian women and football. University of Jyväskylä. Faculty of Sport and Health Sciences. Master's thesis. Viitattu 18.2.2022. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201102241816>.
- Saarinen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2012). Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Viitattu 28.3.2022. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/tietoarkisto/julkaisut/kvalimotv.pdf>.
- Saastamoinen, M. (2006). Minuus ja identiteetti käsitteinä. Teoksessa P. Rautio & M. Saastamoinen (toim.) *Minuus ja identiteetti: sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma*. Tampere: Tampere University Press, 170–180.

- Salminen, J. (2014). "Se on just toi yhteisöllisyys mikä on tässä kannattajaporukassa, että jos ei näitä tyyppejä täällä ois": Suomen jalkapallomaajoukkueen kannattajien kokemuksia kannattajuudesta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma.
- Samsø, R. (2019). Average attendance of the main football leagues in Europe 2018–2019. Statista. Viitattu 1.7.2020. <https://www.statista.com/statistics/976797/attendance-main-european-football-leagues-europe/>.
- Schmidt, L. (2014). *Understanding hermeneutics*. London: Routledge.
- Scruton, S. & Flintoff, A. (2002). *Sport Feminism: The Contribution of Feminist Thought to Our Understanding of Gender and Sport*. Teoksessa S. Scruton & A. Flintoff (toim.) *Gender and Sport: A Reader*. London: Routledge.
- Simula, M. (2006). Johdatus tutkielman tekemiseen. Ohjeita seminaarityön tekijälle. *Opetusmoniste*, 30 s., 6 liite. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Suomen Palloliitto (2020). *Suomalaisen jalkapallon ja futsalin strategia 2020–2024*. Viitattu 1.7.2022. https://www-assets.palloliitto.fi/62562/1648711536-suomalaisen-jalkapallon-ja-futsalin-strategia_2020-24_2.pdf.
- Särkivuori, J. (2021). *Lajivanhuksen uudet tuulet. Jalkapallon luovien yrittäjyysurheilijoiden identiteetit ja kulttuurinen merkityksenanto*. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteellinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 2.3.2022. www.urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202105172937.
- SMJK. (2022). *Suomen Maajoukkueen Kannattajat ry Toimintakertomus*. <https://www.pohjoiskaarre.fi/toimintakertomus-2021>.
- TENK. (2021). *Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK)*. Viitattu 23.6.2022. <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>.
- THL. (2022). *Tasa-arvosanasto*. Viitattu 2.5.2022. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/tasa-arvosanasto>.
- Theodorakis, N., Al-Emadi, A. & Wann, D. (2017). An examination of levels of fandom, team identification, socialization processes, and fan behaviors in Qatar. *United States Sports Academy. Journal of Sport Behavior* 40 (1), 87–107.
- Toffoletti, K. (2017). Sexy women sports fans. Femininity, sexuality, and the global sport spectacle. *Feminist Media Studies* 17 (3), 457–472. DOI: 10.1080/14680777.2016.1234499.

- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- UEFA. (2019). Together for the Future of Football. UEFA Strategy 2019–2024. Viitattu 22.6.2022. https://editorial.uefa.com/resources/0269-1267e6a556ce-3b9dd3e7e6ec-1000/together_for_the_future_of_football.pdf.
- Ultras-Tifo. (2010). Fossa dei Leoni. Viitattu 22.6.2022. <https://www.ultras-tifo.net/news/208-fossa-del-leoni.html>.
- Vainikka, J. & Arkko, S. (2021). Veikkausliigan ja SM-liigan yleisömäärät ovat rajussa laskussa – SM-liigapomo selittää Huuhkajien ja HIFK:n parempaa kysyntää helsinkiläisten rohkeudella. Yle Urheilu. Viitattu 16.6.2022. <https://yle.fi/urheilu/3-12127289>.
- Varto, J. (1992). Laadullisen tutkimuksen metodologia. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Vilka, H. (2018). Havainnot ja havainnointimenetelmät tutkimuksessa. Teoksessa R. Valli & E. Aarnos (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus, 132–145.
- Vuori, J. (2021). Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Teoksessa J. Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 1.4.2022. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>.

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

Tutkimuksen nimi ja rekisterinpitäjä

Veikkausliigan naiskannattajien kokemuksia kannattamisesta: tapaustutkimus SJK:n kannattajaryhmä Kloppien naisjäsenistä.

Rekisterinpitäjä Susanna Liljander, sumililj@student.jyu.fi, +358405799060

Pyyntö osallistua tutkimukseen

Sinua pyydetään mukaan tutkimukseen, jossa tutkitaan, millaisia kokemuksia Seinäjoen Jalkapallokerhon kannattajaryhmä Kloppieihin kuuluvilla naisilla on SJK:n miesten edustusjoukkueen kannattamisesta.

Sinua pyydetään tutkimukseen haastateltavaksi, koska kuulut Kloppien kannattajaryhmään ja olet nainen. Tämä tiedote kuvaa tutkimusta ja siihen osallistumista. Liitteessä on kerrottu henkilötietojen käsittelystä.

Kokonaisuudessaan haastateltavia tulee olemaan 10 henkilöä.

Haastattelujen lisäksi tutkielmassa hyödynnetään mahdollisesti avoimia lähdeaineistoja, kuten media-aineistoja ja valokuvia kannattajatoiminnasta.

Vapaaehtoisuus

Tähän tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Voit kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen tai keskeyttää osallistumisen, milloin tahansa.

Tutkimuksen kulku

Tutkimuksen pääaineisto muodostuu Kloppien naiskannattajien haastatteluista, joista kukin kestää noin 60 minuuttia. Haastatteluaineisto kerätään touko-kesäkuussa 2021. Tutkimukseen osallistuvalta kysytään teemahaastattelussa kysymyksiä toimimisesta jalkapallon parissa ja jalkapallokannattamisesta kannattajayhteisössä. Haastattelu toteutetaan tutkijan ja tutkimukseen osallistuvan välillä kahdenkeskisesti Zoom-tapaamisena ilman videokuvaa. Jos haastatteluaineistosta nähdään myöhemmin aineiston analyysivaiheessa tarpeelliseksi täydentää, niin täydentämisen toteuttamistavasta sovitetaan haastateltavan kanssa erikseen.

Tutkimuksesta mahdollisesti aiheutuvat haitat ja epämukavuudet

Tutkimuksessa käsitellään liitteenä olevassa tietosuojailmoituksessa kuvattuja haastateltavien henkilötietoja, jotka ovat tarpeellista taustatietoa muun haastatteluaineiston käsittelyyn. Henkilötiedot tallentuvat teemahaastattelujen äänitallenteisiin. Kerättyjä tietoja sekä tutkimustuloksia käsitellään ja säilytetään luottamuksellisesti tietosuojalainsäädännön edellyttämällä tavalla, katoamisesta aiheutuvia haittoja minimoiden.

Koska kyseessä on tapaustutkimus, haastateltavat saattavat olla tunnistettavissa tutkimuksen raportoinnissa käytettävistä suorista sitaateista. Mahdollisien jalkapallokannattamiseen liittyvien epämukavien tai kielteisten kokemusten muistelu saattaa aiheuttaa haastateltavalle epämukavuutta.

Tutkimuksen kustannukset

Tutkimukseen osallistumisesta ei makseta palkkiota.

Tutkimustuloksista tiedottaminen ja tutkimustulokset

Tutkimuksesta valmistuu opinnäytetyönä pro gradu -tutkielma. Haastattelun yhteydessä tutkimukseen osallistuvalla kysytään, haluaako hän nähdä valmiin työn ennen sen julkaisemista. Valmis opinnäytetyö on julkinen ja se tallennetaan JYX-julkaisuarkistoon.

Opinnäytetyön tuloksia käytetään tieteellisten julkaisujen laatimiseen ja esitelmien pitämiseen. Tutkielma valmistuu vuoden 2022 loppuun mennessä.

Tutkittavien vakuutusturva

Tutkittavan on hyvä olla tietoinen siitä, että Jyväskylän yliopiston henkilökunta ja toiminta on vakuutettu. Vakuutus sisältää potilasvakuutuksen, toiminnanvastuuvakuutuksen ja vapaaehtoisen tapaturmavakuutuksen. Tutkimuksissa tutkittavat (koehenkilöt) on vakuutettu tutkimuksen ajan ulkoisen syyn aiheuttamien tapaturmien, vahinkojen ja vammojen varalta. Tapaturmavakuutus on voimassa mittauksissa ja niihin välittömästi liittyvillä matkoilla. Tapaturman lisäksi korvataan vakuutetun erityisen ja yksittäisen voimanponnistuksen ja liikkeen välittömästi aiheuttama lihaksen tai jänteen venähdysvamman, johon on annettu lääkärihoitoa 14 vuorokauden kuluessa vammautumisesta. Korvausta maksetaan enintään kuuden viikon ajan venähdysvamman syntymisestä. Voimanponnistuksen ja liikkeen aiheuttaman venähdysvamman hoitokuluina ei korvata magneettitutkimusta eikä leikkaustoimenpiteitä.

Lisätietojen antajan yhteystiedot

Susanna Liljander, +358405799060, sumililj@student.jyu.fi

Anna-Katriina Salmikangas, LitT, yliopistotutkija, opinnäytetyön ohjaaja, Jyväskylän yliopisto, liikuntatieteellinen tiedekunta, +358408053970, anna-katriina.salmikangas@jyu.fi

LIITE 2. Tietosuojailmoitus.

TIETOSUOJAILMOITUS

29.4.2021

Kuvaus henkilötietojen käsittelystä tieteellisessä tutkimuksessa (tietosuojailmoitus EU (679/2016) 13, 14, 30 artikla)

1. Tutkimuksessa ”Veikkausliigan naiskannattajien kokemuksia kannattamisesta: tapaustutkimus SJK:n kannattajaryhmä Kloppien naisjäsenistä” käsiteltävät henkilötiedot

Tutkimuksen tieteellisenä tavoitteena on selvittää Veikkausliigan naiskannattajien kokemuksia kannattamisesta ja lisätä tietopohjaa suomalaisesta jalkapallokannattamisesta. Tarpeettomia tietoja ei kerätä ja tietoja kerätään vain edellä kuvattuun tarkoitukseen.

Tutkimuksessa Sinusta kerätään seuraavia henkilötietoja: nimi, koulutus ja työtehtävät. Henkilötiedot tallentuvat tutkimuksessa tehtävien haastattelujen äänitallenteille ja haastattelumuistiinpanoihin.

Haastatteluaineistojen analysoinnissa hyödynnetään nimeä, äänitallennetta ja haastattelumuistiinpanoja sekä mahdollisesti tutkimukseen osallistujan tutkijalle luovuttamia valokuvia.

Tutkimukseen osallistuvalla kerätään sähköpostiosoite ja puhelinnumero, mutta näitä tietoja ei tallenneta osaksi tutkimusaineistoa.

Tämä tietosuojailmoitus toimitetaan tutkimukseen osallistuvalla sähköpostitse. Haastattelija varmistaa ennen haastattelun aloittamista, että haastateltava on ymmärtänyt tietosuojailmoitukseen kirjautut asiat ja että hän on hyväksynyt Suostumus tieteelliseen tutkimukseen -lomakkeen ja suostuu osallistumaan tutkimukseen.

2. Henkilötietojen käsittelyn oikeudellinen peruste tutkimuksessa/arkistoinnissa

Käsittely on tarpeen tieteellistä tai historiallista tutkimusta taikka tilastointia varten ja se on oikeasuhtaista, sillä tavoiteltuun *yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen nähden* (tietosuojalain 4 §:n 3 kohta)

Henkilötietojen siirto EU/ETA ulkopuolelle

Tutkimuksessa tietojasi ei siirretä EU/ETA -alueen ulkopuolelle.

Henkilötietojen suojaaminen

Henkilötietojen käsittely tässä tutkimuksessa perustuu asianmukaiseen tutkimussuunnitelmaan ja tutkimuksella on vastuuhenkilö. Henkilötietojasi käytetään ja luovutetaan vain historiallista/ tieteellistä tutkimusta taikka muuta yhteensopivaa tarkoitusta varten (tilastointi) sekä muutoinkin toimitaan niin, että Sinua koskevat tiedot eivät paljastu ulkopuolisille.

Tunnistettavuuden poistaminen

Sinulta pyydetään nimenomainen suostumus henkilötietojesi julkaisuun tutkimustuloksia raportoitaessa (esim. asiantuntijahaastattelut).

Tutkimuksessa käsiteltävät henkilötiedot suojataan

käyttäjätunnuksella salasanalla

Tutkimuksen aikana henkilötietoja käsitellään ainoastaan tutkijan henkilökohtaisella tietokoneella, jonka tietoturva on turvattu kattavalla Norton 360 -suojausjärjestelmällä.

Tutkimuksesta on tehty **erillinen tietosuojaan vaikutustenarvio**/tietosuojavastaavaa on kuultu vaikutustenarvioinnista

Ei, koska tämän tutkimuksen vastuullinen johtaja on tarkastanut, ettei vaikutustenarviointi ole pakollinen.

Tutkijat ovat suorittaneet tietosuoja- ja tietoturvakoulutukset

Kyllä

HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY TUTKIMUKSEN PÄÄTTYMISEN JÄLKEEN

Tutkimusrekisteri hävitetään (12.2022 mennessä)

Rekisterinpitäjä(t) ja tutkimuksen tekijät

Rekisterinpitäjä on se, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tavoitteet ja keinot organisaatio(t) tai henkilö(t) sekä vastaa henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta.

Tämän tutkimuksen rekisterinpitäjä on:

- a) **Tutkija (tutkimus tehdään omaan lukuun omalla ajalla/rahalla). Susanna Liljander, +358405799060, sumililj@student.jyu.fi**

Tutkimuksen ohjaaja: Yliopistotutkija Anna-Katriina Salmikangas, LitT, +358408053970, anna-katriina.salmikangas@jyu.fi, Jyväskylän yliopiston Ruusu puisto-rakennus, Alvar Aallon katu 9, 40600 Jyväskylä

Tutkimuksen toteuttaja: Susanna Liljander, +358405799060, sumililj@student.jyu.fi

Rekisteröidyn oikeudet

Oikeus saada pääsy tietoihin (tietosuoja-asetuksen 15 artikla)

Sinulla on oikeus saada tieto siitä, käsitelläänkö henkilötietojasi ja mitä henkilötietojasi käsitellään. Voit myös halutessasi pyytää jäljennöksen käsiteltävistä henkilötiedoista.

Oikeus tietojen oikaisemiseen (tietosuoja-asetuksen 16 artikla)

Jos käsiteltävissä henkilötiedoissasi on epätarkkuuksia tai virheitä, sinulla on oikeus pyytää niiden oikaisua tai täydennystä.

Oikeus tietojen poistamiseen (tietosuoja-asetuksen 17 artikla)

Sinulla on oikeus vaatia henkilötietojesi poistamista tietyissä tapauksissa. Oikeutta tietojen poistamiseen ei kuitenkaan ole, jos tietojen poistaminen estää tai vaikeuttaa suuresti käsittelyn tarkoituksen toteutumista tieteellisessä tutkimuksessa.

Oikeus käsittelyn rajoittamiseen (tietosuoja-asetuksen 18 artikla)

Sinulla on oikeus henkilötietojesi käsittelyn rajoittamiseen tietyissä tilanteissa kuten, jos kiistät henkilötietojesi paikkansapitävyyden.

Vastustamisoikeus (tietosuoja-asetuksen 21 artikla)

Sinulla on oikeus vastustaa henkilötietojesi käsittelyä, jos käsittely perustuu yleiseen etuun tai oikeutettuun etuun. Tällöin yliopisto ei voi käsitellä henkilötietojasi, paitsi jos se voi osoittaa, että käsittelyyn on olemassa huomattavan tärkeä ja perusteltu syy, joka syrjäyttää oikeutesi.

Oikeuksista poikkeaminen

Tässä kuvatuista oikeuksista saatetaan tietyissä yksittäistapauksissa poiketa tietosuoja-asetuksessa ja Suomen tietosuojalaissa säädetyillä perusteilla siltä osin, kuin oikeudet estävät tieteellisen tai historiallisen tutkimustarkoituksen tai tilastollisen tarkoituksen saavuttamisen tai vaikeuttavat sitä suuresti. Tarvetta poiketa oikeuksista arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Profilointi ja automatisoitu päätöksenteko

Tutkimuksessa henkilötietojasi ei käytetä automaattiseen päätöksentekoon. Tutkimuksessa henkilötietojen käsittelyn tarkoituksena ei ole henkilökohtaisten ominaisuuksiesi arviointi, ts. profilointi vaan henkilötietojasi ja ominaisuuksia arvioidaan laajemman tieteellisen tutkimuksen näkökulmasta.

Rekisteröidyn oikeuksien toteuttaminen

Jos sinulla on kysyttävää rekisteröidyn oikeuksista, voit olla yhteydessä tutkijaan: Susanna Liljander, +358405799060, sumililj@student.jyu.fi

Sinulla on oikeus tehdä valitus erityisesti vakinaisen asuin- tai työpaikkasi sijainnin mukaiselle valvontaviranomaiselle, mikäli katsot, että henkilötietojen käsittelyssä rikotaan EU:n yleistä tietosuoja-asetusta (EU) 2016/679. Suomessa valvontaviranomainen on tietosuojavaltuutettu.

Tietosuojavaltuutetun toimiston ajantasaiset yhteystiedot: <https://tietosuoja.fi/etusivu>

LIITE 3. Suostumus osallistua tieteelliseen tutkimukseen.

12.5.2021

SUOSTUMUS OSALLISTUA TIETEELLISEEN TUTKIMUKSEEN

Minua on pyydetty osallistumaan tutkimukseen *Veikkausliigan naiskannattajien kokemuksia kannattamisesta: tapaustutkimus SJK:n kannattajaryhmä Kloppien naisjäsenistä*.

Olen ymmärtänyt, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja voin milloin tahansa ilmoittaa, etten enää halua osallistua tutkimukseen, mutta siihen asti kerättyä tutkimusaineistoa voidaan hyödyntää tutkimuksessa.

Ymmärrän, että nimeni (valokuvani, video minusta) voidaan julkaista julkaisujen ja tutkimusaineistojen yhteydessä (vain silloin, kun on peruste esittää tutkimusaineistot tunnisteellisina; jos esimerkiksi kuvataiteilijaa haastatellaan hänen teoksistaan).

Olen saanut riittävät tiedot tutkimuksesta ja henkilötietojeni käsittelystä siinä. Olen ymmärtänyt saamani tiedot ja haluan osallistua tutkimukseen.

Tutkimukseen osallistuvan allekirjoitus, nimenselvennys (tai sähköinen osallistuvan ilmoitus esimerkiksi haastattelun äänitallenteella)

Yhteystiedot:

Susanna Liljander, 0405799060, sumililj@student.jyu.fi

Jos asiakirja on allekirjoitettu, se jää tutkimuksen ohjaajan arkistoon. Suostumusta osallistua tutkimukseen säilytetään tietoturvallisesti niin kauan kuin aineisto on tunnisteellisessa muodossa. Jos aineisto anonymisoidaan tai hävitetään, suostumusta ei tarvitse enää säilyttää.

LIITE 4. Haastattelulomake.

Pro gradu -tutkielma: Veikkausliigan naiskannattajien kokemuksia kannattamisesta: tapaustutkimus SJK:n kannattajaryhmä Kloppien naisjäsenistä

Haastattelulomake

1. Yleiset kysymykset

1. Minkä ikäinen olet ja minä vuonna olet syntynyt?
2. Millainen koulutustausta sinulla on?
3. Mitä teet työkseksi?
4. Miten jalkapallo näkyy arjessasi?
 - ➔ Millaisissa rooleissa olet toiminut jalkapallon parissa?
 - ➔ Millaisissa rooleissa olet toiminut urheilun parissa?

2. Jalkapallon seuraaminen

5. Miten seuraat jalkapalloa?
 - ➔ Seuraatko maajoukkuejalkapalloa? Miten?
 - ➔ Seuraatko kansainvälistä jalkapalloa? Miten?
6. Seuraatko myös naisten jalkapalloa? Miten?
 - ➔ Miksi seuraat naisten jalkapalloa?
 - ➔ Miksi et seuraa naisten jalkapalloa? Miksi seuraat vain miesten jalkapalloa?
7. Kuinka paljon käytät aikaa jalkapallon seuraamiseen kun kausi on käynnissä?
8. Kuinka usein kävit katsomassa otteluita paikan päällä ennen koronaviruksen aiheuttamaa poikkeustilannetta?
9. Oletko osallistunut vieraspelimatkoille ennen koronaviruspandemiaa?
10. Miksi katsot otteluita paikan päällä?

11. Seuraatko kannattamasi seuran otteluita myös Ruutu+ -suoratoistopalvelun välityksellä?

→ Kuinka usein seuraat otteluita Ruutu+:n välityksellä?

12. Seuraatko kannattamasi seuran otteluita sosiaalisen median välityksellä?

→ Miten seuraat otteluita sosiaalisen median välityksellä?

13. Pelaatko Football Manageria tai Fantasy Premier League -manageripeliä?

→ Miksi, miten?

3. Kannattajakäyttäytyminen ja kannattajayhteisö

14. Miten ja miksi hakeuduit mukaan kannattajatoimintaan?

→ Milloin hakeuduit mukaan kannattajatoimintaan?

15. Ketkä ovat olleet perustamassa edustamaasi kannattajaryhmää tai -yhdistystä?

16. Miten kuvailisit yhteisöllisyyttä kannattajayhdistyksessä tai -ryhmässäsi?

17. Miten kannattajayhteisösi osoittaa kannatustaan katsomossa?

→ Laatiiko kannattajayhteisösi esimerkiksi ottelukohtaisia banderolleja, julisteita tai tifoja?

→ Kenen tehtävänä on näiden valmistaminen?

→ Onko sinulla kuvia kannattamiseen liittyvästä materiaalista tai ylipäättään ottelutapahtumista? Voisitko harkita jakavasi kuvia tämän tutkielman tarpeisiin?

18. Millaista kannattajakäyttäytyminen on kannattajayhteisössäsi?

19. Millaista kannattajakäyttäytymistä kannattajilta odotetaan kannattajayhteisössäsi?

→ Odotetaanko miehiltä ja naisilta samanlaista vai erilaista käyttäytymistä?

→ Jos samanlaista, niin minkälaista?

→ Jos erilaista, niin minkälaista? (Esimerkiksi tuomarin tuomioihin reagoiminen, laulaminen, kiroilu, huutaminen)

20. Eroaako mielestäsi miesten ja naisten kannattajakäyttäytyminen toisistaan kannattajayhteisössäsi?

→ Jos eroaa, niin miten?

→ Jos ei eroa, niin mistä tämä mielestäsi johtuu?

21. Miten ilmennät kannattajuuttasi katsomossa ja sen ulkopuolella?

→ Miten käyttäydyt?

→ Miten pukeudut?

22. Miltä ottelupäivät näyttävät?

→ Miten kuvailisit koko ottelupäivän kulkua?

→ Millaisia rutiineja sinulla on ottelupäiviin liittyen?

23. Miten kannattajuutesi näkyy arjessasi sarjakauden ulkopuolella?

24. Miten kannattajuutesi näkyy sosiaalisessa mediassa?

4. **Jalkapalloasiantuntemus ja naiskannattajien asema**

25. Millaisia vaatimuksia kannattajayhteisön jäsenyydelle on mielestäsi asetettu? savo

26. Miten kannattajayhteisössäsi suhtaudutaan uusiin jäseniin?

27. Vallitseeko mielestäsi yhteisön sisällä jonkinlainen arvojärjestys jäsenten välillä?

→ Millainen arvojärjestys on ja mihin se perustuu? (Esimerkiksi jäsenyysajan pituus tai jalkapalloasiantuntemus)

→ Onko kannattajayhteisön sisälle muodostunut erillisiä ryhmiä esimerkiksi sukupuolen mukaan?

28. Minkälaisista asioista keskusteleet muiden kannattajien kanssa ottelutapahtumassa?

29. Keskusteletko erilaisista aiheista mies- ja naiskannattajien kanssa ottelutapahtumassa?

→ Miten nämä aiheet eroavat toisistaan?

30. Onko sinun täytynyt osoittaa jalkapalloasiantuntemustasi jotenkin?

→ Kertoisitko esimerkkejä, millä tavoin?

31. Oletko kokenut vähättelevää kohtelua kannattamisen yhteydessä tai siihen liittyen?

→ Kertoisitko esimerkkejä?

→ Miten olet reagoinut tällaisissa tilanteissa?

Kansainvälinen tutkimus on osoittanut, että osa miesten jalkapallon naiskannattajista on kohdannut seksismiä kannattamiseen liittyen. Seksismi määritellään näissä tutkimuksissa vähättelevänä, syrjivänä tai alistavana kohteluna sukupuolen perusteella.

32. Oletko kohdannut seksististä kohtelua kannattamiseen liittyen?

→ Miten se on ilmennyt?

→ Miten olet reagoinut tällaisissa tilanteissa?

33. Oletko kokenut fyysistä tai sanallista häirintää?

→ Miten häirintää on ilmennyt?

→ Miten olet reagoinut tällaisissa tilanteissa?

34. Mitä muuta asiaan liittyvää sinulle tulee mieleen?

35. Voinko ottaa sinuun yhteyttä, jos minulla herää vielä kysyttävää tai jos minulla on jotakin tarkennettavaa?

Kiitos haastattelusta!